

Leren lezen? Kraak de code met “Taal in Blokjes” !

Onderzoek naar de inzet van een interventiemiddel in groep 3&4

Anjetta Berkelmans-Buiter
Studentnummer: 2149039
Praktijkonderzoek in het kader van de opleiding Master SEN
Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Tilburg
Leerroute: Dyslexiespecialist
Begeleid door: Dorien Corver
Juni 2010

Voorwoord

Als leerkracht van groep 3 & 4 geef ik les aan kinderen die ernaar uitkijken om te leren lezen. En de meeste kinderen lukt het ook heel snel. De stappen die zij in hun leesontwikkeling maken kunnen enorm zijn. Voor dyslectische kinderen geldt dit echter niet. Voor hen lijkt het leren lezen en schrijven (spellen) een niet te nemen hindernis. Ze kunnen wel luisteren naar woorden, klanken en verhalen, maar kunnen deze woorden niet ontcijferen wanneer ze op papier staan. Het automatiseren van de klank- tekenkoppeling is een ramp. Zonder goede begeleiding raken ze gefrustreerd. De ervaringen als gevolg van dyslexie hebben vaak een grote invloed op het welzijn van kinderen. Ze krijgen een lage dunk van zichzelf en worden afhankelijk van leerkrachten. Deze kinderen hebben onze steun nodig. Iemand die vertrouwen heeft in hun toekomst en actief betrokken blijft. In het licht van deze gedachte wil ik met dit onderzoek een bijdrage leveren aan het geven van steun aan dyslectische kinderen op onze school.

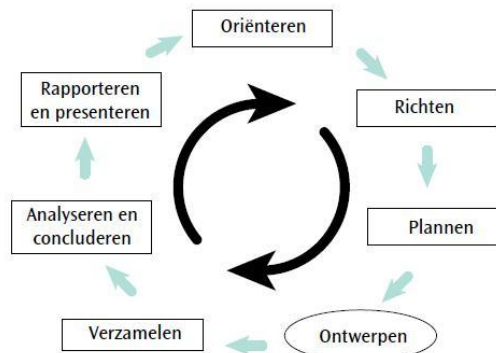
Woord van dank

In de eerste plaats wil ik alle kinderen en leerkrachten van de KMS danken voor de hulp en medewerking die ze gegeven hebben aan mijn onderzoek. Een speciaal woord van dank gaat ook uit naar de behandelaar van Stichting Taalhulp die gepassioneerd heeft verteld over het begeleiden van dyslectische kinderen met de F&L- methode®. De critical friends Ron Willems en Marlien Verspuy wil ik heel hartelijk bedanken voor de fijne samenwerking. Tijdens het onderzoek en het verwerken van de gegevens heb ik nauw samengewerkt met Erna Beijer. Haar wil ik in het bijzonder bedanken voor alle feedback en haar kritische houding, het was een mooi proces samen en het heeft geleid tot een eindproduct waar ik trots op durf te zijn. Ook wil ik een speciaal woord van dank richten aan de docent van de opleiding Dorien Corver. Met haar feedback en haar vertrouwen zette ze me steeds weer op het goede spoor.

Tot slot een speciaal woord van dank aan mijn man en kinderen. Zij hebben mij alle steun en tijd gegeven die ik nodig had voor dit praktijkonderzoek. Tijdens deze opleiding hebben onze kinderen een dyslexieonderzoek gehad. Ze bleken beiden dyslectisch te zijn. Nu ik klaar ben met deze studie ga ik met de kennis die ik heb opgedaan kijken op welke wijze ik onze kinderen verder kan begeleiden. Een aanmelding bij Stichting Taalhulp voor begeleiding bij spelling en begrijpend lezen wordt de eerste stap. Deze “evidence-based” methode ga ik hen zeker niet onthouden.

Anjetta Berkelmans-Buiter
Juni 2010

Samenvatting

In deze samenvatting kun je lezen hoe ik de onderzoekscyclus heb doorlopen (Donk&Lanen, 2009). Ik ben begonnen met de **oriëntatie** op praktijkproblemen die zich ten aanzien van het begeleiden van kinderen met dyslexie op mijn eigen school voordeden. Ik ging me **richten** op de verlegenheids situatie van leerkrachten met als doel de kwaliteit van handelen van de leerkrachten te verbeteren. Dit leidde tot de volgende onderzoeksvraag:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4?

Vervolgens ging ik **plannen**. Er volgde een onderzoeksplan met onderzoeksmethodes, zoals enquête, interviews en literatuuronderzoek gebaseerd op deelvragen:

- 1 Wat weten de leerkrachten van groep 3&4 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep?
- 2 Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?
- 3 Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?

Vervolgens ben ik de vragen gaan **ontwerpen**. Daarna ben ik de data gaan **verzamelen** die ik nodig had om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag. Nadat ik de data heb gepresenteerd volgt het **analyseren en concluderen**. Op basis van de resultaten formuleer ik concrete antwoorden op de onderzoeksvraag in de vorm van conclusies. Het laatste deel van dit onderzoek is het **rapporteren en presenteren** van mijn onderzoeksbevindingen en het reflecteren op mijn onderzoeksproces. Hierin geef ik aan dat je de klanken en kleuren van de F&L- methode kunt aanbieden bij het geven van lees- en spellinginstructies naast de eigen methodes. Voor deze instructies heb ik materialen ontworpen. Ook moet gebruik worden gemaakt van de materialen van de F&L- methode® voor een multisensoriële benadering, zodat het geleerde beter wordt onthouden. “Taal in Blokjes” kan als interventiemiddel naast de huidige methodes worden ingezet, zowel door de leerkracht als door de remedial teacher. Voorwaarde is wel het hebben van tijd voor de individuele begeleiding. Ook moeten leerkrachten worden opgeleid om beide methodes goed te kunnen toepassen en moeten er duidelijke afspraken op papier worden gezet die de voortgang van de inzet van deze methodes en materialen bewaken. Met dit praktijkonderzoek heb ik op een systematische manier antwoorden gezocht op vragen die mijn onderwijspraktijk oproept. Ik ga deze presenteren aan mijn team en hoop op een groot draagvlak en enthousiasme om de vernieuwde gezichtspunten uit te gaan proberen.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
2	Probleemstelling	7
3	Verantwoording van de probleemstelling	9
4	Achtergronden en Theoretisch kader	12
4.1	Achtergronden	12
4.1.1	Onderzoeksfunctie	12
4.1.2	Onderzoeksstrategie	12
4.1.3	Domeinafbakening en primaire doelgroep	12
4.2	Definiëring belangrijkste termen en begrippen	12
4.2.1	Definitie dyslexie	13
4.2.2	Leesproblemen en dyslexie, een taak van de school	13
4.2.3	Optimale zorg	14
4.2.4	F&L- methode®, een “best- practice” behandeling	15
4.3	Theoretisch kader	15
4.3.1	Psycholinguïstiek en fonologische leertheorie	15
4.3.2	Multisensorieel leren	16
4.3.3	Handelingsgerichte diagnostiek en Handelingsgericht werken	17
4.3.4	Inclusie	19
5	Methode	20
5.1	Onderzoeksmethode en datapresentatie deelvraag 1	20
5.1.1	Enquête voor leerkrachten	20
5.1.2	Interview met leerkrachten	22
5.2	Onderzoeksmethode en datapresentatie deelvraag 2	24
5.2.1	Literatuuronderzoek	24
5.2.2	Interview behandelaar Stichting Taalhulp	27
5.2.3	Interview kinderen	28
5.3	Onderzoeksmethode en datapresentatie deelvraag 3	29
5.3.1	Literatuuronderzoek	29
5.3.2	Interview behandelaar Stichting Taalhulp	30
5.3.3	Interview behandelaar “Taal in Blokjes”	30
5.3.4	Handleidingen “Taal in Blokjes”	31
5.4	Betrouwbaarheid	33
5.5	Validiteit	33
6	Analyse en conclusies	34
6.1	Analyse	34
6.1.1	Analyse deelvraag 1	34
6.1.2	Analyse deelvraag 2	35
6.1.3	Analyse deelvraag 3	37
6.2	Conclusies	38
6.2.1	Conclusie deelvraag 1	38
6.2.2	Conclusie deelvraag 2	38
6.2.3	Conclusie deelvraag 3	39
6.3	Antwoord op de onderzoeksvraag	39
6.4	Vervolgacties	40

7	Discussie en reflectie	41
7.1	Discussie onderzoek	41
7.1.1	Aanpak	41
7.1.2	Uitvoerbaarheid	41
7.1.3	Acceptatie	41
7.1.4	Effectiviteit	42
7.1.5	Tevredenheid	42
7.2	Reflectie eigen leerproces	43
	Literatuur	45
	Bijlagen	48
Bijlage 1	Tabel deelvragen	48
Bijlage 2	Vragenlijst enquête leerkrachten	50
Bijlage 3	Uitwerking enquête leerkrachten	54
Bijlage 4	Uitwerking enquêtes leerkrachten totaal	62
Bijlage 5	Vragenlijst interview leerkrachten	63
Bijlage 6	Uitwerking interviews leerkrachten	64
Bijlage 7	Vragenlijst interview behandelaar	77
Bijlage 8	Uitwerking interview behandelaar	78
Bijlage 9	Vragenlijst interview kinderen	82
Bijlage 10	Uitwerking interviews kinderen	83
Bijlage 11	Uitwerking telefoongesprek Professor van Gilseschool	90
Bijlage 12	Vragenlijst Professor van Gilseschool	92
Bijlage 13	Uitwerking filmpje Leraar 24	93
Bijlage 14	Totstandkoming enquête leerkrachten	95
Bijlage 15	Totstandkoming interview leerkrachten	96
Bijlage 16	Totstandkoming gesprek kinderen	97
Bijlage 17	Totstandkoming interview behandelaar	98
Bijlage 18	Workshop voor basisscholen	99

Hoofdstuk 1

Inleiding

Mijn naam is Anjetta Berkelmans-Buiter. Ik ben werkzaam op de Katholieke Montessorischool Bussum als groepsleerkracht van groep 3&4. In deze groep heb ik veel te maken met kinderen met lees- en/of spellingproblemen en mogelijke dyslexie. Ik wil mijn eigen kwaliteit van het begeleiden van deze risicoleerlingen verbeteren, daarom heb ik in Utrecht de opleiding Master SEN Dyslexiespecialist bij het Fontys Opleidingencentrum Speciale Onderwijszorg gevolgd. Voor de afronding van deze opleiding heb ik een praktijkonderzoek gedaan naar de inzet van een interventiemiddel. Ik wil met het doen van dit onderzoek mijn competentie op het gebied van reflectie en ontwikkeling vergroten. Als leerkracht wil ik leren zorgen voor mijn eigen professionele ontwikkeling en de professionele kwaliteit van de beroepsuitoefening. Met een onderzoekende grondhouding wil ik me steeds afvragen of dat wat ik doe wel het beste voor de kinderen is. Naast het verzamelen van kennis wil ik leren op onderzoek uit te gaan om wetenschappelijke, theoretische kennis te koppelen aan feitelijke praktijkkennis. Met dit onderzoek hoop ik een bijdrage te leveren aan het beter begeleiden van kinderen met lees- en/of spellingproblemen en mogelijke dyslexie op de KMS. Ik hoop niet alleen in te spelen op behoefte van deze kinderen, maar ook een brug te slaan tussen de school en Stichting Taalhulp, waar regelmatig kinderen van onze school naar toe gaan voor externe begeleiding. Op de Nederlandse Onderwijs Tentoonstelling 2009 ben ik enthousiast geworden voor de schoolversie van Stichting Taalhulp: “Taal in Blokjes”. Vandaar dat ik tot de volgende onderzoeksvraag ben gekomen:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

In hoofdstuk 2 beschrijf ik de probleemstelling. In hoofdstuk 3 verantwoord ik de probleemstelling, de onderzoeksvraag en de deelvragen:

1. Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 en 4 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.
2. Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?
3. Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?

In hoofdstuk 4 beschrijf ik de achtergronden, het theoretisch kader en de functie van het praktijkonderzoek met de onderzoeksstrategieën. Door middel van domeinafbakening geef ik aan waarover ik uitspraken wil doen en definieer ik de belangrijkste termen en begrippen. Ik vermeld mijn veronderstellingen en verwachtingen en geef tot slot in het licht van dit onderzoek mijn eigen visie op inclusie. De uitwerking van het onderzoek beschrijf ik in hoofdstuk 5. Per deelvraag beschrijf ik de onderzoeksmethode en geef ik de datapresentatie. In hoofdstuk 6 analyseer ik de resultaten van mijn onderzoek en geef ik met behulp van de belangrijkste conclusies antwoord op de onderzoeksvraag. In hoofdstuk 7 bediscussieer ik het onderzoek en reflecteer ik mijn eigen leerproces.

Ik wens je veel leesplezier!

Anjetta

Hoofdstuk 2

Probleemstelling

Ongeveer tien procent van de leerlingen in het basisonderwijs heeft lees- en/of spellingproblemen. De schatting is dat zo'n 4% van alle kinderen dyslexie heeft (Blomert, 2005). Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau (SDN, 2008). Hoewel dyslexie een stoornis is die nooit over kan gaan, is het belangrijk om kinderen met dyslexie adequate begeleiding te geven en de juiste hulpmiddelen aan te bieden. Op die manier kunnen de ernst van het lees- en/of spellingprobleem en de achterstand van een leerling beperkt blijven (Braams, 2004).

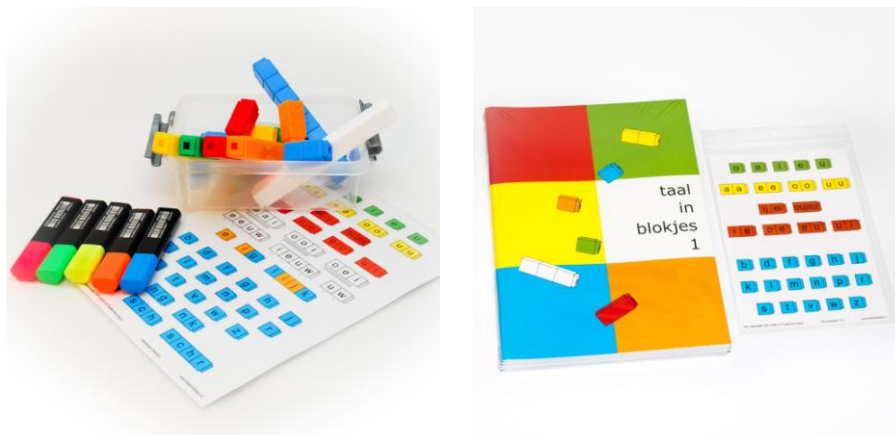

De KMS (Katholieke Montessorischool Bussum) heeft in het schooljaar 2009-2010 vier combinatiegroepen 3 & 4. In de groepen zitten 96 kinderen, waarvan 54 in groep 3 en 42 in groep 4. Dit betekent volgens de schatting van Blomert dat ongeveer 10 kinderen lees- en/of spellingproblemen zou hebben en ongeveer 4 kinderen dyslectisch zou zijn. We werken sinds schooljaar 2006-2007 in groep 3 met Veilig Leren Lezen, de meest gebruikte methode voor aanvankelijk lezen en taal van uitgeverij Zwijsen. En sinds schooljaar 2007-2008 werken we in groep 4 t/m 8 met Estafette, een methode voor voortgezet technisch lezen, ook van uitgeverij Zwijsen. Sinds dit schooljaar werken we in de groepen 4 t/m 8 met de methode Taal in Beeld en de methode Spelling in Beeld, beiden ook van uitgeverij Zwijsen. Op onze scholen werken we met het Protocol Leesproblemen en Dyslexie. Zo signaleren we vroegtijdig of kinderen extra begeleiding nodig hebben. We zien dat kinderen die problemen blijven ondervinden vaak extern begeleid worden bij Stichting Taalhulp. Onze intern begeleider onderhoudt contact met Stichting Taalhulp over de kinderen die zij van de KMS begeleiden. Een aantal adviezen die zij heeft gekregen passen we toe in groep 3 & 4.

Stichting Taalhulp is een landelijke stichting die gespecialiseerd is in onderzoek en behandeling van dyslexie bij kinderen en volwassenen. Stichting Taalhulp heeft een klankbeeldtaal ontwikkeld, omdat mensen met ernstige lees- en spellingproblemen veel moeite hebben met de klankstructuur van een taal. Omdat het Nederlands een klanktaal is moeten zij de Nederlandse klankstructuur en de gevolgen daarvan voor de regelgeving leren beheersen. Stichting Taalhulp heeft de F&L -methode® ontwikkeld. (Fonologische en leerpsychologische methode) De F&L-methode® maakt gebruik van sterke kanten van dyslectici: goede visueel-analytische en ruimtelijke vaardigheden. De F&L-methode® gaat uit

van de klanken van de taal. Aan de hand van de verschillende groepen klanken wordt het taalsysteem met de bijbehorende regels duidelijk gemaakt.

Bij Stichting Taalhulp is “Taal in Blokjes” ontwikkeld, een interventiepakket voor de behandeling van (risico)leerlingen uit groep 3 en 4 met een dyslectische problematiek op de basisschool en op het speciaal basisonderwijs (Dyslexiestraat 2010). Ik wil graag onderzoeken of de schoolmethode: “Taal in Blokjes”, van Stichting Taalhulp, een geschikte methode is om te gebruiken naast de huidige methodes, bij de begeleiding van risicokinderen in groep 3&4 op het gebied van technisch lezen en spellen. Ik hoop hiermee een adequate manier van begeleiden te vinden voor deze kinderen, waardoor we hun beperkingen kunnen opheffen of verminderen en nadelige gevolgen kunnen worden voorkomen. Mijn onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

Om hierop een antwoord te geven ga ik onderzoeken op welke wijze leerkrachten de klanken en de kleuren van de F&L-methode® toepassen bij het geven van instructies en interventies. Ik ga hiervoor een gesprek aan met de intern begeleider en de leerkrachten van de groep 3&4. Daarnaast ga ik onderzoeken hoe de Stichting Taalhulp werkt met de fonologische en leerpsychologische methode. Door middel van literatuurstudie ga ik na of er onderzoek is gedaan naar de F&L-methode® van Stichting Taalhulp en of aangetoond is dat de methode “evidence based” is. De schoolmethode “Taal in Blokjes” wil ik bestuderen en beschrijven om inzicht te krijgen in de opbouw van dit interventiepakket, zodat ik kan beoordelen hoe de methode in de klassensituatie en de remedial teaching ingezet kan worden. Tevens is mijn doel zicht te krijgen op welke aanpassingen er structureel nodig zijn voor ons huidige instructieaanbod en onze instructiemiddelen. Om te weten te komen hoe je moet werken met “Taal in Blokjes” ga ik advies vragen aan een behandelaar van Stichting Taalhulp die een aantal kinderen van onze school begeleid. Tot slot wil ik mijn bevindingen terugkoppelen aan de leerkrachten van groep 3&4 en kijken welke conclusies en aanbevelingen ik kan doen voor de invoering van “Taal in Blokjes” en het toepassen van de F&L-methode® tijdens het geven van instructies en interventies.

Hoofdstuk 3

Verantwoording van de probleemstelling

In hoofdstuk 2 heb ik de probleemstelling beschreven en aangegeven wat de aanleiding was voor het doen van dit praktijkonderzoek. In dit hoofdstuk verantwoord ik de probleemstelling, de onderzoeksvraag en de deelvragen. De onderzoeksvraag is als **open vraag** gesteld. Hij luidt als volgt:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

De Katholieke Montessorischool Bussum is een basisschool voor groep 1 t/m 8 die uitgangspunten van Montessorionderwijs op een moderne en pragmatische wijze combineert met hedendaagse cognitieve en sociaal-emotionele doelen. De school laat zich inspireren door het werk van Maria Montessori. Zij had de uitspraak: “Leer mij het zelf te doen”. Dit uitgangspunt betekent dat een kind een natuurlijke, noodzakelijke drang tot zelfontplooiing heeft. Opvoeding en onderwijs moeten onderkennen wat de behoeften van een kind op een gegeven moment zijn en daarop inspelen door de juiste omgeving en materialen te bieden. In het licht van deze visie ben ik met dit praktijk onderzoek bezig om in te kunnen spelen op de behoeften van kinderen met lees- en/of spellingproblemen, die mogelijk dyslectisch zijn, waardoor ze de juiste begeleiding kunnen krijgen met de juiste materialen.

De leerkrachten (8) die dit moeten realiseren werken samen met mij in een van de vier combinatiegroepen en begeleiden **de kinderen in de groepen 3 en 4**. De school werkt met het Protocol Leesproblemen en Dyslexie. Dit protocol is een handreiking voor leerkrachten, remedial teachers, logopedisten en andere leesspecialisten van groep 1 t/m 4. Doel van dit protocol is een zo goed mogelijke begeleiding van leerlingen met (dreigende) leesproblemen (Steunpunt dyslexie 2010). De intern begeleider heeft voor de groepen 1 t/m 8 een handleiding gemaakt met regels en afspraken met betrekking tot het dyslexieprotocol. Hierin wordt aangegeven wanneer kinderen in aanmerking komen voor begeleiding van de eigen leerkracht of voor begeleiding door **de remedial teacher**.

De huidige methode die de school gebruikt voor het lezen in groep 3 is: Veilig leren lezen. Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar deze methode. Aan de universiteit van Utrecht werd vergelijkend onderzoek gedaan naar de resultaten van de in Nederland meest gebruikte methodes voor aanvankelijk lezen (Hol, Haan, & Kok, 1993). Opvallend is dat scholen die *Veilig leren lezen* gebruiken duidelijk het laagste percentage uitvallers hebben. Bij het meest recente vergelijkende onderzoek bleek dat leerkrachten met *Veilig leren lezen*, zowel bij technisch als begripend lezen een leeropbrengst realiseerden die boven het landelijk gemiddelde ligt. (Blok en Otter, 1997).

Toch blijkt dat er op onze school kinderen zijn die uitvallen op lezen en spellen, waarbij de geboden hulp door de leerkrachten en de remedial teacher niet voldoende is. De ouders van deze kinderen zoeken externe deskundigen voor gespecialiseerde diagnostiek en behandeling en komen dan vaak terecht bij Stichting Taalhulp.

Deze stichting heeft de schoolmethode “**Taal in Blokjes**” ontwikkeld, een interventiepakket voor de behandeling van (risico)leerlingen uit groep 3&4 met een dyslectische problematiek. Ik ben daarmee in aanraking gekomen in de Dyslexiestraat op de Nederlandse Onderwijstentoonstelling 2009. Ik wil onderzoeken hoe we deze methode in kunnen zetten om op school een adequate begeleiding te kunnen geven en ons handelen te verbeteren om de ernst van het lees- en of spellingproblemen te beperken. De onderzoeksvraag leidde tot de volgende deelvragen: (zie tabel bijlage 1)

1. Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 en 4 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.

Om de beginsituatie in kaart te brengen wil ik weten wat de leerkrachten weten van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en op welke wijze de leerkrachten deze kennis toepassen bij het geven van instructies en interventies. Ik begin het verzamelen van deze data met een enquête voor alle leerkrachten van deze vier combinatiegroepen 3&4. Daarna wil ik op basis van een vragenlijst met deze leerkrachten een gesprek aan gaan.

2. Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?

Het doel van deze deelvraag is een meer gefundeerd inzicht te krijgen in de doelstelling, de werkwijze en de effectiviteit van de F&L-methode® van Stichting Taalhulp. Dit wil ik onderzoeken door in gesprek te gaan met een behandelaar van Stichting Taalhulp. Ook wil ik in gesprek gaan met kinderen die begeleiding krijgen van Stichting Taalhulp. En tot slot wil ik onderzoeken wat hierover beschreven staat in de literatuur.

3. Hoe is Taal in Blokjes opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?

Met deze deelvraag wil ik zicht krijgen op de opbouw en de werkwijze van “Taal in Blokjes”. Ik wil dit onderzoeken door middel van literatuuronderzoek. Ook wil ik deze informatie inwinnen bij een behandelaar van Stichting Taalhulp en een behandelaar die werkt met “Taal in Blokjes”. Voor het doen van dit praktijkonderzoek wil ik in februari de literatuur bestuderen. Het voorbereiden en het houden van de gesprekken en het afnemen van de enquête heb ik gepland voor maart en april. In die periode wil ik ook “Taal in Blokjes” bestuderen. Op basis van de uitkomsten wil ik eind april, begin mei aanbevelingen doen en de onderzoeksvraag beantwoorden.

Braams (2009) heeft mij met het volgende citaat geïnspireerd tot het opstellen van de onderzoeksvraag en de deelvragen. Ik wilde opzoek naar “goede hulp”, interventies waarmee ik dyslecten kan steunen bij het overwinnen van hun lees- en spellingproblemen.

“Dyslectische mensen hebben niet alleen problemen met lezen en spellen, maar ook met luisteren, praten, onthouden en leren. Daardoor kan een kind op momenten dat je er als ouder of leerkracht niet op bedacht bent, door de dyslexie worden gehinderd. Het spreekt vanzelf dat het niet makkelijk is om steeds te worden geconfronteerd met deze taalproblemen: verdriet, frustraties, spanningen en faalangst kunnen iemand met dyslexie lang onzeker maken. Dyslexie gaat niet over, je hebt het je leven lang.

De gevolgen die het heeft, kunnen wel veranderen: *met goede hulp kunnen bijvoorbeeld de lees- en spellingproblemen overwonnen worden*": Braams (2009, p.17).

De **belangrijkste uitkomst** van het onderzoek zou moeten zijn dat ik de leerkrachten van de groepen 3 en 4 aan kan bevelen hoe ze het werken met de kleuren en klanken van de F&L-methode® toe kunnen passen in hun instructieaanbod én hoe ze "Taal in Blokjes" in kunnen zetten als interventiemiddel om hun eigen kwaliteit van het handelen bij het begeleiden van risicoleerlingen op het gebied van lezen en spellen te verbeteren.

Ik hoop dat dit onderzoek **nieuwswaarde** heeft voor de kwaliteit van het onderwijs in de groepen 3 en 4 en daardoor voor de hele school. Mogelijk heeft het ook nieuwswaarde voor andere scholen die overwegen te gaan werken met "Taal in Blokjes".

Hoofdstuk 4

Achtergronden en theoretisch kader

In dit hoofdstuk beschrijf ik de functie van het praktijkonderzoek en de onderzoeksstrategie. Door middel van domeinafbakening geef ik aan waarover ik uitspraken wil doen en ik definieer de belangrijkste termen en begrippen. Ik licht mijn keuze van dit onderzoek toe en geef mijn veronderstellingen en verwachtingen aan. Ik plaats dit alles binnen een theoretisch kader waarin ik beschrijf van welke theorieën en modellen ik uit ga. Tot slot geef ik mijn eigen visie op inclusie in relatie tot mijn onderzoek. De uitwerking van het onderzoek zal beschreven worden in hoofdstuk 5. Het theoretisch deel heb ik samen geschreven met Erna Beijer, medestudent van de opleiding, omdat zij een soortgelijk onderzoek uitvoert.

4.1 Achtergronden

4.1.1 Onderzoeksfunctie

Met dit praktijkonderzoek wil ik het werken met de kleuren en klanken van de F&L-methode® van Stichting Taalhulp en de schoolmethode “Taal in Blokjes” onderzoeken om een meer gefundeerd inzicht te krijgen in de theorie, de doelstellingen en de werkwijzen. Met de uitkomsten van het onderzoek wil ik een ontwerp maken met een voorstel en handelingsadviezen. In dit ontwerp wil ik de leerkrachten van groep 3&4 aan kunnen bevelen hoe ze het werken met de kleuren en klanken van de F&L-methode® toe kunnen passen in hun instructieaanbod en hoe ze “Taal in Blokjes” in kunnen zetten als interventiemiddel om hun eigen kwaliteit van het handelen bij het begeleiden van risicoleerlingen op het gebied van lezen en spellen te verbeteren.

4.1.2 Onderzoeksstrategie

Het meeste onderzoek dat zich op onderwijs richt, wordt gerekend tot het sociaal-wetenschappelijke. Er bestaan twee hoofdvormen, kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Als beide onderzoeksstrategieën worden toegepast, levert dit de meest betrouwbare en valide resultaten op (Kallenberg, Koster, Onstenk & Scheepsma, 2007). Ik heb gekozen voor een overwegend kwalitatief onderzoek waarbij het bestuderen van het inzetten van het werken met de kleuren en klanken van de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” zo open mogelijk tegemoet getreden wordt, zonder expliciet vooraf geformuleerde modellen, begrippen of hypothesen en waarbij direct aangesloten wordt bij de praktijksituatie. Hierdoor hoop ik de belevingswereld van de leden van de onderzoeksgroep centraal te stellen om een diepgaand inzicht in het probleem te krijgen. De activiteiten voor het onderzoek bestaan uit bronnenonderzoek en interviews. Tevens maak ik gebruik van een onderzoeksstrategie volgens het kwantitatieve onderzoek, namelijk de enquête. Hiermee hoop ik algemene cijfermatige conclusies te vinden.

4.1.3 Domeinafbakening en primaire doelgroep

Dit praktijkonderzoek gaat uit van een doelgroep. In dit onderzoek zijn dat alle leerkrachten van de vier combinatiegroepen 3&4 op de Katholieke Montessorischool Bussum én de kinderen die in de groepen 3&4 zitten. De respondenten voor mijn onderzoek zijn:

- * De acht leerkrachten uit de combinatiegroepen 3&4.
- * Een behandelaar van Stichting Taalhulp.

- * Kinderen die onder behandeling zijn van Stichting Taalhulp.
- * Behandelaren die werken met Taal in Blokjes.

4.2 Definiëring belangrijkste termen en begrippen

Ik verwacht dat het aantal kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem, waaronder mogelijke dyslecten, waarvoor gespecialiseerde diagnostiek en behandeling nodig zullen blijken, kan worden beperkt door systematisch opgezette en uitgevoerde vroege interventies. Om een goed beeld te krijgen van verantwoordelijkheden die scholen ten aanzien van deze kinderen hebben, leg ik nu de belangrijkste termen en begrippen uit.

4.2.1 Definitie dyslexie

De Stichting Dyslexie Nederland (SDN) heeft onder andere op grond van het werk van een commissie van de gezondheidsraad, een definitie opgesteld waar in wetenschappelijke kring brede consensus over heerst. Deze definitie wordt nu door de meeste pedagogen en psychologen gebruikt voor het stellen van de onderkende diagnose. In dit onderzoek ga ik ook van deze definitie uit. De definitie luidt:

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau (SDN, 2008).

Dit betekent dat de gesignaleerde problemen ‘didactisch resistent’ zijn. De problemen nemen niet of nauwelijks af ondanks systematische en taakgerichte hulp door de leraar en de remedial teacher. (Masterplan Dyslexie, 2006).

4.2.2 Leesproblemen en dyslexie, een taak van de school

In het rapport van de Commissie Dyslexie van de Gezondheidsraad werd het Ministerie van OCW in 1995 geadviseerd om een protocol op te stellen om de signalering van leesproblemen en dyslexie binnen de basisschool te systematiseren. Naar aanleiding hiervan gaf het Ministerie van OCW het Expertisecentrum Nederlands in 2000 de opdracht tot het schrijven van de Protocollen Leesproblemen en Dyslexie (Expertisecentrum Nederlands, 2010). De protocollen zijn ontwikkeld om de signalering van leesproblemen en dyslexie van het basisonderwijs te systematiseren. Het geeft richtlijnen voor vroegtijdige onderkenning van leesproblemen en suggesties voor interventies. Shaywitz (2005) steunt deze signaleringsinstrumenten. Volgens haar kun je beter te veel doen dan een risicokind over het hoofd zien dat al in een vroeg stadium zou hebben kunnen profiteren van interventies. Voor het primair onderwijs zijn er drie protocollen (Steunpunt dyslexie, 2010):

- * Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1-2 (Wentink, Verhoeven en Druenen, 2008).
- * Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 - 4 (Wentink en Verhoeven, 2001).
- * Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5 -8 (Wentink en Verhoeven, 2004).

Het protocol heeft als doel de leerhulp voor lezen en spelling binnen en buiten de school af te stemmen op de specifieke leerbehoeften van kinderen met lees- en of spellingproblemen, respectievelijk dyslexie. Het continuüm van zorg (Struiksma, 2005) ziet er als volgt uit:

- niveau 1: Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband met behulp van de protocollen dyslexie.
- niveau 2: Extra zorg in de groepssituatie door de groepsleerkracht.
- niveau 3: Specifieke interventies uitgevoerd of ondersteund door zorgspecialisten in de school.

De aanpak van lees- en spellingproblemen is primair de verantwoordelijkheid van scholen. Voor een groot deel van de leerlingen met lees- en spellingproblemen is een vroegtijdige signalering gevolgd door gerichte interventies voldoende. Kinderen waarbij op niveau 3 een vermoeden van ernstige dyslexie wordt uitgesproken komen in aanmerking voor verdere diagnostiek en behandeling in de gezondheidszorg. Om te voorkomen dat alle kinderen met leesproblemen aangemeld worden voor een dyslexieonderzoek heeft de school een *poortwachterfunctie*. Dit houdt in dat de school een dossier samenstelt om het vermoeden van ernstige dyslexie bij een leerling te onderbouwen. Dit dossier bevat een overzicht van de lees- en spellingtoetsen en een beschrijving van de geboden hulp op school. Vervolgens kunnen ouders hun kind aanmelden bij een dyslexiebehandelaar voor diagnose en behandeling. De behandelaar beoordeelt of in het dossier het vermoeden van ernstige dyslexie voldoende is onderbouwd om tot diagnostiek en behandeling over te kunnen gaan. Dit is medebepalend voor een vergoeding van de dyslexiezorg. Uit onderzoek blijkt dat 3,6% van de leerlingen op de basisschool dyslectisch is (Blomert, 2002; Reij, 2003). Voor deze leerlingen is uitgebreid diagnostisch onderzoek noodzakelijk, waarna gespecialiseerde behandeling nodig zal zijn (van der Leij en Verhoeven, 2003). In het continuüm van zorg (Struiksma, 2005) is dit:

Niveau 4: Diagnostiek en behandeling in de gezondheidszorg in goede afstemming met ouders en school.

Ongeacht de uitkomst van het diagnostisch onderzoek en de resultaten van de behandeling, blijft de school verantwoordelijk voor een adequate ondersteuning en begeleiding van de leerling. Voor een optimaal resultaat is het belangrijk dat de aanpak van de school en de dyslexiebehandelaar op elkaar worden afgestemd. Voor kinderen die in aanmerking komen voor diagnostiek en behandeling in de gezondheidszorg en begeleiding gaan krijgen van Stichting Taalhulp, kan het werken met de F&L-methode® en de schoolmethode “Taal in Blokjes” leiden tot een goede afstemming van de aanpak op school en de dyslexiebehandelaar. Daarmee nemen we onze verantwoordelijkheid en geven we het kind adequate ondersteuning en begeleiding en zetten we in op een optimaal resultaat.

4.2.3 Optimale zorg

Eind 2006 verscheen het *Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling* (PDDB). Dit protocol wil een leidraad zijn voor het diagnosticeren, indiceren en behandelen van cliënten met dyslexie, met als doel het beschrijven van optimale zorg, gebaseerd op de huidige wetenschappelijke, beroepsinhoudelijke en maatschappelijke inzichten. Het PDDB geeft als werkdefinitie:

Dyslexie is een specifieke lees- en spellingstoornis met een neurobiologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkingsproblemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve en m.n. taalverwerkingsprofiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden, ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees- en spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve ontwikkeling, die op grond van de overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn (Blomert, 2006).

Het doel van een dyslexiebehandeling is het kind minimaal een niveau van lees- en schrijfvaardigheid te laten halen dat past bij de leeftijd en de levensomstandigheden van een kind. Dit noemen we *functionele geletterdheid*.

Het Protocol Dyslexie, diagnostiek en behandeling gaat uit van de “best practice” behandeling. Dit is een behandeling waarvan op grond van wetenschappelijk onderzoek het beste resultaat wordt verwacht. Deze behandeling, gaat uit van specifieke taalverwerkingsproblemen, vaak fonologisch van aard. Het richt zich op het lezen en spellen en gekoppelde verwerking van spraakklanken en letters en woorden. Het bestaat uit inhoudelijke modules, die systematisch op elkaar voortbouwen met aandacht voor individuele kenmerken. De basis voor deze behandeling is de aanname dat specifieke taalverwerkingsproblemen, met name op het raakvlak van fonologisch-orthografische integratie en verwerking de oorzaak zijn van de lees- en spellingproblemen van dyslectici. Uit de literatuur van behandel-effect studies komt eenduidig naar voren dat trainingen van fonologische vaardigheden in combinatie met fonologisch-orthografische integratieprocessen internationaal tot nu toe de meest succesvolle behandeling hebben opgeleverd (Blomert, 2006).

4.2.4 F&L-methode®, een “best practice” behandeling

Recent onderzoek (van Geffen, Berends en Franssens 2008; Gijssel, 2009) heeft de effectiviteit van de F&L-methode® voor leerlingen met dyslexie aangetoond. Leerlingen met dyslexie boekten op zowel lezen als spellen een significante leerwinst. Dit betekent dat de kloof tussen de leerlingen met dyslexie enerzijds en hun leeftijdsgenoten anderzijds verkleind werd dankzij de F&L-methode®. Er is een gemiddeld tot groot effect op de technische leesprestaties en een groot effect op de spellingprestaties. De leerlingen zijn na de interventie nog niet op het niveau van hun gemiddelde leeftijdsgenoten en hebben dus nog steeds een achterstand. Aangezien de onderzoeksgroep bestaat uit dyslectische kinderen is het echter ook niet aannemelijk dat de leerlingen het niveau van hun gemiddelde leeftijdsgenoten bereiken (van Geffen e.a., 2008). Interessant is dat uit de beide onderzoeken blijkt dat het merendeel (50 tot 60%) van de leerlingen de achterstand ten opzichte van zijn leeftijdsgenoten in het op tempo lezen van losse woorden tijdens de behandeling niet volledig inhaalt. Dit komt overeen met internationale literatuur. Torgesen (2005, 2006) concludeerde al dat vooral leestempo resistent is tegen interventie. Uitgaande van de gangbare definitie in Nederland, zou je dus kunnen zeggen dat deze resultaten de diagnose rechtvaardigen. Er is sprake van een hardnekkig probleem als er voldaan is aan het criterium van achterstand en didactische resistentie. De reden dat de achterstand niet wordt ingehaald, ligt dus eerder in de aard van het probleem dan aan de interventie. Bij spellen blijkt dat 75% zijn achterstand ten opzichte van de normgroep inhaalt. Het criterium van achterstand was bij aanvang van de behandeling van toepassing op bijna alle leerlingen. Na instructie en oefening door de behandelaars van Stichting Taalhulp behaalde echter meer dan de helft een leeftijdsadequaat spellingniveau. Voor spellen is het criterium van didactische resistentie dus niet van toepassing wanneer remediërende instructie en oefening plaatsvindt bij Stichting Taalhulp (Gijssel, 2009).

4.3 Theoretisch kader

4.3.1 Psycholinguïstische en fonologische leertheorie

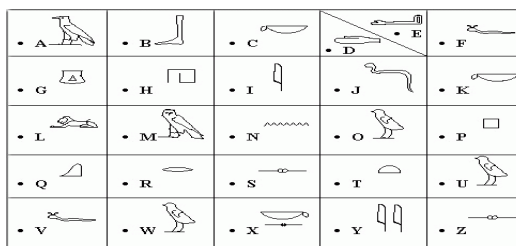
De F&L- methode® is ontwikkeld vanuit de psycholinguïstiek en de theorieën over leren en informatieverwerking. Het is een cognitieve en taalkundige methode voor kinderen en volwassenen met dyslexie (van Geffen e.a., 2008). De psycholinguïstische benadering gaat ervan uit dat het zwakke lezen en spellen wordt veroorzaakt door een fonologisch verwerkingsprobleem bij de koppeling van klanken aan letters en omgekeerd.

Het koppelen van klanken aan letters is vooral een probleem bij dyslectische kinderen. De psycholinguïstische benadering richt zich dan ook vooral op de fonologische vaardigheden; auditieve synthese, manipulatie van klanken binnen een woord (Oepkens, 2006). De training van de fonologische vaardigheden wordt gecombineerd met een cognitieve taakgerichte training van strategieën voor het technisch lezen en de spelling (Gijssels, 2009). De F&L-methode® combineert een procesgerichte aanpak met een inzichtgevende leerstijl. De procesmatig aanpak bestaat uit een zorgvuldige vaste opbouw van leerstappen. De inzichtgevende leerstijl bestaat uit een logisch systeem waarmee het kind de taal leert begrijpen en beredeneren. Hierdoor wordt de “taalleerder” een “taaldenker” die leert om taal te begrijpen en te beredeneren als een logisch systeem van klanken en regels. De F&L-methode® bestaat uit een zorgvuldige opbouw in leerstappen die steun geeft bij het leerproces en de kans op falen vermindert. (Boumans, 1997). Blomert (2005) geeft aan dat met een cognitieve behandeling van dyslexie men uitgaat van beperkingen in informatieverwerkende systemen en zich richt op de manipulatie van de cognitieve systemen waarvan bekend is dat ze verstoord en/of betrokken zijn bij leren lezen. Een cognitief gerichte behandeling is sterk gestructureerd en in principe standaard voor iedere dyslecticus.

De Universalistische Taalhypothese (Dulay & Burt, 1972) stelt dat het verloop van het proces van taalverwerking in grote mate bepaald wordt door de structuur van de te leren taal. De structuur van een taal bepaalt dus de wijze waarop de taal geleerd moet worden. Talen kunnen worden ingedeeld in klanktalen en beeldtalen. Beeldtalen berusten op visuele inprenting, zoals hiërogliefen en het Chinese schrift, hier is geen relatie tussen de klank en de schrijfwijze van het woord.

Chinees schrift

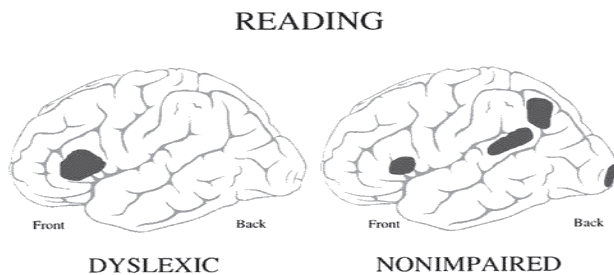

Hiërogliefen alfabet

Klanktalen berusten op klanken. Er is een directe relatie tussen de klank, de uitspraak van het woord en de schrijfwijze. Elke alfabetische taal heeft eigen klankafspraken met het alfabet. Mensen met ernstige lees- en schrijfproblemen hebben veel moeite met de klankstructuur van een taal. De hardnekkige achterstand in leren lezen hangt in veel gevallen samen met een sterk verminderd vermogen om de associaties tussen schrifttekens en spraakklanken te leren (van der Leij & van Daal, 1999). Dyslecten hebben een trage benoemsnelheid. Dit heeft te maken met een gebrekkige verwerking van fonologische informatie (Wolf & Bowers, 1999; van den Bos, Ruijsenaars & Lutje Spelberg, 2008). Dyslectici missen een fonemische kwaliteit: de kunst om de leescode te kraken, de techniek om woorden op te delen in verschillende klanken (Shaywitz, 2005).

De afgelopen jaren zijn er publicaties verschenen over de hersenwerking van dyslexie (Habib, 2000). Uit hersenonderzoek van overledenen met dyslexie blijkt dat in de linkerhersenhalft het hersenweefsel microscopische aanlegstoornissen toont die in verband worden gebracht met de fonologische verwerkings- en representatietekorten. Shaywitz (2005) geeft aan dat de neurowetenschap een neurale verklaring heeft gevonden voor dyslexie.

Met behulp van scans toont ze het fysieke bewijs van de problemen die dyslectische lezers ondervinden bij het kraken van de leescode. Dyslecten activeren de leessystemen achter in de hersenen te weinig wat een snelle automatische woordherkenning belet. In de frontale gebieden worden de hersens ter compensatie teveel geactiveerd. Hierdoor leert een dyslect wel accuraat lezen, maar het tempo blijft erg langzaam. Shaywitz geeft aan dat effectieve interventies bij dyslectische kinderen kunnen leiden tot hersenreparatie, waardoor kinderen succesvolle lezers en spellers kunnen worden.

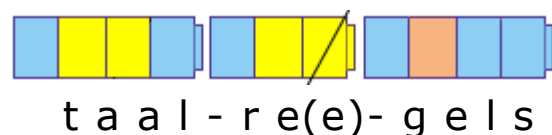

Afbeelding van hersenactiviteiten bij dyslectische lezers (links) en goede lezers (rechts).

Omdat het Nederlands een klanktaal is, moeten kinderen de Nederlandse klankstructuur en de gevolgen daarvan voor de regelgeving leren beheersen. De F&L-methode® maakt de Nederlandse klanktaal meer toegankelijk voor dyslectici door de sterke en zwakke punten van dyslectici te combineren. Dyslectici zijn in het algemeen sterk in het analyseren en structureren van visuele en ruimtelijke informatie. Ze zijn sterk in beelden. In de F&L-methode® worden klanken aan beelden gekoppeld, zodat er een klankbeeldtaal ontstaat. Bij klankbeelden gaat het niet om “woordbeelden” en visuele inprenting, maar om het visueel analyseren en onderscheiden van klankstructuren. De klanken worden gekoppeld aan een kleurcode waarbij de groepen klinkers en medeklinkers elk een eigen kleur hebben. Aan de klinkers worden vervolgens klankregels gekoppeld (Boumans, 1997).

4.3.2 Multisensorieel leren

Bij een multisensoriële aanpak van een te leren letter of woord wordt het visuele, motorische en auditieve kanaal zoveel mogelijk ingeschakeld. Bij de klank- tekenkoppeling worden letters ingeprent door er bijvoorbeeld een gebaar aan te koppelen (klankgebarenalfabet), door ze te laten voelen (schuurpapier letters van Maria Montessori) en door er visuele ondersteuning bij aan te bieden. Door te kiezen voor een multisensoriële aanpak is de kans veel groter dat het woord of de letter ook daadwerkelijk worden onthouden. Te spellen woorden worden veel gemakkelijker onthouden als ze worden uitgesproken, opgeschreven, als de betekenis wordt uitgelegd en als het woord in een zin wordt geplaatst (Taalsite2010).

De F&L-methode® maakt gebruik van de multisensoriële aanpak. Door de verschillen tussen de klankgroepen (lange klinkers, korte klinkers, stomme klinkers, twee- en drie tekenklinkers, medeklinkers) zichtbaar te maken. Er wordt gebruik gemaakt van een kleurcode en van 'klankblokken' in verschillende kleuren. Door het manipuleren met de blokken wordt de tast ingeschakeld en krijgt de werkwijze een multisensorieel karakter.

Elk blok stelt een letter voor, de klank bepaalt de kleur van het blok. Met behulp van deze klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Doordat de structuur van de woorden op deze manier goed zichtbaar wordt, kan het toepassen van de basisregels eenvoudige en overzichtelijk worden geoefend (Heijerman & Karman, 2004). Op de Katholieke Montessorischool ondersteunen wij het inprenten van de letters bij de klank-tekenkoppeling door het voelen met de schuurpapieren letters. Het werken met klanken en kleuren volgens de F&L-methode® zou de multisensoriële aanpak nog meer kunnen versterken.

Afbeelding van het werken met blokken.

Afbeelding van het werken met fluorstiften.

4.3.3 Handelingsgerichte diagnostiek en Handelingsgericht werken

Werken met “Taal in Blokjes” en de kleuren in klanken van de F&L-methode® kan goed passen binnen het Handelingsgericht Werken (HGW). Als er leerlingen met een (hardnekkig) lees- en of spellingprobleem op de Katholieke Montessorischool Bussum toch begeleiding zoeken op niveau 4 maken ze vaak gebruik van begeleiding bij Stichting Taalhulp die werken met de F&L-methode®. Als er constructief wordt samengewerkt ontstaat een gemeenschappelijk kader dat de samenwerking tussen deze professionals bevordert. Het biedt ook houvast in de communicatie met ouders als betrokkenen hetzelfde nastreven en dezelfde taal spreken. Handelingsgerichte diagnostiek (HGD) en handelingsgericht werken (HGW) zijn in het kader van het doelgericht werken aan onderwijsbehoeften van leerlingen, niet meer weg te denken. HGW (Pameijer, van Beukering, & de Lange, 2009) heeft zeven uitgangspunten:

1. De onderwijsbehoeften van leerlingen staan centraal.
2. Het gaat om afstemming en wisselwerking.
3. De leerkracht doet ertoe.
4. Positieve aspecten zijn van groot belang.
5. We werken constructief samen.
6. Ons handelen is doelgericht.
7. De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant.

4.3.4 Inclusie

Met dit praktijkonderzoek probeer ik in te spelen op de behoeften van kinderen met (hardnekkige) lees- en/of spellingproblemen. Mogelijk kan dit leiden tot interventies die de leerkrachten op de KMS in staat stellen kinderen met lees en/of spellingproblemen en mogelijke dyslexie op zorgniveau 1, 2 en 3 beter te begeleiden. Ruijsenaars, Bron, Loykens en van Mameren-Schoehuizen (2009) verwachten dat het aantal kinderen waarvoor gespecialiseerde diagnostiek en behandeling nodig is, kan worden beperkt door systematisch opgezette en uitgevoerde vroege interventie. Ik hoop dat we op de KMS ons aanbod ten aanzien van Passend Onderwijs, met de uitkomsten van dit onderzoek, kunnen vergroten en dat daarmee ons onderwijs inclusief maken voor kinderen met lees- en/of spellingproblemen en mogelijke dyslexie wordt. Otter (2010), geeft de volgende definitie van inclusief onderwijs:

Inclusief onderwijs wil samen met ouders, volwassenen en leerlingen in hun directe leefomgeving onderwijs aanbieden, wat tegemoet komt aan de diversiteit van behoeften van kinderen, met of zonder beperkingen. Dit betekent dat er een leeromgeving gecreëerd wordt binnen één school, die optimale, excellente leer- ervaringen aanbiedt, zowel cognitief als sociaal, voor alle leerlingen.

Het belangrijkste streven van inclusief onderwijs is dat de exclusieve voorzieningen voor het speciaal onderwijs naar het basisonderwijs gebracht worden, zodat de leerling niet meer naar de zorg hoeft, maar de zorg naar de leerling komt. In de "Salamancaverklaring" van de Unesco (Groeneweg, 2010) worden "standard rules for equal opportunities for the disabled" omschreven. Nederland heeft deze ook ondertekend. Dit betekent dat we met elkaar gelijke kansen moeten creëren voor alle leerlingen in het onderwijs, op weg naar een inclusieve samenleving. Leerlingen leren van en met elkaar als ze samen leren en samen worden onderwezen in dezelfde leef- en leefgemeenschap. Ze ontwikkelen zich zo tot volwaardige burgers met een actieve deelname in de maatschappij (Inclusief onderwijs, 2010). In de afgelopen jaren heeft het project "Weer Samen Naar School" het initiatief gestart om het speciaal onderwijs terug te dringen en de zorg naar de leerlingen te brengen in de vorm van de leerling-gebonden financiering (de rugzak) en ambulante begeleiding. Nu starten er vanuit het ministerie stimuleringsprojecten 'Passend Onderwijs'. En in 2010 start de zorgplicht, wat regelt dat samenwerkingsverbanden de verplichting hebben om zorg op maat te bieden voor alle leerlingen. Iedere school krijgt de plicht om voor elke leerling een passend onderwijsaanbod aan te bieden. Deze zorgplicht moet bevorderen dat het onderwijs beter aansluit bij de behoeften van leerlingen en wensen van ouders (Index voor inclusie, 2010).

Op de KMS zijn we bezig met de voorbereidingen op Passend Onderwijs. Wij doen dit door het accent te leggen op handelingsgericht werken. Het concept dat uitgaat van het bereiken van een goede afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoefte van elk kind, zodat alle leerlingen passend onderwijs ontvangen. Dit sluit naadloos aan bij onze visie en de uitgangspunten van ons Montessorionderwijs waarin elk talent telt. Binnen de kaders van Passend Onderwijs (zoals dat in onze regio o.l.v. het samenwerkingsverband van Weer Samen Naar School/Annie MG Schmidt wordt gehanteerd) staat de cyclus van handelingsgericht werken bekend als 'de 1-zorgroute'. In het schooljaar 2010-2011 zal scholing op dit traject van start gaan ter voorbereiding op de invoering.

Hoofdstuk 5

Methode

Mijn onderzoeksvraag luidt:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

In dit hoofdstuk beschrijf ik hoe ik het onderzoek heb uitgevoerd. Ik heb gekozen voor een overwegend kwalitatief onderzoek (zie 4.1.2). Per deelvraag beschrijf ik de onderzoeksmethode en geef ik een datapresentatie. In hoofdstuk 6 volgt de analyse van de gegevens en geef ik met behulp van de belangrijkste conclusies antwoord op de probleemstelling.

De onderzoeksmethodes heb ik samen uitgevoerd met Erna Beijer, met uitzondering van de onderzoeksmethodes die alleen betrekking hebben op mijn eigen praktijksituatie.

5.1 Onderzoeksmethode en datapresentatie deelvraag 1

Wat weten de leerkrachten van de combinatiegroepen 3&4 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.

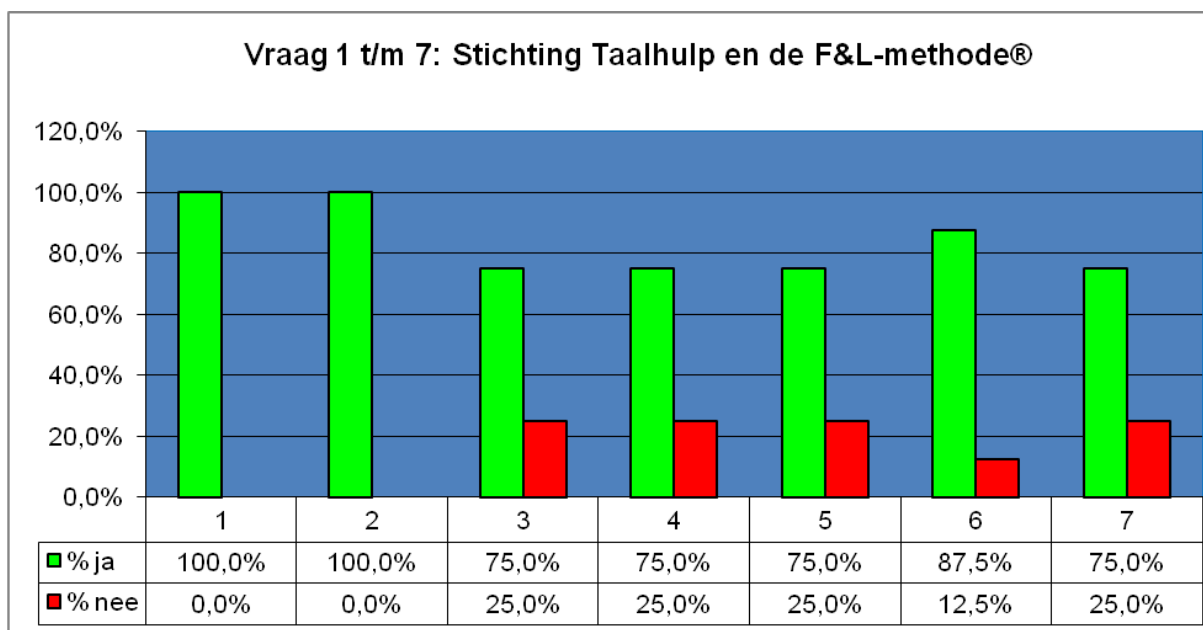
De deelvraag is onderzocht door:

1. Een enquête voor alle acht leerkrachten van groep 3&4. Door het inzetten van een enquête wil ik meer te weten komen over de beginsituatie van de leerkrachten van de groepen 3&4 met betrekking tot Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.
2. Interviews met de leerkrachten n.a.v. de ingevulde enquête. Door het inzetten van interviews wil ik meer te weten komen over de beginsituatie van de leerkrachten van de groepen 3&4 met betrekking tot Stichting Taalhulp, de F&L-methode®, “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.

5.1.1 Enquête leerkrachten

De enquête heb ik opgesteld met Erna, medestudent van de opleiding. De vragenlijst heb ik opgenomen in bijlage 2. Ik heb de enquête uitgedeeld aan acht leerkrachten van de groepen 3&4. Eén van die leerkrachten ben ik zelf. De respons was honderd procent. De ingevulde enquêtes zijn van iedere leerkracht afzonderlijk, opgenomen in bijlage 3. Van deze enquêtes heb ik een samenvatting gemaakt die te vinden is in bijlage 4. Een aantal leerkrachten heeft in de ruimte voor opmerkingen iets ingevuld. Van de kwantitatieve gegevens van deze enquête heb ik een frequentieverdeling gemaakt en deze in grafiek gezet. In deze frequentieverdeling wordt aangegeven hoe de respondenten zijn verdeeld over de antwoordmogelijkheden op een vraag. De enquête bevat drie onderdelen. Ik heb van deze onderdelen drie afzonderlijke grafieken gemaakt.

Grafiek 1

Vraag 1: Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?

Vraag 2: Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp?

Vraag 3: Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?

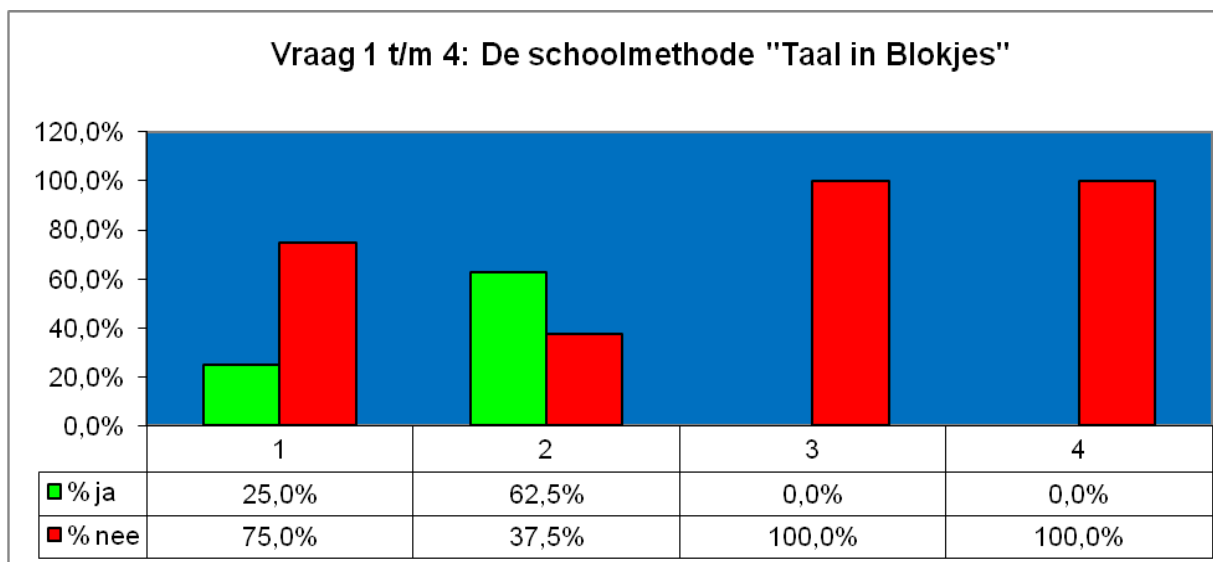
Vraag 4: Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?

Vraag 5: Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?

Vraag 6: Ben je bekend met het "blokken"?

Vraag 7: Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?

Grafiek 2

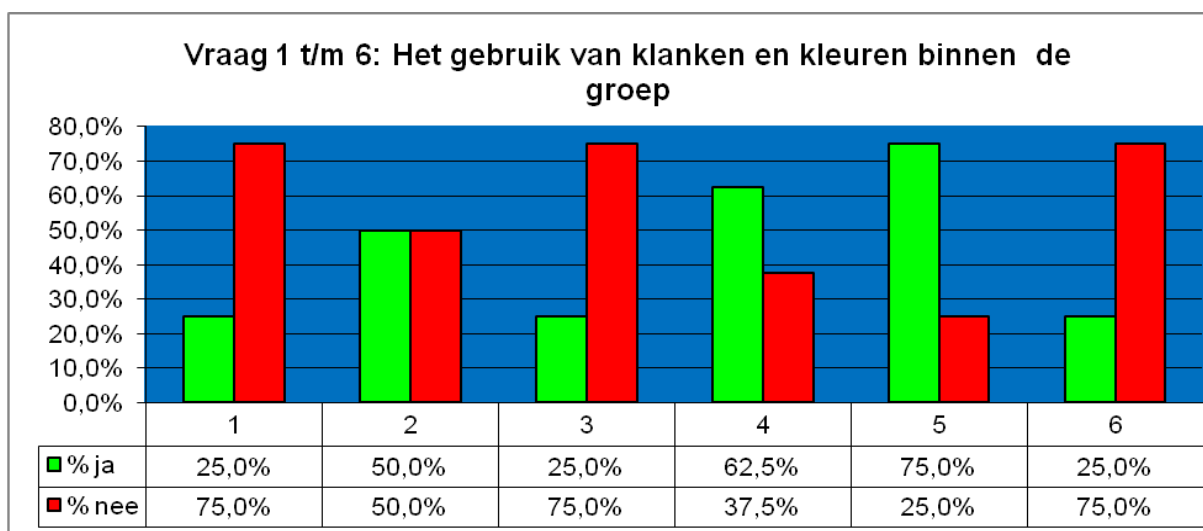

Vraag 1: Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld?

Vraag 2: Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?

Vraag 3: Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?

Vraag 4: Heb je met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?

Grafiek 3

Vraag 1: Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank en kleurindeling?

Vraag 2: Gebruik je bij het aanbieden van klanken flitskaartjes in de kleuren van Taalhulp?

Vraag 3: Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?

Vraag 4: Maak je bij de individuele begeleiding gebruik van de klanken en kleuren?

Vraag 5: Zijn er kinderen (geweest) die het blokken toepassen bij het schrijven in jouw klas?

Vraag 6: Zijn er kinderen die begeleid worden door ST en hulpmaterialen in de groep gebruiken?

5.1.2 Interview leerkrachten

Het interview is gehouden met zes van de acht respondenten van de enquête. De vragen van het interview heb ik opgenomen in bijlage 5. De uitwerkingen van de afzonderlijke gesprekken zijn opgenomen in bijlage 6. De kwalitatieve gegevens van dit interview heb ik vanwege de omvang in vier types verdeeld, zoals hieronder te zien is in de vier afzonderlijke tabellen. Per type heb ik uit de gespreksverslagen een aantal vignetten gehaald (Harinck, 2009). Deze gegevens heb ik in onderstaande tabellen weergegeven.

Tabel 1

Interview leerkrachten: Werken met de F&L-methode® binnen de groep					
	Gebruik klanken en kleuren?	Instructies aan wie?	Voorbeeld	Ervaringen	Vastgelegde afspraken op schoolniveau
Leerkracht 1	Nee, niet meer.	Klanken en kleuren voor de hele groep.	Termen korte en lange klanken nodig voor spelling.	Positief. Het onderscheid tussen de klanken blijft beter hangen.	Geen idee
Leerkracht 2	Ja	Hele groep + individueel.	Aanbieden klanken via flitskaartjes met kleuren.	Positief biedt extra ondersteuning.	Nee
Leerkracht 3	Nee.	Alleen voor uitvallers op lezen en spelling.	-	-	Nee
Leerkracht 4	Ja.	Hele groep + individueel.	Aanbieden van lange en korte klank.	Positief. Je moet veel herhalen.	Nee.
Leerkracht 5	Nee.	Hele groep + individueel.	-	-	Nee.
Leerkracht 6	Ja.	Hele groep + individueel.	Aanbieden van de klank- kleurkoppeling.	Positief.	Nee.

Tabel 2

Interview leerkrachten: Gebruik van materialen					
	Welke materialen gebruik je?	Welke materialen heb je tot je beschikking?	Welke materialen mis je?	Ondersteuning nodig bij inzetten materialen?	Gebruik klanken en kleuren naast methode mogelijk?
Leerkracht 1	Basiskaart.	Basiskaart.	-	-	Ja, kost wel tijd.
Leerkracht 2	Basiskaart. Flitskaartjes.	Basiskaart. Flitskaartjes.	Blokken	Ja	Ja.
Leerkracht 3	Flitskaartjes.	Basiskaart. Flitskaartjes.	Blokken	Ja.	Ja, wel instructie-materiaal bij nodig.
Leerkracht 4	Basiskaart. Flitskaartjes.	Basiskaart. Flitskaartjes.	-	Ja.	Ja.
Leerkracht 5	Flitskaartjes.	Basiskaart. Flitskaartjes.	Blokken	Ja.	Ja, wel met instructie- materiaal.
Leerkracht 6	Basiskaart. Flitskaartjes.	Basiskaart. Flitskaartjes.	Blokken	Ja.	Ja, wel onderling afstemmen in de bouw.

Tabel 3

Interview leerkrachten: Begeleiding kinderen Stichting Taalhulp.					
	Ervaringen met begeleidde kinderen	Ervaringen begeleiden door de leerkracht.	Gemaakte afspraken met Taalhulp.	Rol school.	Rol behandelaar.
Leerkracht 1	Positief.	Ja. Huiswerk op school maken.	Via een gesprek afspraken gemaakt .	School krijgt advies. Werkt aan doorgaande lijn.	Behandelen dyslexie is expertisewerk .
Leerkracht 2	Positief.	Ja. Huiswerk op school maken.	Via een heen en weer schriftje en een gesprek,	Zelf expertise ontwikkelen en hulp bieden aan dyslecten.	Voor zware dyslecten.
Leerkracht 3	Positief.	Ja. Blokken gebruiken bij dictees.	Geen. We krijgen wel de resultaten van toetsen.	Begeleiden door meerdere oefenmomenten per week.	Behandelen dyslexie en overbrengen van kennis aan leerkrachten.
Leerkracht 4	Positief.	Ja. Huiswerk op school maken.	Taalhulp gaf opdrachten aan school.	Begeleiden van dyslecten voor zover mogelijk	Blijft nodig.
Leerkracht 5	Positief.	Nee.	Geen overleg.	Afstemmen met externe hulpverlener	Zware dyslecten.
Leerkracht 6	Positief.	Nee.	Heen en weer schriftje.	Afstemmen externe behandelaar	Ondersteuning school om samen dyslecten te helpen.

Tabel 4

Interview leerkrachten: Inzet taal in Blokjes.					
	Op welke wijze inzetbaar ?	In de klas door de leerkracht of buiten de klas	Behoeftte aan ondersteuning	Inhoud ondersteuning	Wensen t.a.v. begeleiden met taal in blokjes op schoolniveau
Leerkracht 1	Naast de methode.	Buiten de klas.	Ja.	Ondersteuning in de klas.	-
Leerkracht 2	Naast de methode.	In de klas.	Ja.	Ondersteuning door specialist. Uitleg methode.	Workshop hele team.
Leerkracht 3	Naast de methode.	Afstemmen binnen de bouw.	Ja.	Uitleg F&L-methode® en Taal in Blokjes.	Starten in groep 1/2 met de klanken en de kleuren.
Leerkracht 4	Naast de methode.	Combinatie RT en begeleiding in de klas.	Ja.	Uitleg F&L-methode® en Taal in Blokjes.	Eerder signaleren van problemen in groep 1&2.
Leerkracht 5	Naast de methode.	In de klas als interventiemiddel.	Ja.	Uitleg om het goed toe te kunnen passen.	Zodra gelezen wordt klanken en kleuren inzetten.
Leerkracht 6	Naast de methode.	In de klas.	Ja.	Uitleg blokken en inzet binnen eigen onderwijs.	Begeleiding minimaal op bouwniveau.

5.2 Onderzoeksmethode en datapresentatie deelvraag 2

Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?

Deze deelvraag is onderzocht door:

1. Literatuuronderzoek. Door middel van literatuuronderzoek wil ik weten wat er in de literatuur staat over de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van deze behandeling op de kinderen.
2. Een interview met een behandelaar van Stichting Taalhulp. Door middel van dit interview wil ik onderzoeken hoe er volgens een behandelaar van Stichting Taalhulp gewerkt wordt met de F&L-methode® en het effect van deze begeleiding op de kinderen.
3. Interviews met drie kinderen die begeleiding krijgen (of hebben gehad) bij Stichting Taalhulp. Door deze interviews wil ik onderzoeken hoe er volgens deze kinderen bij Stichting Taalhulp gewerkt wordt en wat volgens hen het effect is van deze begeleiding.

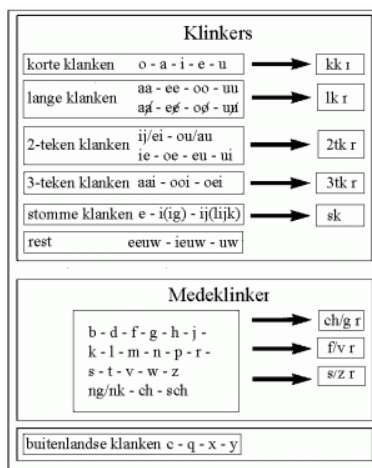
5.2.1 Literatuuronderzoek

In de literatuur heb ik gericht gezocht naar informatie over de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van de behandeling. Dit was eenvoudig te vinden op de website van Stichting Taalhulp in een aantal artikelen. Hieronder volgt een beschrijving van de werkwijze de F&L-methode® volgens Boumans en Karman (1993), Boumans (1996, 1997), Heijerman en Karman (2004), (Mol, 2009). Het effect van de behandeling heb ik in hoofdstuk 4 beschreven. Dit sloot aan bij het beschrijven van een ‘best- practice behandeling’ (zie 4.2.4.).

De F&L-methode® als klankbeeldtaal

De F&L-methode® heeft van onze taal een klankbeeldtaal gemaakt en maakt daarbij gebruik van de sterke kanten van dyslectici: goede visueel-analytische en ruimtelijke vaardigheden.

Hun zwakke kant is het fonologisch bewustzijn en de problemen die ze ondervinden met taalklanken. Schrijven is het decoderen van klank naar teken en lezen het decoderen van teken naar klank. Het ontwikkelen van het fonologische bewustzijn is voor beiden essentieel. De F&L-methode® geeft met een systeem dat werkt met klanken een goede behandeling aan dyslectici. Dit systeem activeert tijdens de lees en schrijfhandeling het denken met klanken. Zo krijgen dyslectici een “fonologische heropvoeding” gekoppeld aan fonologische regels. De dyslect wordt een “taaldenker” die leert dat de spelling van een woord niet afhankelijk is van een woordbeeld, maar van een klankbeeld. Hiermee wordt het taalbewustzijn aangeleerd. De taal wordt een logische puzzel van klanken en regels waardoor de dyslect het taalsysteem gaat begrijpen. De F&L-methode® gaat uit van de klanken van de taal. Met verschillende groepen klanken wordt het taalsysteem met de regels die daarbij horen uitgelegd. In figuur 1 zie je een weergave van de indeling van de klanken; korte klanken, lange klanken, 2-teken klanken, 3-teken klanken, stomme klanken, rest klanken, medeklinkers en buitenlandse klanken.

Figuur 1

De klankblokken

Om de verschillen tussen de verschillende klanksoorten zichtbaar en tastbaar te maken, wordt gebruik gemaakt van een kleurcode en klankblokken in verschillende kleuren. Hiervoor zijn basiskaarten ontwikkeld. Elk blok stelt een letter voor en de klank bepaalt de kleur van het blok. Met deze klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Door het manipuleren van de blokken wordt ook de tast ingeschakeld en krijgt de werkwijze een multisensorieel karakter. Hierdoor wordt de structuur van woorden zichtbaar en kan het toepassen van de basisregels eenvoudig en overzichtelijk worden geoefend. Het aantal klinkers bepaald het aantal klankgroepen (lettergrepen). Bij meerlettergrepige woorden wordt de klinker waargenomen als ankerpunt van de lettergreep. Dit remt het raden af waardoor technisch lezen efficiënter wordt. Bij het technisch lezen onderscheidt de F&L-methode® twee fases. Eerst wordt de leestekst voorgecodeerd door de klinkers te kleuren, daarna wordt deze tekst hardop gelezen. Later wordt de kleurcodering weggelaten. Als er een conditionering tussen klanken en kleuren heeft plaatsgevonden, dan wordt het fonologisch bewustzijn geactiveerd en het technisch lezen ondersteund.

Spelling

De F&L-methode® traint het lezen en de spelling gelijktijdig. Kinderen leren om woorden te (re)construeren vanuit de klankstructuur van de taal. De klinkers nemen een belangrijke plaats in. Ze bepalen de basisregels voor de spelling.

Zo heeft de lange klankenregel (lkr) betrekking op de lange klanken en de korte klankenregel (kkkr) betrekking op de korte klanken. In de F&L-methode® wordt ook vaak gewerkt met pseudowoorden. Deze zijn losgekoppeld van de betekenis van een woord. Door het gebruik van onbekende woorden ligt de nadruk op het opnieuw oefenen van woordstructuren. Bij de spelling wordt gebruik gemaakt van dezelfde kleurcodering. Met fluorstiften worden de verschillende soorten klanken in een woord gemarkeerd waardoor de klank- en lettergreepstructuur van woorden duidelijk wordt.

De fonologische spelling

Er wordt gestart met een dictee op mkm-niveau. Hierin komen alle verschillende medeklinkers aan bod. In elk mkm-dictee zitten ongeveer evenveel korte, lange en twee-tekenklanken. Alle klanken binnen die categorieën komen zo evenwichtig mogelijk aan bod. Er is gezorgd voor een goede onderlinge spreiding van korte, lange en twee- tekenklanken. Verder komen niet alleen mkm-structuren aan bod maar ook mk en km. De zinslengte bij de eerste mkm-dictees is kort en er worden niet meer dan twee inhoudelijke begrippen aan elkaar gekoppeld. Volgens het principe 'schrijf wat je hoort' komen in mkm dictees geen klankverkleuringen voor, geen stomme klinkers en geen d aan het einde van een woord. De mkm-structuur wordt vervolgens uitgebouwd naar mkm-mkm, mkmm, mmkm, mmkmm, mkmmm, mmmkm en combinaties hiervan. De moeilijkheidsgraad van medeklinkerclusters is afhankelijk van de onderlinge beïnvloeding van de klanken waaruit een medeklinkercluster is opgebouwd. Bij de clusters van twee medeklinkers wordt onderscheid gemaakt tussen makkelijk te analyseren en moeilijk te analyseren clusters. De makkelijk te analyseren clusters worden als eerste aangeboden omdat de onderlinge verkleuring daar het minst aanwezig is. Een moeilijk te analyseren medeklinkercluster is bijvoorbeeld 'kap' (klap) en 'fies' (fiets). Deze nauwkeurige klinker- medeklinkeropbouw ontwikkelt het fonologisch bewustzijn, waardoor de kans op falen afneemt.

Grammaticale spelling

De grammaticale spelling berust op morfologische principes, zoals de woordverlenging, de spelling van de slot -n en de werkwoordspelling.

Leenwoordspelling

De leenwoordspelling neemt in de F&L-methode® een aparte plaats in. Als een kind de Nederlandse spelling kent dan kan hij inzicht krijgen in wat leenwoorden zijn, want elk woord dat niet geschreven is volgens de principes van de Nederlandse klank- tekenkoppeling kan tot de leenwoorden gerekend worden. Als de leerling leenwoorden kan herkennen, dan kan hij vervolgens de leenwoordspelling leren. Dit worden geleerd met behulp van de klank- tekenkoppeling voor leenwoorden en de leenwoordregels.

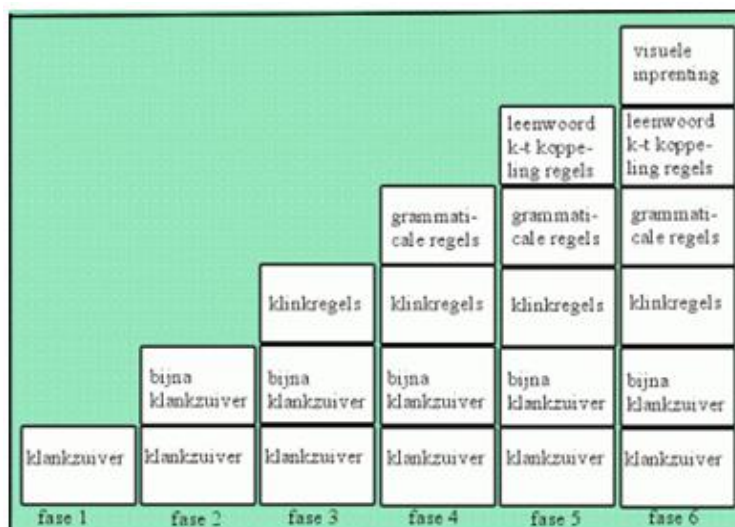
Visuele inprenting

Bij spelling die niet op klank en/of regel geleerd kan worden, is visuele inprenting nodig. Voorbeelden hiervan zijn: ij/ei, ou/au, f/v (begin woord), gedeeltes van leenwoorden en enkele Nederlandse uitzonderingen.

Leerfases

Figuur 2 laat zien dat de woorden systematisch in verschillende fases worden aangeboden. De leerfases worden opgesplitst in op elkaar aansluitende en in moeilijkheidsgraad toenemende leerstappen, waarbij elke nieuwe vaardigheid eerst afzonderlijk geoefend wordt.

Daarna vindt de koppeling plaats aan de geleerde vaardigheden. In de fase van de klankzuivere spelling kunnen woorden voorkomen die visuele inprenting vragen zoals woorden met ei/ij en ou/au. Deze woorden worden niet uit het taalaanbod geschrapt, maar fouten met betrekking tot de visuele inprenting worden genegeerd, omdat dit soort fouten in deze fase niet van belang zijn. Grammaticale regels komen in fase vier aan bod en leenwoorden in fase vijf, dat wil niet zeggen dat deze woorden in voorgaande fases helemaal niet in de leerstof voorkomen. In fase drie (klinkerregels) kan bijvoorbeeld wel de regel van de woordverlenging voor zelfstandige naamwoorden voorkomen (paard/paarden, staart/staarten), maar is het behandelen van de werkwoordspelling of de spelling van het bijvoeglijk naamwoord weinig zinvol is als de basisregels van de spelling niet worden beheerst.

Figuur 2

Het effect van de F&L-methode®

Stichting Taalhulp bewaart alle testgegevens, zonder naam en persoonlijke gegevens voor effectonderzoek. Per leerling worden alle vorderingen bijgehouden en na elke tien behandelingen volgt een korte herhalingstoets om na te gaan wat het effect van de behandeling is. Deze gegevens zijn gebruikt voor onderzoeken naar de effectiviteit van de F&L-methode® (zie 4.2.4.). Stichting Taalhulp geeft aan dat ze niet pretenderen dat dyslexie door de behandeling verdwijnt, omdat de automatiseringsproblemen blijven bestaan. Ze zeggen dat dyslectici bij lezen en spellen altijd meer zullen moeten nadenken dan andere mensen. Hierdoor zal het technisch lezen relatief veel aandacht en tijd blijven kosten. Het lezen van losse woorden blijft een probleem, hoewel er wel van enige vooruitgang sprake kan zijn. Bij spelling vermindert het aantal spellingfouten, hoewel onder druk en stress de fouten weer tijdelijk kunnen toenemen.

5.2.2 Interview behandelaar Stichting Taalhulp

Dit gesprek kwam tot stand omdat de Katholieke Montessorischool Bussum (KMS) regelmatig kinderen onder behandeling heeft bij deze behandelaar van Stichting Taalhulp. Tijdens dit gesprek wilde ik een antwoord krijgen op deelvraag 2 en 3. De vragen voor het interview zijn opgenomen in bijlage 7. Vraag 1 t/m 3 heeft betrekking op deze deelvraag en is blauw gemarkeerd. Het volledig uitgeschreven interview is terug te vinden in bijlage 8. De voor deze deelvraag relevante vragen en antwoorden heb ik ook blauw gemarkeerd. De kwalitatieve gegevens zijn weergegeven in de tabel op de volgende bladzijde.

	Werkwijze F&L-methode® en het effect v.d. begeleiding.		
	De werkwijze van de F&L-methode®	De materialen	Effect van de behandeling
Antwoorden behandelaar	Eerst onderzoek, dan behandelplan, 30 behandelingen in een schooljaar, na elke 10 lessen een nieuwe toetsronde, 4 tot 5 keer per week 20 minuten huiswerk. Gaat uit van de oudste fout en de basis. Leerfasen: klankzuivere periode, bijna klankzuivere periode, klankregels, grammaticale spelling, leenwoordregels, visuele inprenting. Starten met klank- kleurkoppeling. Leren woorden in klankgroepen te verdelen. "Taalleerder" wordt "Taaldenker". Regels worden afgeschermd voor extern gebruik.	Heen- en weerschrift. Blokken. Regelmap. Regelkaarten met pictogram en korte tekst. Springpleinen. Flitskaartjes. Woordenhaai. Computerprogramma F&L-methode®.	Grootste vooruitgang op gebied van spelling. Met lezen langer bezig. Kinderen gaan nauwkeuriger lezen en spellen. Kinderen met lees- en spellingproblemen worden geholpen. Door succeservaringen begrijpende lezer.

5.2.3 Interview kinderen

In mijn praktijksituatie heb ik gesproken met drie kinderen van de KMS. Ik heb gekozen voor kinderen uit de groepen 3, 5 en 8 om de werkwijze van verschillende leerfasen te kunnen bevragen. De vragen van het interview heb ik opgenomen in bijlage 9. De uitwerkingen van de afzonderlijke gesprekken heb ik opgenomen in bijlage 10. De kwalitatieve gegevens van dit interview heb ik weergegeven in onderstaande tabel.

	Interview met kinderen die begeleiding krijgen van Stichting Taalhulp								
	1 Werkwijze Taalhulp	2 Materiaal Taalhulp	3 Materiaal in de klas	4 Effect Taalhulp	5 Huidig gebruik Taalhulp	6 Gebruik in klas	7 Advies school	8 Effect school	9 Voor wie
Kind 1 (Gr. 3)	Kaart Klanken & kleuren	Blokken Kaart Stiften	Ja: Blokken Kaart	Minder fout spelling Meer Lees-plezier	spellen	Blokken bij dictee	Klanken en kleuren aanbieden	School werd "beter"	Alle
Kind 2 (Gr.5)	Kaart Klanken & Kleuren Regels	Blokken Kaart Stiften	Nee	Minder fout spelling moeilijke woorden kunnen lezen minder lees-fouten	niet	Moeilijke woorden in stukken lezen	Klanken en kleuren aanbieden	Sneller leren van klanken	Voor kinderen die moeite hebben met lezen
Kind 3 (Gr.8)	Kaart Klanken & Kleuren Regels Begrijpend lezen	Blokken Kaart Stiften	Nee	Minder fout spelling	Bij dictee kleuren "in het hoofd" Thuis moeilijke woorden kleuren	Bij dictee kleuren "in het hoofd"	Klanken en kleuren aanbieden	Minder kinderen blijven zitten	Alle

5.3 Onderzoeksmethode en datapresentatie deelvraag 3

Hoe is Taal in Blokjes opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?

Deze deelvraag is onderzocht door:

1. Literatuuronderzoek. Door middel van literatuuronderzoek wil ik onderzoeken wat er in de literatuurstudie beschreven staat over de opbouw van “Taal in Blokjes” en hoe ermee gewerkt kan worden.
2. Een interview met een behandelaar van Stichting Taalhulp. Door dit gesprek wil ik onderzoeken hoe de opbouw is volgens een behandelaar van Stichting Taalhulp van “Taal in Blokjes” en hoe zij denkt dat ermee gewerkt kan worden binnen de school.
3. Een interview met een behandelaar die werkt met “Taal in Blokjes”. Door dit gesprek wil ik onderzoeken hoe er volgens een collega gewerkt kan worden met “Taal in Blokjes”.
4. Het bestuderen van de methode “Taal in Blokjes”. Door de methode te bestuderen wil ik onderzoeken hoe “Taal in Blokjes” is opgebouwd en hoe in de handleidingen staat beschreven hoe ermee gewerkt kan worden.

5.3.1 Literatuuronderzoek

In de literatuur staat weinig beschreven over Taal in Blokjes. In J/M (Ronde & Blaauw, 2004) staat dat Stichting Taalhulp bezig is met een schoolversie van de F&L-methode®. In het Balans Magazine (de Mol, 2009) staat dat Stichting Taalhulp, de schoolversie “Taal in Blokjes” heeft uitgebracht, speciaal voor zwakke lezers en spellers in groep 1 t/m 4. Het geeft aan dat je een workshop kunt volgen met je team om te leren werken met de klanken en kleuren van de F&L-methode®. Er wordt hier aangegeven dat leerkrachten woorden en taalregels uit hun eigen schoolmethodes kunnen visualiseren met de kleuren uit de F&L-methode®, omdat het als ondersteuning erg goed blijkt te werken. Boumans (1997) beschrijft in Van Horen Zeggen de invoering van de F&L-methode® en het werken met “Taal in Blokjes” op de professor van Gilseschool, een school voor slechthorende kinderen en kinderen met ernstige spraak- en taalproblemen. Hieronder volgt de beschrijving van de werkwijze en de werkvormen op de professor van Gilseschool.

De werkwijze op de professor van Gilseschool

In de klassen hangen de kaarten met alle klinkers en medeklinkers gegroepeerd op de kleurcode van de F&L-methode® boven het schoolbord. Elk kind heeft op zijn tafel een basisset in een houten bakje dat bestaat uit: een ingekleurde klanktekenkaart, regelkaarten, kleurblokken en markers. De stof kan hierdoor individueel aangepast worden tot een “menu a la carte”. Bij aanvang van het lezen krijgen de leerlingen alle klanken aangeboden op de klank- tekenkaart. Hierdoor zien ze dat het aantal klanken eindig is. De regelkaarten bestaan uit een pictogram en een korte regeltekst. Dit naslagwerk kan het kind steeds raadplegen. De regelkaarten worden in een vaste volgorde aangeboden en uitgebreid naar gelang het niveau van het kind. De regelkaarten volgen de opbouw van de F&L-methode®: klankzuivere spelling, stomme klanken, klankverkleuringen, klankregels, familieregels (grammaticale regels) en leenwoord klank- tekenkoppeling en regels. Achter de regelkaart komt een kaart met voorbeeldwoorden passende bij de regel. Dit dient als naslagwerk en wordt niet uit het hoofd geleerd. Vorderingen worden door de kaartenbak zichtbaar en tastbaar. Zodra een leerling aan spellingregels toe is, krijgt hij/zij kaarten met de behandelde spellingregels en voorbeeldkaarten per regel. Elke leerling heeft een werkmap met de gemaakte bladen. Ieder kind met problemen met de klank- tekenkoppeling oefent thuis met gekleurde flitskaarten.

Het is de bedoeling dat er ongeveer driemaal vijf minuten per dag geoefend wordt. Voor het automatiseren is het heel belangrijk als het oefenen met de klank- tekenkoppeling langere tijd wordt voortgezet, ook als er al een redelijk tempo bereikt is. Het blijven oefenen is om te voorkomen dat de automatisering wegzakt.

De werkvormen op de Prof. van Gilseschool

Auditieve analyse en synthese van klanken en klankgroepen, verklankend schrijven (auditief dictee), klankgroep- oefeningen, blokken en markeren van woorden behoren tot de standaardactiviteiten. Als eerste wordt de klank- tekenkoppeling met de F&L- kleurcode aangeboden met flitskaartjes. Oefeningen van auditieve analyse en synthese worden met behulp van een hak- en plakmap gedaan. Deze vaardigheden worden ook tegelijk met het blokken van woorden geoefend. Bij het blokken worden de woorden auditief aangeboden waarna de woorden hardop verklankend worden geblokt. Bij auditief dictee gaat het verklankend blokken over in verklankend schrijven. Met markers wordt de tekst gekleurd die vervolgens hardop wordt gelezen. Voor het “echte” lezen worden de teksten dus eerst geanalyseerd op klinker- medeklinkerstructuur. Het leesproces wordt daardoor in twee stappen verdeeld: de analyse van de woorden en het lezen zelf.

5.3.2 Interview behandelaar Stichting Taalhulp

Met de behandelaar van Stichting Taalhulp hebben ik één interview gehouden. In dit interview zijn vragen opgenomen die een antwoord geven op deelvraag 2 en 3. De vragen 4 t/m 7 hebben betrekking op deze deelvraag en zijn groen gemarkeerd opgenomen in bijlage 7. Het volledig uitgeschreven interview is terug te vinden in bijlage 8. De relevante vragen en antwoorden heb ik weer groen gemarkeerd. Hieronder geef ik in een tabel de samenvatting weer.

Opbouw “Taal in Blokjes” en werkwijze op school				
	Wijze ondersteuning reguliere lees- en spellingonderwijs	Aanpak in klas door leerkracht of in RT	Doel van “Taal in Blokjes”	Effect “Taal in Blokjes”
Antwoorden behandelaar	Met name voor groep 3 Inzetten voor zwakke lezers en spellers. Naast de methode. Leerkrachten moeten worden opgeleid. Workshop: Klanken in kleuren.	In de klas instructies klanken meteen aan de kleuren koppelen. Visualiseren: klankkleurkoppeling op hangen. Klanken benoemen als F&L-methode®. Duidelijke structuur aanbrengen. RT in de klas of buiten de klas kleuren en blokken, verklankend schrijven, dictee aan instructietafel. Dictees eerst alleen blokken.	Vraag van scholen om schoolversie. Naamsbekendheid. Helpen van breder publiek.	Geven van interventies voor lichte lees –en spellingproblemen op schoolniveau. Externe hulp van dyslexiebehandelaar blijft noodzakelijk. Goede voorloper op behandeling bij taalhulp. Passende ondersteuning voor dyslecten.

5.3.3 Interview behandelaar “Taal in Blokjes”

Het vinden van een behandelaar of remedial teacher die een interview wilde geven was lastig. Erna heeft een afspraak gemaakt met het logopedisch centrum in Almere.

Deze afspraak werd afgezegd, omdat het logopedisch centrum een contract heeft moeten ondertekenen van Stichting Taalhulp, waarin staat dat zij geen informatie naar buiten mogen brengen. We hebben contact gezocht met de Professor van Gilseschool. Met de intern begeleider heb ik een telefonisch gesprek gevoerd. De uitwerking van dat telefoongesprek is terug te vinden in bijlage 11. De van te voren opgestelde vragen zijn terug te vinden in bijlage 12. Ik heb deze vragen niet kunnen stellen vanwege het verloop van het gesprek. Hierin bleek leerkrachten en behandelaars bijna gestopt zijn met het gebruiken van de F&L-methode®. In mijn zoektocht naar iemand die begeleiding gaf met “Taal in Blokjes” kreeg ik een reactie van Thalita Boumans, de ontwikkelaar van de F&L-methode®. Ze gaf aan dat ze die informatie niet bijhielden, maar ze gaf de tip om te kijken naar een video op de website van leraar 24. In dat filmpje vertelt een remedial teacher over haar ervaringen met “Taal in Blokjes” in het speciaal onderwijs en geeft Boumans aan hoe je met deze schoolversie kunt werken. De uitwerking van deze video is opgenomen in bijlage 13. Boumans gaf aan dat binnenkort een filmpje voor het regulier onderwijs op deze website komt te staan. Het filmpje gaat over de invoering van “Taal in Blokjes” op van de Egelantierschool in Almere.

5.3.4 Handleidingen “Taal in Blokjes”

De onderstaande informatie vond ik van Boumans (2009) in de handleidingen van “Taal in Blokjes”. Het pakket bestaat uit materialen, handleidingen en werkboeken en maakt deel uit van een interventiepakket voor de behandeling van (risico) leerlingen uit groep 3&4 met lees- en/of spellingproblemen. Het is ontwikkeld als aanvullend, remediërend materiaal en kan naast diverse taalmethodes gebruikt worden. De materialen zijn geschikt voor gebruik in de klas en voor individueel gebruik door de remedial teacher. Een combinatie is ook mogelijk. De werkboeken zijn bedoeld voor zelfstandig gebruik. Voor auditieve oefeningen en extra oefeningen is de handleiding en individuele begeleiding nodig. Veel werkvormen zijn geschikt voor interactief gebruik. De werkboeken zijn als volgt opgebouwd:

- werkboek 1: veel klank- tekenkoppeling en mkm-woorden ('jan', 'kaas', 'zoek')
- werkboek 2: mkm-woorden en herhaling klank- tekenkoppeling
- werkboek 3: mkm + ng, nk en sch- woorden ('schaap', 'bang', 'henk')
- werkboek 4: woorden met clusters voor of achter (mkmm 'kast' en mmkm 'dwaal') en samenstellingen mkm- mkm ('zak-doeke')
- werkboek 5: woorden met clusters voor en achter (mmkmm 'staart'), woorden van twee klankgroepen met clusters ('broek- riem'), woorden van 3 klankgroepen type mkm- mkm- mkm ('dikbilkoe'), woorden met aai/ooi/oei, eeuw/ ieuw/ uw, ij/ ei, ou/ au- woorden.
- werkboek 6: woorden met mmm-clusters ('stroop'), de stomme klinker in -e, -ig en -lijk (bijna klankzuivere spelling), woorden van drie klankgroepen met clusters en ij/ ei en ou/ au- woorden.

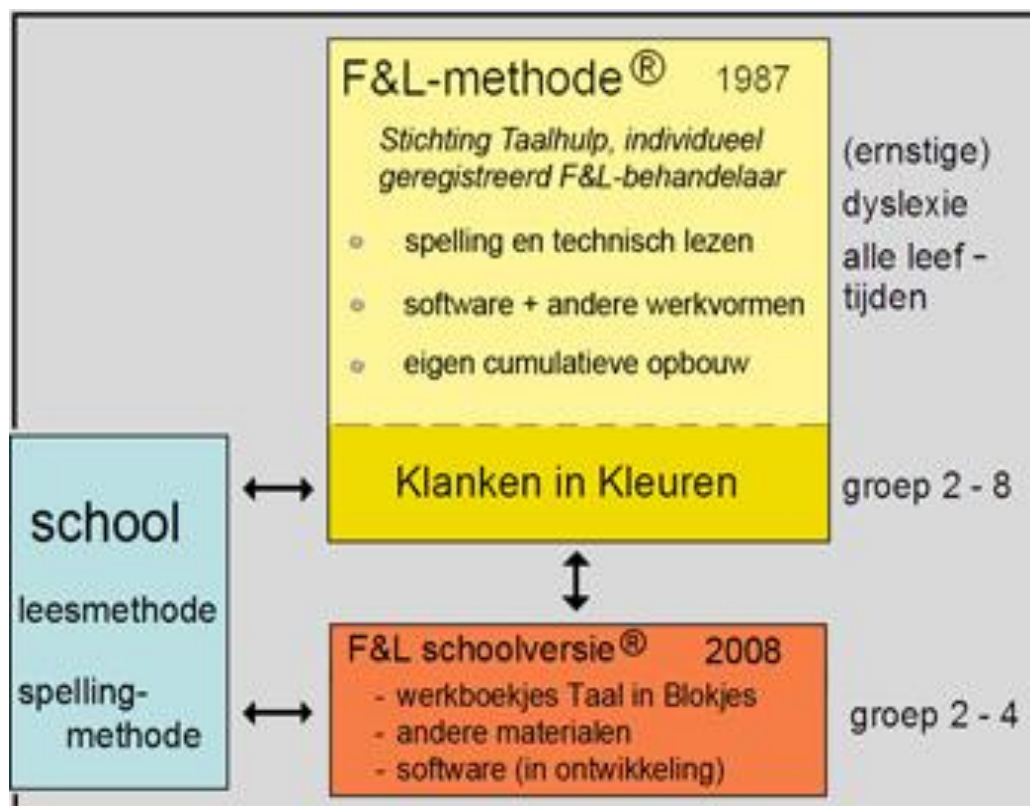
De eerste twee werkboeken kunnen ingezet worden als voorschotbenadering eind groep 2. Met kleuren leren de leerlingen de klank- tekenkoppeling en de structuur van woorden, zonder te hoeven schrijven. Bij de eerste drie werkboeken kunnen de leerlingen tussentijds instappen op het eigen niveau. Vanuit Stichting Taalhulp wordt aangegeven om wel alle drie de werkboeken te doorlopen, eventueel versneld. Er wordt afgeraden om pas in werkboek vier in te stappen, omdat dan de opbouw en de inoefening van de F&L- systematiek verloren gaat. De meeste bladen in de werkboeken kunnen zelfstandig gemaakt worden. In elk

werkboek staan een aantal auditieve oefeningen, waarvoor individuele begeleiding nodig is. Dit staat beschreven in de handleidingen. Veel werkvormen worden herhaald:

- Letterkaartjes: oefeningen en automatiseren van de klank- tekenkoppeling en het benoemen van de klanken.
- Blokken: met gekleurde blokken worden woorden gevormd. Voor elke letter wordt 1 blok gebruikt, waarbij de klank de kleur van de blokjes bepaald.
- Klanken kleuren: elke klank wordt in de juiste kleur gekleurd.
- Dictee: in de handleidingen staan veel auditieve dictees. De woorden/zinnen moeten door de leerlingen hardop verklankt en geblokt worden.
- Technisch lezen: hardop lezen van de woorden, liefst zingend.

De meerlettergrepige woorden gaan van duidelijk herkenbare samenstellingen ('voet-bal', 'zak-mes') naar minder duidelijke samenstellingen en meerlettergrepige woorden ('hoe-veel', 'bal-kon', 'maan-dag', 'aan-bie-ding'). Bij 'bijna klankzuiver' wordt de stomme klinker in -e, -ig en -lijk behandeld. De klankverkleuringen eer/oor/eur (eel/oel/eul, uil/eil/ijl) komen niet aan bod (de -el wel bij de stomme klinker). Na het doorlopen van de werkboeken is het de bedoeling dat aangesloten kan worden op de reguliere school.

Onderstaande afbeelding (Stichting Taalhulp, 2010) laat zien dat de F&L- methode® kan worden ingezet voor ernstige dyslecten van alle leeftijden. De Klanken en Kleuren kunnen op school in groep 2 t/m 8 worden toegepast naast de gebruikte lees- en spellingmethode. De F&L- schoolversie® kan als interventiemiddel worden ingezet voor de groepen 2 t/m 4.

5.4. Betrouwbaarheid

Voor het vergroten van de betrouwbaarheid heb ik de vragen voor de enquête en het interview ter controle voorgelegd aan externe deskundigen, zoals de intern begeleider van mijn school, een critical friend en een docent van de opleiding. De verslagen van de interviews heb ik, voor akkoord, voorgelegd aan de leerkrachten. Ik heb hier de respondenten gebruikt als controlegroep ter vergroting van de betrouwbaarheid. De vragenlijsten en de uitgewerkte interviews zijn opgenomen in de bijlagen. Ze zijn hier voor derden terug te lezen voor een juiste samenvatting en interpretatie. Met deze transparantie wil ik ook de betrouwbaarheid vergroten. De bevindingen uit de dataverzameling zijn in hoofdstuk 6 aan elkaar gekoppeld om zo verbanden te kunnen leggen.

Bij de enquête heb ik geprobeerd de vragenlijst betrouwbaar te maken door meerdere vragen op te nemen die hetzelfde meten. Een onderzoek wordt betrouwbaar als het bij herhaling dezelfde resultaten oplevert. De uitkomst van de enquête zal denk ik bij herhaald onderzoek enigszins variëren, omdat het over menselijke kennis, vaardigheden en gedrag gaat. De kennis en vaardigheden van de leerkrachten zijn door het bespreken van de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” tijdens de interviews al is veranderd en vergroot. Voor de volledige totstandkoming van de enquête verwijs ik naar bijlage 14. Als de interviews onder dezelfde omstandigheden opnieuw zouden worden afgenomen bij dezelfde respondenten dan verwacht ik dezelfde resultaten. Het verloop van het gesprek kan enigszins afwijken. Voor de volledige totstandkoming van de gesprekken met de leerkrachten, de kinderen en de behandelaar van Stichting Taalhulp verwijs ik respectievelijk naar bijlage 15, 16 en 17.

5.5. Validiteit

Bij het kwantitatieve deel van mijn praktijkonderzoek (de enquêtes) heb ik gezorgd voor validiteit door alle aspecten waarvan ik dacht dat ze relevant waren op te nemen in de vragenlijst. Ik ben nagegaan of de gekozen formuleringen de deelvragen die ik wilde onderzoeken dekken. Het kwalitatieve deel van mijn praktijkonderzoek (de open interviews) heb ik valide gemaakt door zo open mogelijk te spreken met de deelnemers en hen te begrijpen en recht te doen aan hun opvattingen, bedoelingen en gevoelens. Ik heb de validiteit van mijn onderzoek verhoogd door triangulatie toe te passen. Ik heb mijn onderzoek vanuit verschillende invalshoeken benaderd. Zo heb ik verschillende respondenten benaderd: leerkrachten, leerlingen en externe behandelaars en heb ik verschillende onderzoekstechnieken naast elkaar gebruikt: enquête, interview en literatuuronderzoek.

Hoofdstuk 6

Analyse en conclusies

In hoofdstuk 5 heb ik de onderzoeksmethode en de datapresentatie beschreven. In dit hoofdstuk analyseer ik de data, doe ik aanbevelingen en trek ik mijn conclusies. Met behulp van de belangrijkste conclusies geef ik antwoord op de onderzoeksvraag:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

6.1 Analyse

6.1.1 Analyse deelvraag 1

Wat weten de leerkrachten van de combinatiegroepen 3&4 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.

Deze analyse baseer ik op de uitkomsten van de enquête (zie 5.1.1) en de uitkomsten van de interviews (zie 5.1.2).

Door de enquête kwam ik erachter dat alle leerkrachten weleens gehoord hadden van Stichting Taalhulp en dat ze ook allemaal kinderen in de klas hadden gehad die begeleid werden door Stichting Taalhulp. Toch gaf een kwart aan niet te weten wat de F&L-methode® inhoudt, de klank- en kleurkoppeling niet te kennen en het blokken zelf niet te kunnen toepassen. Door de interviews ontdekte ik dat er op schoolniveau geen afspraken vastliggen over het werken met de F&L-methode® binnen de groep. Vorig schooljaar is dit geïntroduceerd, maar dit schooljaar is er een nieuwe methode voor spelling aangeschaft en zijn er geen nieuwe afspraken gemaakt over het gebruik van de klank- en kleurkoppeling. Alle leerkrachten geven in de enquête aan ervaring te hebben met kinderen die onder begeleiding zijn (of waren) van Stichting Taalhulp. In de interviews blijkt dat alle leerkrachten positieve ervaringen hebben met deze begeleiding. Uit de enquête blijkt dat maar bij een kwart van de leerkrachten kinderen in de klas hulpmiddelen gebruiken van Stichting Taalhulp. Uit de interviews blijkt dat maar één van de zes leerkrachten kinderen blokken laat gebruiken tijdens het dictee. Tijdens het doorvragen bleek dat er bij geen van de leerkrachten sprake is van overleg en samenwerking met Stichting Taalhulp. De helft van de leerkrachten gaf aan de kinderen wel eens op school het huiswerk te laten maken, omdat dit voor de kinderen thuis een te zware belasting was. Samenwerken met Stichting Taalhulp zien de leerkrachten als zinvol en belangrijk voor de doorgaande lijn en het creëren van meerdere oefenmomenten. Ook denken leerkrachten door een goede samenwerking te kunnen leren van de behandelaars. Deze gegevens vertellen me dat leerkrachten bereid zijn tot handelingsgericht werken en constructief samenwerken met externe behandelaars (zie 4.3.3) maar dat daarover op schoolniveau nog afspraken moeten worden gemaakt.

Uit de enquête bleek dat een kwart van de leerkrachten de klank- kleurkoppeling gebruikt bij het geven van instructies aan de hele groep. Tijdens het doorvragen bij de interviews bleek dit de helft van de leerkrachten te zijn. Ze zetten het vooral in met het oog op de aan te leren

spellingregels in groep 4 en 5. Kinderen moeten volgens hen weten wat lange en korte klanken zijn om de regel goed toe te kunnen passen. Het inzetten van de klank- kleurkoppeling gebeurt niet structureel. Leerkrachten doen dat op basis van ervaring en eigen inzicht. Driekwart van de leerkrachten heeft positieve ervaringen met het inzetten van de klank- en kleurkoppeling. Alle leerkrachten geven aan de klank- kleurkoppeling wel te willen inzetten bij geven van instructies. Een leerkracht merkt op dat het dan wel goed moet worden afgestemd binnen de bouw. (groep 3&4) Over het aanbieden van de letters/klanken en het gebruik van de klank- en kleurkoppeling in groep 3 geven de leerkrachten aan dat ze dan wel instructiematerialen nodig hebben voor de visuele ondersteuning. Ook zouden ze dan graag de “blokken” in de klas willen hebben. Voor de inzet van de blokken geven alle leerkrachten aan ondersteuning nodig te hebben. Tweederde van de leerkrachten geeft dat de klank- en kleurkoppeling al moet worden aangeboden als kinderen leren lezen en schrijven. Dus ook al in de kleutergroepen. Uit de enquête blijkt dat de helft van de leerkrachten de klank- kleurkoppeling gebruikt bij de individuele begeleiding van kinderen door het inzetten van flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp. Uit het interview blijkt dat de helft van de leerkrachten dit vooral doet om de klank- tekenkoppeling te automatiseren. Alle leerkrachten geven aan de klank- en kleurkoppeling, naast het gebruik bij groepsinstructies, ook te willen inzetten voor de individuele begeleiding van uitvallers.

Uit de enquête bleek dat één van de leerkrachten wist dat Stichting Taalhulp een interventiemethode had ontwikkeld. Meer dan de helft had wel eens van “Taal in Blokjes” gehoord. Geen van de leerkrachten kende de materialen of had met kinderen met deze methode gewerkt. In het interview gaven de leerkrachten allemaal aan dat ze deze interventiemethode wel naast de methode zouden willen inzetten, maar daarbij plaatsten ze wel een aantal kanttekeningen. Zo wilde één leerkracht ondersteuning in de klas als ze werkte met dyslectische kinderen, omdat de begeleiding niet ten koste moest gaan van de aandacht voor de andere kinderen. Een andere leerkracht gaf aan ondersteund te willen worden door een dyslexiespecialist bij de begeleiding van dyslecten in de klas. Alle leerkrachten wilden uitleg over de F&L-methode® en “Taal in Blokjes”. Driekwart van de leerkrachten gaf aan wel iets te voelen voor de workshop van Stichting Taalhulp.

6.1.2 Analyse deelvraag 2

Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?

Deze analyse baseer ik op de uitkomsten van het literatuuronderzoek (zie 5.2.1), het interview met een behandelaar van Stichting Taalhulp (zie 5.2.2) en de interviews met de kinderen (zie 5.2.3).

In de literatuur (zie 5.2.1) wordt vermeld dat bij het koppelen van de klanken aan de kleuren blokken worden gebruikt. Bij die blokken stelt elk blokje één letter voor en de klank bepaalt de kleur. De inzet van gekleurde blokjes ondersteunt het multisensorieel leren en sluit aan bij de sterke kanten van dyslecten (zie 4.3.2). De behandelaar heeft ons deze uitleg ook gegeven. Ze heeft ons laten zien hoe “het blokken” werkt. De kinderen gaven ons dezelfde uitleg en konden het blokken moeiteloos toepassen.

In de literatuur (zie 5.2.1) wordt de opbouw beschreven van de leerfasen. De behandelaar van Stichting Taalhulp sprak in het interview (zie bijlage 8) over dezelfde opbouw en ook uit

de interviews met de kinderen (zie bijlage 10) kwam deze opbouw naar voren. Ik leg hiermee een verband met de informatie die Blomert (2005) ons geeft over cognitieve behandelingen. Hij zegt dat men bij een cognitieve behandeling van dyslexie uitgaat van beperkingen in informatiesystemen en men zich richt op de manipulatie van cognitieve systemen waarvan bekend is dat ze verstoord zijn geraakt. Een cognitieve behandeling moet sterk gestructureerd zijn en is in principe voor iedere dyslect standaard (zie 4.3.1).

Over het gebruik van de spellingregels vinden we veel informatie in de literatuur. De inhoud van de regels wordt echter in de literatuur nergens vermeld. De behandelaar geeft aan dat deze regels voor intern gebruik blijven om te waken voor de kwaliteit van de behandeling. Deze regels zijn bedoeld voor kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp. Dit sluit aan bij het continuüm van zorg van Struiksma (2005). Scholen bieden hulp op niveau 1,2 en 3 en voor ernstige dyslecten is er gespecialiseerde behandeling nodig in de gezondheidszorg op niveau 4 (zie 4.2.2). Stichting Taalhulp geeft aan dat scholen hun eigen methodes en spellingregels kunnen blijven gebruiken met behulp van de kleurcode van Stichting Taalhulp. Twee van de drie kinderen heeft ook aangegeven de spellingregels als kaarten in hun regelmap te hebben.

In de literatuur (zie 5.2.1) staat beschreven dat de F&L -methode® een “evidence based” methode is. Dit kwam ook al naar voren in hoofdstuk 4 (zie 4.2.4). Door effectonderzoek blijkt dat kinderen met dyslexie een significante leerwinst hebben, zowel op het gebied van lezen als spellen. Op het gebied van de spellingprestaties is het effect het grootst. Op het gebied van de technische leesprestaties is het effect gemiddeld tot groot te noemen. De kinderen zijn na de interventie nog niet op niveau en hebben nog steeds een achterstand. De behandelaar geeft in het interview aan dat de prestaties op spellinggebied enorm snel vooruitgaan. Het effect op het lezen blijkt pas na langere termijn. Dit sluit aan bij neurale verklaring voor dyslexie van Shaywitz (2005). Volgens haar activeren dyslecten de leessystemen in de hersenen te weinig wat een snelle automatische woordherkenning belet. Dyslecten leren wel lezen, maar het tempo blijft erg langzaam (zie 4.3.1). Dit sluit natuurlijk ook aan bij de definitie van dyslexie waarin wordt gezegd dat dyslexie een hardnekkig probleem is met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau. De problemen zijn didactisch resistent en nemen niet of nauwelijks af ondanks systematische en taakgerichte hulp door de leraar en de remedial teacher (zie 4.2.1). De kinderen geven aan wel vooruit te gaan met spelling en minder fouten te maken in dictees. Ook geven de kinderen aan moeilijkere woorden te kunnen lezen en meer leesplezier te krijgen. De behandelaar gaf ook aan dat kinderen de achterstand blijven behouden. Ze geeft aan dat kinderen na het beëindigen van de behandeling nog af en toe terugkomen als de kennis wegzakt. Zij onderschrijft de definitie en de hardnekkigheid van de problemen.

Zowel in de literatuur als in de interviews met de behandelaar en de kinderen werd gesproken over dezelfde materialen, namelijk de gekleurde blokken, stiften en basiskaarten met een overzicht van klanken en kleuren. De kinderen geven in het interview aan van verschillende materialen gebruik te maken tijdens de behandelsessies. Twee van de drie geeft aan er op school niets van te gebruiken. Ze geven aan dat de materialen hiervoor op school niet aanwezig zijn en dat hierover op schoolniveau niets is afgesproken. In hoofdstuk 4 beschrijf ik kort iets over handelingsgericht werken dat voor doelgericht werken aan de onderwijsbehoeften van kinderen zeer belangrijk is. Punt 5 geeft aan dat er constructief samengewerkt moet worden tussen leerkracht, kind, ouders en interne en externe

begeleiders. Voor wat betreft het werken met de materialen is het van belang voor een doorgaande lijn te zorgen (zie 4.3.3). Zowel in de literatuur, als in de interviews met de behandelaar en de kinderen kwam naar voren dat de school de klank- kleurkoppeling zou moeten inzetten voor alle kinderen om preventief te werk te gaan. De behandelaar geeft aan dat dit een goede ondersteuning zou kunnen zijn voor dyslectische kinderen. De kinderen denken zelf dat de school dan nog beter zou worden en er minder dyslectische kinderen zouden blijven zitten. Een van de drie kinderen denkt dat het moet worden aangeboden aan kinderen die moeite hebben met leren lezen en schrijven op individuele basis. Hij denkt dat kinderen dan sneller leren lezen.

6.1.3 Analyse deelvraag 3

Hoe is “Taal in Blokjes” opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?

Deze analyse baseer ik op de uitkomsten van het literatuuronderzoek (zie 5.3.1), het interview met een behandelaar van Stichting Taalhulp (zie 5.3.2), het interview met een behandelaar die werkt met “Taal in Blokjes” (zie 5.3.3) en het bestuderen van de handleidingen (zie 5.3.4).

Over de opbouw van “Taal in Blokjes” wordt in de literatuur weinig geschreven. De handleiding geeft echter een duidelijke omschrijving. De eerste twee boeken kunnen worden ingezet als een voorschotbenadering eind groep 2. Stichting Taalhulp raadt aan om wel alle drie de werkboeken te doorlopen, eventueel versneld, om de opbouw en de inoefening van de F&L- systematiek niet verloren te laten gaan.

In de literatuur lezen we dat een voorbeeldschool “Taal in Blokjes” inzet als interventiepakket voor alle kinderen. Er moet hierbij wel worden vermeld dat dit een school is voor slechthorende kinderen en kinderen met ernstige spraak- en taalproblemen. De behandelaar van Stichting Taalhulp geeft aan dat je het met name in groep 3 kunt inzetten voor zwakke lezers en spellers naast de methode. In de handleiding staat dat “Taal in Blokjes” een interventiepakket is voor (risico) leerlingen uit groep 3&4 met lees- en/of spellingproblemen.

Als scholen willen gaan werken met “Taal in Blokjes” dan zullen ze bij het geven van instructies het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L- methode® moeten toepassen. De literatuur geeft hierover aan dat het goed zou zijn als leerkrachten woorden en taalregels uit hun eigen schoolmethode zouden visualiseren met de kleuren uit de F&L- methode®. De voorbeeldschool heeft alle kaarten met alle klinkers en medeklinkers gegroepeerd op de kleurcode van de F&L- methode® boven het schoolbord hangen. Elk kind heeft op zijn eigen tafel een basisset in een houten bakje met een ingekleurde klanktekenkaart, regelkaarten, de gekleurde blokken en markers. De behandelaar van Stichting Taalhulp geeft ook aan de instructies die in de klas voor lezen en spellen gegeven worden meteen te koppelen aan de kleuren van de F&L-methode®.

Voor de inzet van “Taal in Blokjes” geeft de behandelaar van Stichting Taalhulp aan dat het kan worden ingezet bij het geven van interventies voor lichte lees- en/of spellingproblemen. Ze geeft aan dat het een goede voorloper is voor een behandeling bij Stichting Taalhulp en voor dyslecten een passende ondersteuning op school. Ze vindt ook dat voor zware problemen en kinderen met dyslexie externe hulp van een dyslexiebehandelaar noodzakelijk

blijft. De handleiding geeft aan dat de basismaterialen en werkboeken geschikt zijn voor gebruik in de klas én voor individuele begeleiding bij de remedial teacher. De meeste werkbladen in de werkboeken kunnen zelfstandig gemaakt worden. In elk werkboek staan een aantal auditieve oefeningen waarvoor begeleiding nodig is. Op het filmpje van Leraar24 kun je zien hoe een remedial teacher begeleiding geeft met “Taal in Blokjes”. De ontwikkelaar van de methode spreekt ook in het filmpje. Ze licht toe dat je voor een succesvolle inzet van “Taal in Blokjes” vooral heel veel met de klanken moet blijven werken.

In de literatuur wordt gesproken van een workshop die je met je team kunt volgen om te leren werken met de klanken en kleuren. Voor de inzet van de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” moeten leerkrachten volgens de behandelaar van Stichting Taalhulp goed worden opgeleid. Ook zij noemt de workshop als middel om met het team te werken aan een eenduidige aanpak van zwakke lezers en spellers (en mogelijke dyslecten). Uit het interview met de voorbeeldschool blijkt dat je ervoor moet zorgen dat de voortgang van de inzet van de methode bewaakt blijft. Nieuwe leerkrachten moeten een uitleg krijgen over de werkwijze.

6.2 Conclusies

6.2.1 Conclusie deelvraag 1

Leerkrachten hebben wisselende kennis over Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes”. De inzet binnen de groep, tijdens instructies of de begeleiding van individuele kinderen doet elke leerkracht anders. Dit komt doordat er op schoolniveau geen eenduidige afspraken vastliggen. De leerkrachten geven allen aan niet voldoende toegerust te zijn om de F&L- methode® adequaat te gebruiken. Hieruit trek ik de conclusie dat er ten aanzien van deze deelvraag, nieuwe acties noodzakelijk zijn. Op school- en bouwniveau zullen er nieuwe afspraken gemaakt moeten worden over het werken met de F&L-methode® tijdens het geven van instructies aan de hele groep en het begeleiden van individuele kinderen. Er moeten materialen gemaakt worden om in te zetten bij het geven van instructies tijdens het aanleren van de letters/klanken in groep 3. Ook moet er een uitleg komen over de F&L-methode® en “Taal in Blokjes”. Voor wat betreft de samenwerking met Stichting Taalhulp moeten er afspraken gemaakt worden over hetgeen wij op school doen met de kinderen die onder behandeling zijn van Stichting Taalhulp. Ook zal er nagedacht moeten worden over de inzet van de klank- kleurkoppeling bij het aanbieden van de letters en het leren lezen in groep 1&2 en over de inzet van de F&L-methode® naast de huidige methodes in de groepen 5 t/m 8.

6.2.2 Conclusie deelvraag 2

Hoe Stichting Taalhulp met de F&L- methode® werkt wordt duidelijk beschreven in de literatuur (5.2.1). Waar niet over wordt geschreven zijn de spellingregels. Die worden afgeschermd voor extern gebruik. Een exact antwoord op de werkwijze kan ik dus niet geven, aangezien de spellingregels ontbreken. Over het effect op deze methode krijgen we eenduidige antwoorden. We kunnen er dus vanuit gaan dat de methode een “best- practice” methode is. Ook ten aanzien van deze deelvraag trek ik de conclusie dat er nieuwe acties noodzakelijk zijn. Op schoolniveau zullen er afspraken gemaakt moeten worden over het werken met de F&L- methode®. Voor kinderen die extern begeleid worden zullen er afspraken moeten worden gemaakt over het gebruik van compenserende materialen, zoals de blokken van Stichting Taalhulp. Deze zullen dan wel op school aanwezig moeten zijn.

Door het onderzoek naar het effect van de F&L- methode® heb ik wetenschappelijke ondersteuning voor de inzet van de klank- kleurkoppeling van de F&L- methode®.

6.2.3 Conclusie deelvraag 3

De opbouw van “Taal in Blokjes” wordt duidelijk beschreven in de handleiding. De manier waarop je het kunt inzetten is door het onderzoek ook duidelijk geworden (zie 5.3.4). Leerkrachten die “Taal in Blokjes” willen gaan inzetten moeten bij het geven van lees- en/of spellinginstructies gebruik maken van de klank- kleurkoppeling van de F&L- methode®. Het inzetten van “Taal in Blokjes” kan zowel in de klas als individueel door de remedial teacher. Wel moeten de kinderen begeleid worden bij de auditieve oefeningen. Leerkrachten moeten goed worden opgeleid, bijvoorbeeld door het volgen van een workshop. Door deze conclusie zijn wederom nieuwe acties noodzakelijk. Leerkrachten die met de F&L- methode of “Taal in Blokjes” willen gaan werken moeten eerst worden opgeleid. Ook zal er op schoolniveau moeten worden afgesproken hoe, waar en voor wie “Taal in Blokjes” ingezet gaat worden.

6.3 Antwoord op de onderzoeksvraag

Met behulp van de belangrijkste conclusies, die elkaar grotendeels overlappen, ben ik in staat antwoord te geven op de onderzoeksvraag. Ik kan de leerkrachten van groep 3&4 aanbevelen hoe ze het werken met de kleuren en klanken van de F&L- methode toe kunnen passen in hun eigen instructieaanbod én ik kan ze aanbevelen hoe ze “Taal in Blokjes” in kunnen zetten als interventiemiddel om hun eigen kwaliteit van het handelen bij het begeleiden van risicoleerlingen op het gebied van lezen en spellen kunnen verbeteren. In hoofdstuk 3 gaf ik dit aan als belangrijkste uitkomst op de probleemstelling. De onderzoeksvraag luidt:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

In de beantwoording van de onderzoeksvraag maak ik onderscheid tussen het klassikaal inzetten van de F&L- methode® en het individueel inzetten van “Taal in Blokjes”.

Klassikaal

In **groep 3** kunnen de leerkrachten de klanken en kleuren van de F&L- methode® preventief aan alle kinderen aanbieden bij het geven van lees- en spellinginstructies bij de methode “Veilig Leren Lezen”. De methode kan volgens de handleiding gevolgd worden. Bij het aanbieden van de letters moet de klank- kleurkoppeling worden gevisualiseerd met behulp van letterkaarten in de kleuren van de F&L- methode®. Deze moeten vervolgens in de klas worden opgehangen ter bevordering van de automatisering. Om deze instructies te kunnen geven moeten de volgende materialen worden vervaardigd:

- Kaarten van alle klinkers en medeklinkers in de kleuren van de F&L-methode®.
- Flitskaarten in de kleuren van de F&L- methode®.
- Een basiskaart met alle klank- en kleurkoppelingen.

In **groep 4** kunnen de leerkrachten de klanken en kleuren van de F&L- methode® ook preventief aanbieden bij het geven van lees- en spellinginstructies naast de lees- en spellingmethode. Bij het lezen met de methode “Estafette” kunnen de leerkrachten de kinderen die begeleide instructies krijgen extra ondersteunen door het gebruik van de

kleurcode. En bij de spellingmethode “Spelling in Beeld” kunnen de leerkrachten bij het geven van klassikale instructies woorden en spellingregels visualiseren met de klanken en kleuren van de F&L- methode®. Te denken valt aan:

- Het schrijven van woorden op het bord in de kleuren van de F&L- methode®.
- Het voordoen en oefenen van het blokken van woorden.
- Het gebruik maken van blokken bij auditieve dictees.

Door het geven van deze instructies krijgen kinderen inzicht in de woordopbouw en de klankstructuur. Door het aangeven van de kleuren bij het schrijven van woorden op het bord en het voor de klas blokken bij het oefenen van een auditief dictee, ontdekt het kind dat:

- Elk woord bestaat uit klinkers en medeklinkers. Er zijn verschillende soorten klinkers (lange, korte, stomme en twee- tekenklanken).
- Bij het opdelen van de klankgroepen ontdekt het kind dat elke klankgroep minstens 1 klinker heeft en daarnaast een aantal variabele klinkers.

Individueel

“Taal in Blokjes” kan op twee manieren, naast de huidige methodes, worden ingezet als interventiemiddel voor kinderen die uitvallen op de toetsen van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en behoren tot de risicoleerlingen. Er is dan sprake van remediëren. Deze kinderen krijgen een handelingsplan voor lezen en/of spellen waarin “Taal in Blokjes” als volgt kan worden ingezet:

- **Als interventiemiddel in de klas.** De kinderen maken dan zelfstandig de werkboeken en de leerkracht maakt tijd vrij voor de individuele begeleiding van de auditieve oefeningen. In de handleiding vindt de leerkracht een uitgebreide beschrijving van de aanpak en de oefeningen.
- **Als interventiemiddel bij de remedial teacher.** Het kind zou dan de werkboeken in de klas kunnen maken en de individuele begeleiding van de auditieve oefeningen met de verschillende werkvormen buiten de klas kunnen krijgen van de remedial teacher.

6.4 Vervolgacties

Voor het geven van de instructies aan groep 3 moeten een aantal extra materialen worden vervaardigd (klankkaarten, flitskaarten en basiskaarten). De leerkrachten moeten kunnen beschikken over de blokken van Stichting Taalhulp. Met deze blokken kan naast het auditieve ook het visuele en het tactiele kanaal van het kind worden gebruikt bij het krijgen van instructies. Op deze manier wordt de methode multisensorieel ingezet en wordt het geleerde beter opgenomen en onthouden. Het is wenselijk om leerkrachten op te leiden om goed met de klanken en kleuren van de F&L- methode en “Taal in Blokjes” te leren werken. Er kan worden gekozen voor het volgen van de workshop bij Stichting Taalhulp (bijlage 18). Daarnaast moeten er duidelijke afspraken op papier komen over het gebruik van de F&L- methode® en “Taal in Blokjes”, zodat de voortgang van de inzet van deze methodes en materialen bewaakt blijft. Voor wat betreft de samenwerking met Stichting Taalhulp moeten er afspraken gemaakt worden over hetgeen wij op school doen met de kinderen die onder behandeling zijn van Stichting Taalhulp. Ook zal er nagedacht moeten worden over de inzet van de klank- kleurkoppeling bij het aanbieden van de letters en het leren lezen in groep 1&2 en over de inzet van de F&L-methode® naast de huidige methodes in de groepen 5 t/m 8.

Hoofdstuk 7

Discussie en reflectie

In dit hoofdstuk bediscussieer ik mijn uitgevoerde onderzoek en reflecteer ik op mijn eigen leerproces.

7.1 Discussie onderzoek

7.1.1 Aanpak

Om de probleemstelling te onderzoeken heb ik gekozen voor een open vraag waarop meerdere antwoorden mogelijk waren. De onderzoeksvraag luidt:

Hoe kunnen de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

Deze onderzoeksvraag leidde tot een aantal deelvragen en onderzoeksmethodes waarmee ik een antwoord heb gekregen op de probleemstelling. Ik weet nu hoe de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” in kunnen zetten in de groepen 3 en 4 en wat daar allemaal bij komt kijken (zie 6.4.2). De uitslag van dit onderzoek geeft inzicht in het nemen van beslissingen over het verbeteren van de praktijksituatie. Ik geef adviezen voor het lesgeven op klassikaal niveau en het bieden van interventies voor de individuele begeleiding, gevolgd door een aantal logische vervolgstappen en tools. De resultaten van het onderzoek zijn betrouwbaar verkregen en voor het team aannemelijk en begrijpelijk. Ze kunnen op waarde worden geschat door de relevantie met de praktijksituatie. Met deze kennis zouden we binnen onze school nieuw beleid kunnen vast stellen ten aanzien van de begeleiding van kinderen met lees- en/of spellingproblemen en mogelijke dyslexie.

7.1.2 Uitvoerbaarheid

Het doen van een praktijkonderzoek naast een eenjarige Master SEN- opleiding tot dyslexiespecialist is enigszins ambitieus, maar met een goede tijdsplanning is het mij bij dit onderzoek gelukt alles te realiseren wat ik had gepland. Ik vind dat het praktijkonderzoek goed uitvoerbaar was, doordat ik tijdig voldoende gegevens tot mijn beschikking had. De benodigde literatuur, voor voldoende theoretische diepgang, was goed te vinden. De respondenten van de enquête konden goed uit de voeten met de vragen. Door de bereidwilligheid van de leerkrachten, kinderen en behandelaars om op korte termijn mee te werken aan dit onderzoek had ik maar een twee weken nodig om alle gesprekken te laten plaatsvinden. Het uitwerken van de interviews, nodig voor de betrouwbaarheid en de transparantie was erg arbeidsintensief. Voor het beschrijven en herschrijven van dit onderzoek, met name hoofdstuk 4 en 5, heb ik veel tijd nodig gehad.

7.1.3 Acceptatie

Tijdens dit onderzoek heb ik gewerkt in een intervisiegroepje met drie critical friends. De samenwerking verliep over het algemeen goed. De stukken werden doorgemailed en via de mail voorzien van feedback. Tijdens de intervisiebijeenkomsten hebben we elkaar ondersteund bij het denkproces. Met Erna heb ik veel samengewerkt omdat zij een

soortgelijk onderzoek uitvoerde. We hebben veel gemailld en afspraken gemaakt om samen te werken. Over en weer hebben we elkaar suggesties gegeven en passende alternatieven geformuleerd. De feedback was gericht op het voldoen aan de criteria voor het doen van dit onderzoek en bestond uit suggesties voor het verbeteren van de tekst. De docent van de opleiding Dorien Corver vond mijn onderzoek acceptabel en heeft mij met het geven van feedback positief ondersteund. Ze heeft me bij aanvang geholpen na te denken over het klein houden van dit onderzoek en het afbakenen van de onderwerpkeuze, mede hierdoor werd het onderzoek uitvoerbaar. Mijn denken werd aangescherpt door de feedback die ik van haar kreeg. De feedback bestond uit aanvullingen, tips en adviezen, waardoor ik na moest denken over de doelmatigheid, de doelgroepgerichtheid en de samenhang van mijn onderzoek. Ook kreeg ik feedback over de structuur van de tekst, woordgebruik en formuleringen. Dit leidde soms tot het herschrijven van stukken tekst, zodat het geschikt bleef voor het lezerspubliek.

7.1.4 Effectiviteit

Dit onderzoek zou kunnen bijdragen aan de verbetering van het onderwijs aan de primaire doelgroep dit onderzoek, de kinderen met lees- en/of spellingproblemen en mogelijke dyslexie in groep 3&4. Ik heb nieuwe gezichtspunten ontwikkeld die de verlegenheidsituatie van leerkrachten kan ondersteunen. De leerkrachten kunnen hun eigen kwaliteit van handelen bij het begeleiden van risicoleerlingen verbeteren door het inzetten van de F&L- methode® bij klassikale instructies en het inzetten van “Taal in Blokjes” als interventiemiddel. Met dit onderzoek heb ik echter alleen de eerste twee fases van een volledige handelingscyclus gedaan, namelijk het probleem onderzocht en een plan gemaakt. Om de handelingscyclus compleet te maken met uitvoering en resultaat zou ik het toepassen van de F&L- methode® en “Taal in Blokjes” een heel schooljaar willen uitproberen en dan in mei/juni 2011 de uitvoering willen evalueren. Zo hoop ik niet meer als onderdeel van dit praktijkonderzoek, maar als reguliere werkzaamheden van mijzelf als professional de handelingscyclus te voltooien. Als aanzet tot deze toepassingsfase, waarin we alles gaan uitproberen, wil ik een presentatie (PowerPoint) gaan maken, waarin ik kennis overdraag over de werkwijze en het effect van de F&L-methode®. Ik wil aangeven hoe deze methode in groep 3 en 4 naast de huidige methodes kan worden ingezet. Ook wil ik de werkwijze en de inhoud van “Taal in Blokjes” presenteren. De materialen die nodig zijn laat ik tijdens deze presentatie zien. Dit zijn de aanvullende instructiematerialen en de methodematerialen van “Taal in Blokjes”. Om het draagvalk te vergroten wil ik samen met de leerkrachten tot een exact plan van aanpak komen.

7.1.5 Tevredenheid over de aanpak

Dit is voor mij de eerste keer dat ik een praktijkonderzoek uitvoer. Ik ben over het algemeen tevreden over de manier waarop ik het onderzoek heb aangepakt. Het zelf bedenken van de probleemstelling vond ik aanvankelijk lastig. Ik ben dichtbij mijn praktijksituatie gebleven. Dit betekent dat ik ook betrokken blijf bij de uitvoering. Ik verheug me op het toepassen van de F&L- methode® bij het geven van instructies met de materialen die ik heb gemaakt. En ook hoop ik met de inzet van “Taal in Blokjes” een waardevolle interventie te hebben gevonden waarmee leerkrachten kinderen kunnen begeleiden bij het overwinnen van hun lees- en/of spellingproblemen. Wat dat betreft kan

ik dus spreken van een geslaagd onderzoek. Ik denk dat dit onderzoek ook van nieuwsaarde kan zijn voor andere scholen die overwegen te gaan werken met “Taal in Blokjes”. Het maken van een tabel met deelvragen (bijlage 1), onderzoeksmethodes en tijdsplanning gaf tijdens het onderzoek veel steun. Bij mijn volgende praktijkonderzoek zal ik zeker weer gebruik maken van deze opzet. Natuurlijk is er altijd wel iets dat anders en beter had gekund. Zelf denk ik dat ik van te voren beter na had moeten denken over de effectiviteit van de enquête, omdat de uitslag van de enquête, mijns inziens, niet zo heel veel toevoegde aan dit praktijkonderzoek. De interviews hebben me meer informatie opgeleverd. Ook had ik bij nader inzien misschien alvast een kleine pilot kunnen doen, om ervaring op te doen met het gebruik van de F&L- methode® tijdens de instructies en het gebruiken van de interventiemethode “Taal in Blokjes”. Ten aanzien van een vervolgonderzoek zou ik natuurlijk willen onderzoeken of de inzet van de F&L- methode® en “Taal in Blokjes” na invoering op onze school effectief is. Hiermee bedoel ik dat ik zou willen weten of kinderen met lees- en/of spellingproblemen of mogelijke dyslexie baat hebben bij de klank- kleurkoppeling en minder uitvallen op de signaleringsmomenten. Ik denk echter dat dit een lastige opgave is, mede omdat de inzet van de F&L- methode een preventief middel is. Wel zou er gekeken kunnen worden of het percentages uitvallers afneemt. Tijdens de interviews merkte een aantal leerkrachten op dat de inzet van de F&L- methode® al bij aanvang van het leesproces zou moeten worden toegepast en ook na de groepen 3&4 een vervolg zou moeten krijgen. Dit heeft me aan het denken gezet en ik zou dan ook graag willen onderzoeken hoe de klanken en kleuren van de F&L- methode® al in groep 1&2 kunnen worden ingezet en hoe de leerkrachten in de groepen 5 t/m 8, naast de huidige methodes, met de F&L- methode® zouden kunnen werken. Tot slot een laatste wens tot nader onderzoek. Tijdens een interview met het meisje uit groep 8 kwam naar voren dat een betere begeleiding van dyslecten zou kunnen leiden tot minder “zittenblijvers” (zie bijlage 10). Door deze opmerking vroeg ik me twee dingen af die ik nader zou willen onderzoeken. Ten eerste ben ik benieuwd of onze school een overzicht bijhoudt van risicoleerlingen en kinderen met dyslexie. En ten tweede vraag ik me dan af of er op onze school een relatie bestaat tussen “zittenblijven” en dyslexie.

7.2 Reflectie eigen leerproces

Met het competentieprofiel voor speciale onderwijszorg van “de Leesproblemen en Dyslexiebekwame student” (Hoogeboom, 2010) geef ik een reflectie op mijn eigen leerproces voor wat betreft het leren onderzoeken en het onderzoekend leren.

Ten aanzien van de **organisatorische competentie** heb ik gebruik kunnen maken van een van mijn sterke kanten, het plannen van de benodigde acties, het inzetten van tijd en middelen om doelstellingen te bereiken. Het was een van mijn wensen om mee te helpen bij het opstellen en implementeren van dyslexiebeleid. Zover is het echter niet gekomen, maar er is wel een eerste aanzet gegeven tot het verbeteren van het beleid ten aanzien van de begeleiding van dyslectische kinderen. Een belangrijk organisatorisch leerpunt is dat het maken van een goede planning onmisbaar is.

Ten aanzien van het **competent zijn in het samenwerken met collega's** heb ik samengewerkt met critical friends. Door de feedback die ik kreeg heb ik geleerd elke stap in

mijn onderzoek goed te overdenken en bij te stellen waar nodig. Ik denk dat mijn eindresultaat door het samenwerken met critical friends beter is geworden en zie dat als een belangrijk leerpunt voor een toekomstig praktijkonderzoek. Tijdens de interviews met de collega's heb ik de competenties die ik heb ontwikkeld bij de module oplossingsgerichte coaching en video-interactie-analyse bewust ingezet. Dit zijn de basiscommunicatie voor interactieanalyse en het geven van ruimtebiedende interventies. Door het stellen van oplossingsgerichte vragen heb ik geleerd beter te luisteren en mijn collega's te stimuleren na te denken over hun eigen handelen. Ik hem geprobeerd in het spoor van de ander te blijven en me meer open te stellen voor de mening en de oplossing van de ander.

Voor wat betreft het **competent zijn in het samenwerken met de omgeving** heb ik contact gezocht met anderen die ook te maken hebben met de zorg voor kinderen, zoals de intern begeleider, leerkrachten en de behandelaar van Stichting Taalhulp. Het onderhouden van contacten met leerkrachten over nieuw te ontwikkelen beleid is nieuw voor mij. Als leerkracht heb ik me (met uitzondering van leerling-besprekingen) vooral op de kinderen van mijn eigen groep gericht. Door dit onderzoek ben ik het belang van contacten met externe behandelaars gaan inzien.

Een goede samenwerking is in het belang van de ontwikkeling van het kind. De **interpersoonlijke competentie** heb ik verder ontwikkeld door tijdens de gesprekken met alle betrokkenen te zorgen voor een veilige sfeer, vriendelijk leiding te geven en een open communicatie tot stand te brengen met ruimte en respect voor de mening van de ander.

Ten aanzien van de **pedagogische competentie** heb ik voor de kinderen bewust een veilige en ontspannen omgeving gecreëerd, waarin ze zich op hun gemak konden voelen en vrijuit konden spreken. Ik heb door dit onderzoek geleerd dat blijvende aandacht voor een veilig klimaat voor kinderen met dyslexie van belang is. Deze kinderen hebben een veilige omgeving nodig waarin ze met hun dyslexie om kunnen leren gaan.

Door dit onderzoek heb ik mijn **vakinhoudelijke en didactische competentie** verder ontwikkeld. Met de uitkomst heb ik geleerd voor een krachtige leeromgeving te zorgen die het leren bevordert, waarbij ik de leerinhouden nog beter afstem op de behoeften van het kind. Met deze studie en het doen van dit onderzoek heb ik gewerkt voor mijn eigen professionele ontwikkeling en de professionele kwaliteit van de beroepsuitoefening. Ik heb geleerd om met een onderzoekende grondhouding mezelf steeds af te blijven vragen of dat wat ik doe wel het beste voor de kinderen is.

Hiermee heeft mijn **competent zijn in reflectie en ontwikkeling** een nieuwe dimensie gekregen. Ik weet nu hoe ik met het verzamelen van kennis en het doen van onderzoek wetenschappelijke en theoretische kennis moet koppelen aan feitelijke praktijkkennis. Bijzonder aan het doen van praktijkonderzoek is het op systematische wijze zoeken van antwoorden op vragen die de onderwijspraktijk oproept. Deze vaardigheid had ik bij mijn eerdere opleidingen nog niet geleerd en ik vind het een zeer waardevolle competentie die ik hoop vele malen te kunnen toepassen ter verbetering van de kwaliteit van mijn beroepsuitoefening en ter vergroting van de voldoening die het werken met kinderen mij geeft.

Literatuurlijst

- Blok, H., & Otter, M. E. (1997). *Vijf methoden voor aanvankelijk lezen onderzocht (vijf delen)*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Blomert, L. (2005). *Dyslexie in Nederland: theorie, praktijk en beleid*. Amsterdam: Nieuwezijds.
- Blomert, L. (2006). *Onderzoek & Verantwoording behorend bij Protocol Diagnostiek & Behandeling Dyslexie: Een onderzoek in opdracht van het CVZ*. Maastricht: Universiteit Maastricht.
- Blomert, L. (2002). *Stand van Zaken Dyslexie: Dyslexie naar een vergoedingsregeling*. Amsterdam: CVZ.
- Booth, T., & Ainscow, M. (2009). *Index voor inclusie: werken aan leren en participeren op school*. Tilburg: Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg.
- Bos, K. v., Ruijsenaars, A., & Lutje Spelberg, H. (2008). De diagnose van dyslexie en de ontwikkeling van woorden lezen. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, nr 47, 286-299.
- Boumans, T. (1996). De Fonologische en Leerpsychologische methode voor lees- en spellingproblemen. *Signaal, jaargang 8, nr 41*, 33-35.
- Boumans, T. (2009). *Handleiding Taal in Blokjes 1*. Leerdam.
- Boumans, T. (1997). Taal in Blokjes. *Van Horen Zeggen, nr.2*, jaargang 37.
- Boumans, T., & Karman, S. (1993). Psycholinguïstische methode voor lees- en spellingproblemen. *Logopedie en Foniatrie, nr.4*, 113-116.
- Braam, T. (2004). *Braams, T. Kinderen met dyslexie: een gids voor ouders*. Amsterdam: Boom.
- Braams, T. (2009). *Kinderen met Dyslexie*. Deventer: Amsterdam.
- Brochure SDN Diagnose en behandeling van dyslexie*. (2008). Opgeroepen op 6 maart 2010, van stichtingdyslexie.nl: <http://www.stichtingdyslexienederland.nl/assetmanager.asp?aid=1881>
- Donk, C. v., & Lanen, B. v. (2009). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.
- Dylay, H., & Burt, M. (1972). *Language Learning, nr 22*.
- Eindrapport Masterplan Dyslexie*. (2006). Opgeroepen op 18 maart 2010, van Masterplan Dyslexie: <http://www.masterplandyslexie.nl/>
- Geffen, E. v., Berends, M., & Franssen, J. (2008). Effectonderzoek naar Fonologische en Leerpsychologische methode voor behandeling van dyslexie. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* 47, 365-375.
- Gijsel, M. (2009). Lees- en spellingrestaties met de F&L- methode en de voorspellende factoren voor succes. *Tijdschrift Orthopedagogiek* 48, 307-320.

Groeneweg, H. (2010). *Salamancaverklaring*. Opgeroepen op 20 maart 2010, van Collectief Inclusief: <http://www.collectief-inclusief.nl/paginas/salamancaverklaring.htm>

Habib, M. (2000). The neurological basis of developmental dyslexia: An overview and working hypothesis. *Brain* 123 , 2373-2399.

Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Heijerman, M., & Karman, S. (2004). Taalhulp bij dyslexie: Een psycholinguïstische benadering. *Logopedie en Foniatrie*, nr.6 .

Hol, G., Haan, M. d., & Kok, W. (1993). *De effectiviteit van methodes voor aanvankelijk leesonderwijs*. Utrecht: ISOR.

Hoogenboom, S. (2010). *Competentieprofielen lezen, lees-problemen en dyslexie*. Opgeroepen op 3 mei 2010, van Masterplan Dyslexie: http://www.masterplandyslexie.nl/ExpertiseCentrumNederlands_C01/default.asp?comid=133&modid=1050&itemid=0&time=2333

Inclusief onderwijs. (2010). Opgeroepen op 20 maart 2010, van Inclusieverscholen.nl: <http://www.inclusieverscholen.nl/>

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J., & Scheepsma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Leij, A. v., & Daal, V. v. (1999). Automatization aspects of dyslexia: Speed limitations. *Journal of Learning Disabilities*, nr 32 , 5, 417-428.

Leij, A. v., & Verhoeven, L. (2003). Onderkenning van leesproblemen en dyslexie. *Pedagogische Studiën* 80 , 243-256.

Mol, M. d. (2009). Taaldenken en puzzelen met woorden. *Balans magazine*, nr.9 , 22-25.

Multisensoriële aanpak. (2010). Opgeroepen op 18 maart 2010, van taalsite: <http://www.taalsite.nl/>

Oepkens, H. (2006). Het diepgewortelde verlangen alles zuiver te houden van spellingfouten. *Jeugd in school en wereld* 11 , 34-36.

Otter, M. d. (2010). *Definitie inclusief onderwijs*. Opgeroepen op 19 maart 2010, van Collectief Inclusief: <http://www.collectief-inclusief.nl/paginas/inclusief-onderwijs.htm>

Pameijer, N., van Beukering, T., & de Lange, S. (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam. Samen met collega's, leerlingen en ouders aan de slag*. Leuven: Acco.

Protocol Leesproblemen en Dyslexie 1-4. (2010). Opgeroepen op 6 maart 2010, van website Steunpunt dyslexie: <http://www.steunpuntdyslexie.nl/>

Protocollen Leesproblemen en Dyslexie. (2010). Opgeroepen op 18 maart 2010, van website van het Expertisecentrum Nederlands: <http://www.taalonderwijs.nl/>

Reij, R. (2003). *Stand van Zaken Dyslexie: Dyslexie naar een vergoedingsregeling*. Amsterdam: CVZ.

Ronde, A. d., & Blaauw, Y. d. (2004). Klanken en kleur maken lezen leuk. *J/M, vakblad voor ouders*, nr 6 .

Ruijsenaars, A., Bron, G., Loykens, E., & Mameren-Schoehuizen, G. v. (2009). Protocol voor gespecialiseerde dyslexiebehandeling. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 48 , 5-19.

Shaywitz, S. (2005). *Hulpvids dyslexie: Een nieuw en volledig op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd programma om leesproblemen te overwinnen*. Amsterdam: Nieuwezijds.

Smits, A., & Braams, T. (2006). *Dyslectische kinderen leren lezen. Individuele, groepsgewijze en klassikale werkvormen voor de behandeling van leesproblemen*. Amsterdam: Boom.

Struiksma, C. (2005). *Organisatorisch continuüm voor de zorgroute van leerlingen met leesproblemen en dyslexie*. 's Hertogenbosch: Drukkerij Holland BV.

Taal in Blokjes. (2010). Opgeroepen op 6 maart 2010, van website Dyslexiestraat: <http://www.dyslexiegids.nl/dyslexiestraat.html>

Torgesen, J. (2006). Recent discoveries from Research on remedial interventions for children with Dyslexia. In M. Snowling, & C. Hulme, *The Science of Reading: A Handbook*. Oxford: Blachwell Publishers.

Torgesen, J. (2005). Remedial interventions for students with dyslexia: National goals and current accomplishments. In S. Richardson, & J. Gilger, *Research- Based Education and Intervention: What We Need to Know* (pp. 103-124). Boston: Intenational Dyslexia Association.

Wentink, H., & Verhoeven, L. (2001). *protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1-4*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Wentink, H., & Verhoeven, L. (2004). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Wentink, H., Verhoeven, L., & Drunen, M. v. (2008). *protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1-2*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederland.

Wolf, M., & Bowers, P. (1999). The double-deficit hypothesis for the developmental dyslexias. *Journal of Educational Psychology*: 91 , 415-438.

Bijlage 1 Tabel deelvragen

Hoe *kunnen* de leerkrachten en de remedial teacher “Taal in Blokjes” inzetten naast de huidige methodes op de Katholieke Montessorischool Bussum bij kinderen in de groepen 3 en 4.

Deelvraag	Onderzoeksmiddel en tijdpad	Waarom gekozen voor dit middel	Welk antwoord verwacht ik te krijgen door dit middel in te zetten
Wat weten de leerkrachten van de groepen 3 en 4 van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat zetten ze hiervan in binnen de groep.	In gesprek met alle leerkrachten van de groepen 3 & 4. gesprek voorbereiden week 13/14 gesprekken houden week 14/15 gesprekken uitwerken week 15 Een enquête voor alle leerkrachten van de groepen 3 & 4. enquête maken week 11/12 enquête uitdelen week 13 ophalen enquête week 14/15 uitwerken enquête week 15	Ik wil weten wat de leerkrachten weten van Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en wat ze hiervan inzetten binnen de groep.	Ik verwacht de beginsituatie helder te krijgen van de leerkrachten van de groepen 3 & 4 met betrekking tot Stichting Taalhulp, de F&L-methode® en “Taal in Blokjes” en de ik verwacht een helder te krijgen wat ze hiervan inzetten binnen de groep.
Hoe werkt Stichting Taalhulp en heeft deze behandeling effect?	Literatuuronderzoek. week 8 In gesprek met iemand van Stichting Taalhulp. gesprek voorbereiden week 9/10 gesprek week 10/11 uitwerken gesprek week 12 In gesprek met 2 kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp. gesprek voorbereiden week 9/10 gesprek week 10/11 uitwerken gesprekken week 12	Ik wil weten wat er in de literatuur beschreven staat over de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van deze werkwijze. Ik wil weten hoe er gewerkt wordt met de F&L-methode volgens een behandelaar. Ik wil weten hoe er gewerkt wordt met de F&L-methode volgens de kinderen.	I Ik verwacht een duidelijk antwoord te krijgen op de werkwijze van Stichting Taalhulp en het effect van deze begeleiding.

Hoe is "Taal in Blokjes" opgebouwd en hoe kan ermee gewerkt worden?	Literatuuronderzoek. week 8 In gesprek met iemand van Stichting Taalhulp. zie vorige deelvraag In gesprek met iemand die begeleiding geeft met "Taal in Blokjes". gesprek voorbereiden week 9/10 gesprek week 10/11 uitwerken gesprek week 12 Bestuderen van Taal in Blokjes - week 9	Ik wil weten wat er in de literatuur beschreven staat over "Taal in Blokjes". Ik wil weten wat Stichting Taalhulp aangeeft over "Taal in Blokjes". Ik wil weten hoe er gewerkt kan worden met "Taal in Blokjes" volgens een behandelaar. Ik wil weten hoe Taal in Blokjes is opgebouwd.	Ik verwacht een duidelijk antwoord te krijgen over de opbouw en werkwijze van "Taal in Blokjes".
--	---	---	---

Bijlage 2 Vragenlijst enquête leerkrachten

Stichting Taalhulp en “Taal in Blokjes” een enquête voor de leerkrachten van de groepen 3 en 4

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau (SDN, 2008). Hoewel dyslexie een stoornis is die nooit over kan gaan, is het belangrijk om kinderen met dyslexie adequate begeleiding te geven en de juiste hulpmiddelen aan te bieden. Op die manier kunnen de ernst van het lees- en/of spellingprobleem en de achterstand van een leerling beperkt blijven (Braams, 2004).

Wij gebruiken op de KMS voor het aanvankelijk lezen in groep 3 de methode: *Veilig Leren Lezen*. Aan de universiteit van Utrecht werd vergelijkend onderzoek gedaan naar de resultaten van de in Nederland meest gebruikte methodes voor aanvankelijk lezen (Hol e.a. 1993). Opvallend is dat scholen die *Veilig Leren Lezen* gebruiken duidelijk het laagste percentage uitvallers hebben. Bij het meest recente vergelijkende onderzoek bleek dat leerkrachten met *Veilig Leren Lezen*, zowel bij technisch als begrijpend lezen een leeropbrengst realiseerden die boven het landelijk gemiddelde ligt (Blok en Otter, 1997). Als aanvulling op *Veilig leren lezen* gebruiken wij voor het voortgezet technisch lezen in groep 4 de methode *Estafette*, voor spelling de methode *Spelling in Beeld* en voor Taal de methode *Taal in Beeld*.

Momenteel ben ik aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op de lees- en spellingmethodes die de KMS gebruikt én hoe we met “Taal in Blokjes” een goede begeleiding kunnen bieden aan kinderen die in groep 2 t/m 4 uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met (dreigende) leesproblemen.

“Taal in Blokjes” kan op 2 manieren ingezet worden:

- Als ondersteuning van het reguliere lees- en spellingonderwijs.
- Gecombineerd aanpakken van lees- en spellingproblemen bij taalzwakke kinderen en kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem in de klas of in de remedial teaching.

Door middel van deze enquête wil ik de beginsituatie van de leerkrachten van de groepen 3 en 4 in kaart brengen wat betreft Stichting Taalhulp en “Taal in Blokjes” en het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep.

De resultaten van deze enquête wil ik gebruiken voor mijn Master SEN opleiding Dyslexiespecialist. Alle resultaten worden anoniem verwerkt.

Alvast bedankt voor het invullen.

Anjetta Berkelmans-Buiter

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®

	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit “blokken”?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

De schoolmethode “Taal in Blokjes”

	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van “Taal in Blokjes” gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij “Taal in Blokjes”?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met “Taal in Blokjes”?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep

	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 3 Uitwerking enquête leerkrachten

Uitwerking enquête leerkracht 1

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen: [Taalhulp was, in ieder geval in het verleden, niet erg open over hun methode van werken. Via de door hen begeleide kinderen kwam ik wel een beetje aan kennis hierover.](#)

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen: [Zie mijn aantekeningen op de vorige bladzijde.](#)

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen: [Vraag 3: Mijn duopartner heeft dit wel gedaan.](#)

Uitwerking enquête leerkracht 2

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

We hebben met groep 4 een poos de woorden van het dictee gekleurd. Nu wordt er alleen door één leerling gekleurd. Kinderen hebben bij mij in de klas ook een gedeelte van het huiswerk van Taalhulp gemaakt (blokken en kleuren).

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Uitwerking enquête leerkracht 3

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:
[Vraag 4: ongeveer.](#) [Vraag 7: ongeveer.](#)

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

[Vraag 2: Wel eens gedaan.](#)

[Vraag 4: Soms.](#)

[Opvallend is dat een kind dat ik heb begeleid de woorden met /eer/, /oo/ en /eur/ wel goed spelt met de blokken en zonder niet.](#)

Uitwerking enquête leerkracht 4

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Uitwerking enquête leerkracht 5

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Vraag 2: 1 meisje in groep 4.

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Het werk voor Taalhulp doen ze thuis. Op school moeten we de methode Spelling in Beeld hanteren.

Uitwerking enquête leerkracht 6

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Ik ben niet super ervaren, maar weet wel ongeveer hoe de methode werkt.

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Uitwerking enquête leerkracht 7

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Uitwerking enquête leerkracht 8

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?		
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?		
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?		
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?		
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?		
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?		
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Ik begeleid een jongen in groep 3. Hij doet groep 3 voor de tweede keer. Hij is onder behandeling van Taalhulp.

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?		
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?		
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?		
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?		
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?		
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?		
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?		

Ruimte voor eventuele opmerkingen:

Bijlage 4

Uitwerking van de enquêtes van alle leerkrachten

Stichting Taalhulp en de F&L-methode®	Ja	Nee
1. Heb je wel eens van Stichting Taalhulp gehoord?	8	0
2. Zijn er kinderen in jouw klas, die begeleid worden door Stichting Taalhulp, nu of in voorgaande schooljaren?	8	0
3. Heb je de website van Stichting Taalhulp wel eens bezocht?	6	2
4. Weet je wat de F&L-methode® inhoudt?	6	2
5. Ken je de klank- en kleurkoppeling die de F&L-methode® gebruikt?	6	2
6. Stichting Taalhulp maakt gebruik van gekleurde blokken die voor een klank staan, ben je bekend met dit "blokken"?	7	1
7. Met behulp van klankblokken kunnen woorden worden samengesteld. Kun je zelf het blokken toepassen bij het verdelen van woorden in klanken?	6	2

De schoolmethode "Taal in Blokjes"	Ja	Nee
1. Weet je dat Stichting Taalhulp een interventiemethode heeft ontwikkeld voor kinderen van groep 2 t/m 4?	2	6
2. Heb je wel eens van "Taal in Blokjes" gehoord?	5	3
3. Ken je de materialen die horen bij "Taal in Blokjes"?	0	8
4. Heb jij met kinderen gewerkt met "Taal in Blokjes"?	0	8

Het gebruik van klanken en kleuren binnen de groep	Ja	Nee
1. Maak je bij het geven van instructies gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?	2	6
2. Gebruik je bij het aanbieden van de klanken flitskaartjes in de kleuren van Stichting Taalhulp?	4	4
3. Hang je de aangeboden klanken op in de kleuren van Stichting Taalhulp?	2	6
4. Maak je bij de individuele begeleiding van kinderen gebruik van de klank- en kleurindeling van Stichting Taalhulp?	5	3
5. Zijn er, nu of in voorgaande jaren, kinderen die het blokken toepassen bij het schrijven van woorden in jouw klas?	6	2
6. Zijn er kinderen in jouw groep die momenteel begeleid worden door Stichting Taalhulp en daarbij in jouw groep gebruik maken van hulpmaterialen van Stichting Taalhulp?	2	6

Bijlage 5 Vragenlijst interview leerkrachten

Inleiding:

Momenteel ben ik aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op de methodes die op onze scholen worden gebruikt in groep 3&4 voor het lees- en spellingonderwijs. Ook wil ik weten hoe we met Taal in Blokjes een adequate begeleiding kunnen bieden aan kinderen die uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met dreigende lees- en/of spellingproblemen.

Met behulp van dit vraaggesprek wil ik te weten komen hoe je binnen je groep werkt met de F&L-methode® en materialen van Stichting Taalhulp en welke materialen je daarbij gebruikt. Ik ben benieuwd hoe je kinderen begeleidt die onder begeleiding zijn van Stichting Taalhulp en of er sprake is van overleg en samenwerking met deze externe begeleiders, waardoor je weet hoe je in de klas een effectieve aanpak kunt realiseren.

De resultaten van dit gesprek wil ik gebruiken voor mijn Master SEN opleiding dyslexiespecialist.

De vragen:

- 1) Gebruik je tijdens het geven van lees- en of spellinginstructies wel eens de klanken en kleuren van de F&L-methode® ?
- 2) Is er over het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L-methode® iets afgesproken op school- of bouwniveau?
- 3) Geef je deze instructies dan aan de hele klas of alleen aan kinderen die dreigen uit te vallen op lezen en/of spellen?
- 4) Kun je uitleggen hoe je dat aanpakt? Of er een voorbeeld van geven?
- 5) Ervaar je dat kinderen baat hebben bij de klank- en kleurindeling van de F&L-methode® ? Zo, ja op welke manier?
- 6) Welke materialen heb je tot je beschikking om in te zetten bij het geven van instructies?
- 7) Zijn er nog materialen die je mist en zou kunnen gebruiken bij geven van instructies?
- 8) Heb je bij het geven van instructies met de klanken en kleuren van de F&L-methode® ondersteuning nodig? Waaruit zou die dan moeten bestaan?
- 9) Hoe begeleid je kinderen in de klas die bij Stichting Taalhulp onder behandeling zijn?
- 10) Is er overleg met Stichting Taalhulp over de doelen die je met het kind wilt behalen en hetgeen je in de klas zou kunnen doen?

Bijlage 6 uitwerking interviews leerkrachten

Gesprek 1 (A = de interviewer / B = de leerkracht)

- A: Gebruik je tijdens het geven van lees- en of spellinginstructies wel eens de klanken en kleuren van de F&L-methode® ? (vraag 1)
- B: Nee, kinderen hebben zelf wel met het schema van de klanken en kleuren gewerkt, maar op een gegeven moment hebben ze dat niet meer nodig en dan kun je gewoon termen als lange en korte klanken wel gebruiken. De dyslectische kinderen die pakken dat toch niet zo op dat ze met dat schema iets doen. Ik heb het idee dat ze op de een of andere manier hun vingers en handen erbij nodig hebben met het pakken van die blokjes.
- A: Bedoel je de gekleurde blokjes van de Stichting Taalhulp?
- B: Ja, als ze daarmee werken dan blijft het beter hangen.
- A: Wat blijft dan beter hangen?
- B: Het onderscheid tussen de klanken. Dus de korte klank, de lange klank, de tweetekensklank en de medeklinkers.
- A: Is er over het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L-methode® iets afgesproken op school- of bouwniveau? (vraag 2)
- B: Daar weet ik niks van.
- A: Ik kom even terug op de eerste vraag. Dus je geeft aan dat je zelf geen instructies geeft met de klanken en kleuren van taalhelp. (vraag 3 en 4)
- B: Nee, dat heb ik in het verleden wel gedaan, maar die periode zijn we met groep vier al voorbij eigenlijk. Die kennen nu de termen en hebben dat nodig om de open en gesloten lettergreep te pakken te krijgen.
- A: Welke materialen heb je daarbij gebruikt? (vraag 6 en 7)
- B: Alleen een kaart met de klanken en kleuren. Verder hebben we niks.
- A: En met groep 3 heb je er ook niet mee gewerkt?
- B: Nee, want die beginnen nu pas bewust met korte en lange klanken te werken. In zoverre dat ze nu tijdens het lezen daarmee het lezen van de open en gesloten lettergrepen te pakken krijgen.
- A: Zou je bij veilig leren lezen en het aanbieden van de woorden en de letters de klanken en kleuren van de F&L-methode kunnen toepassen?
- B: Ja, dat zou wel kunnen, maar ik vind dat je ervoor moet waken dat je jezelf als leerkracht aanmatigt dat jij die remedial teaching wel even doet met dat kind in de klas. Ik vind ook dat je daardoor de kinderen die de aandacht op dat gebied niet nodig hebben gewoon te weinig aandacht kunt geven. Want het vraagt veel tijd en ik vind dat een eis van het rijk uit, want eigenlijk is dat in de praktijk niet eerlijk tegenover de kinderen die eigenlijk geen problemen hebben. Die komen dan tekort en die moet je teveel aan hun lot overlaten, want de dag is eindig. Als je 25 kinderen in je groep hebt en je hebt daarbij 3 dyslectici. En je begeleidt deze kinderen elke dag een kwartier extra. Dan zal dat met geen van de kinderen op hetzelfde moment hetzelfde werk zijn. Dus ben per dag driekwartier kwijt aan het begeleiden van deze kinderen en die tijd onthoud je de andere kinderen.
- A: Je geeft dus aan dat kinderen tekort schieten als je zoveel individuele begeleiding moet geven aan dyslectici. Wie zou deze kinderen dan moeten begeleiden?
- B: Dit soort interventies zou moeten worden gedaan door een remedial teacher. En de school moet dit niet alleen willen oplossen, maar voor ernstige dyslecten ook gebruik maken van externe deskundigen. Want als je als school dit allemaal wilt aanpakken dan besteed je heel veel tijd aan lezen, taal en rekenen en komen een heleboel zaken niet meer aan bod, omdat je daar geen tijd meer voor hebt, zoals de algemene ontwikkeling. Hoeveel tijd hou je nog over om te knutselen met de kinderen of te zingen? Vroeger had ik veel meer tijd voor dit soort zaken.
- A: Hoe ging je vroeger dan om met kinderen die mogelijk dyslectisch waren?

- B: Er was toen in Amsterdam een instituut waarvan ik de naam even ben vergeten en die werkten toen met kleuren op de computer. De computer was toen net in opkomst en deze kinderen kregen een soort laptop mee naar huis waarmee ze thuis moesten oefenen. Ik kreeg toen wel een gesprek over elk kind en kreeg dan te horen: wij werken zo en dat en dat heeft het kind geleerd dus wil jij dat ook zo doen.
- A: Vind jij het belangrijk dat er sprake is van overleg met de externe deskundigen? (vraag 10)
- B: Ja, dat vind ik wel belangrijk maar je moet niet hun werk overnemen. Je moet uitgaan van wat zij aan hulpmiddelen hebben aangereikt, maar je moet niet de begeleiding over gaan nemen.
- A: Zou jij een kind dat bijvoorbeeld bij Stichting Taalhulp leert om dicteewoorden eerst te blokken, in de klas dit hulpmiddel ook kunnen laten gebruiken? (vraag 9)
- B: Ja, dat kan heel goed. Voor dat kind zou je dat kunnen doen. Alleen zul je het tempo moeten aanpassen of het kind het lesje individueel moeten geven. En niet een klassikaal dictee geven, want dan breng je het kind in paniek.
- A: Heb jij wel eens kinderen begeleid die onder behandeling waren bij Stichting Taalhulp? (vraag 9)
- B: Ja, ik heb dat in het verleden wel eens gedaan en het werkte prima.
- A: OK, dus als ik het goed samenvat dan zeg je dat jij waar mogelijk het kind wilt begeleiden met klanken en kleuren als dat door Stichting Taalhulp gevraagd wordt, maar dat je vindt dat het expertisewerk is dat door een remedial teacher of een dyslexiebehandelaar gegeven moet worden?
- B: Ja, zonder meer. Ik heb wel eens ouders de gelegenheid gegeven op school met de kinderen te oefenen met het huiswerk van Taalhulp, omdat het thuis niet goed lukte. Ik vind ook dat je dit best binnen school zou kunnen laten vallen, want eigenlijk vraag je van een dyslectisch kind al heel erg veel extra inspanning dus dan zou het fijn zijn als het binnen school valt voor zo'n kind.
- A: Heb je de ervaring dat dyslectische kinderen baat hebben bij het werken met de klank en kleurindeling van de F&L-methode® ? (vraag 5)
- B: Ja, het werkt beslist. Maar ik heb wel de ervaring dat intelligente kinderen meer kans van slagen hebben. Ze zijn in kortere tijd klaar en krijgen dan een diploma van Taalhulp. En dan is er zo nu en dan een sessie dat ze het even oprakelen. En intelligente kinderen doen gewoon VWO en gaan ook gewoon studeren.
- A: Ik wil je nog wat vragen over Taal in Blokjes. Het bestaat uit 6 werkboeken. Met die werkboeken kun je kinderen de klankkleurkoppeling aanleren. Dat zijn werkboeken waarin kinderen zelfstandig zouden kunnen werken. Omdat je aangeeft dat het voor dyslectische kinderen beslist werkt denk je dan dat je dit voor deze kinderen op school in zou kunnen zetten?
- B: Ja, maar niet voor de hele groep. En niet ter vervanging van de methode. En ik vind dat daarnaast wel de specialistische hulp moet blijven. Op die manier zorg je dan namelijk dat je op dezelfde lijn door blijft gaan met deze kinderen. Ik vind niet dat jij je als leerkracht moet aanmatigen dat jij dat wel even doet. Daar heb je geen tijd voor om dat echt goed te doen. Je moet als leerkracht aangeven waar je grenzen liggen.
- A: Momenteel zijn we bezig met passend onderwijs. Als we op school ook passend onderwijs moeten geven aan dyslectische kinderen heb je daarbij dan ondersteuning nodig? (vraag 8)
- B: Ik vind het allemaal heel leuk en aardig, maar ik denk dat onderwijzend Nederland te weinig weerwoord geeft. En te weinig laat blijken wat je kunt binnen zoveel uur les per dag, want daar is een grens aan. Als je op school deze kinderen moet begeleiden dan moet je daarin ondersteund worden door iemand die daarin gespecialiseerd is die jou daarbij kan ondersteunen en het kind vooruit helpt. Die zou dan per dag een aantal uren moeten komen en dan in elke klas een tijdje met deze kinderen moeten werken. Maar ik vrees dat het niet gaat gebeuren, omdat het dan weer te kostbaar wordt.

Gesprek 2

- A: Gebruik je tijdens het geven van lees- en of spellinginstructies wel eens de klanken en kleuren van de F&L-methode®? (vraag 1)
- B: Ja.
- A: Kun je uitleggen hoe je dat aanpakt? Of er een voorbeeld van geven? (vraag 4)
- B: Ze hangen aan het bord en wat we in ieder geval doen in groep 3 is bespreken wat een klank is en wat een medeklinker en welke klanken je allemaal hebt. We bieden met ze met veilig leren lezen aan en we laten de kinderen krijtjes dreunen. Alle korte klanken: e, i, o, u. Alle lange klanken: aa, ee, oo, uu. Alle tweetekensklanken: ei/ij au/ou, ie, oe, eu, ui. En dat is vooral als je in groep 4 gaat beginnen met open en gesloten lettergreep dan moet dat erin zitten, zodat ze zonder meer de korte en de lange klanken herkennen en ook de tweetekens, omdat daarbij niks veranderd.
- A: Geef je deze instructies dan aan de hele klas of alleen aan kinderen die dreigen uit te vallen op lezen en/of spellen? (vraag 3)
- B: Deze auditieve oefening doe ik klassikaal, maar wat ik ook doe bij kinderen die dreigen uit te vallen of kenmerken hebben van dyslexie is daarbij geef ik individuele begeleiding door het kind de kaartjes goed te laten ophangen, onder de juiste kapstok. En vorig jaar lieten we de kinderen van groep 4 de woorden van de dictees kleuren en vooral voor de kinderen die al bij Taalhulp zaten was dit een hele goede extra oefening.
- A: Is er over het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L-methode® iets afgesproken op school- of bouwniveau? (vraag 2)
- B: Nee, helemaal niks en dat vind ik eigenlijk heel jammer. Want ik denk dat wij daar voor de taalzwakke kinderen heel erg veel mee zouden kunnen. En ik heb ook twee kinderen in de klas die tweetalig zijn en als je voor hen de taal inzichtelijker zou maken dan blijft er meer tijd over voor de woordenschat. Ik denk dat wij daar best wat mee zouden kunnen voor de kinderen die daar eigenlijk meer ondersteuning bij nodig hebben.
- A: Heb jij nu iemand in de klas die onder behandeling is van Stichting Taalhulp?
- B: Nee nu niemand.
- A: En vorig jaar?
- B: Ja vorig jaar had ik wel een jongetje in de klas. Hij heeft groep 4 verlengd omdat hij nog erg jong en speelt was en erg veel moeite had met het leren lezen en schrijven.
- A: Hoe heb je dat jongetje in de klas begeleid dat onder behandeling van Stichting Taalhulp was? (Vraag 9)
- B: Dit jongetje vond het maken van het huiswerk vreselijk en omdat hij toch een jaar ging verlengen hebben we besloten het huiswerk op school te doen. Taalhulp is nu even gestopt, maar op het moment dat hij naar groep 5 gaat komt daar waarschijnlijk als steuntje in der rug Taalhulp weer bij. Het blokken heeft hij niet hier op school gedaan, maar bij het kleuren van de woordjes van het dictee was hij er zo mee klaar, omdat hij het heel snel begreep. We hadden toen ook een ander jongetje die ook naar Taalhulp ging. Dit jongetje vond het huiswerk ook veel te veel en toen hebben we besproken dat hij op school mocht werken aan het blokken. Hij moest dan woorden blokken en in zijn boek mocht hij dan de woorden kleuren. Thuis deed hij dan de andere opdrachtjes en maakte hij dicteetjes.
- A: Welke materialen heb je tot je beschikking om in te zetten bij het geven van instructies? (vraag 6)
- B: Ik heb flitskaartjes en ik gebruik de kaart met de klanken en de kleuren.
- A: Zijn er nog materialen die je mist en zou kunnen gebruiken bij geven van instructies? (vraag 7)
- B: Ja, wat ik mis is structuur eigenlijk. We hebben Taal in Beeld aangeschaft. Daar zitten wel de goede regels in, maar het komt eigenlijk te weinig terug. En ik vind dat Taalhulp hele goede spellingregels aanbied. Die zou ik eigenlijk het liefst aan iedereen willen aanbieden. En ook zou ik heel graag die blokken willen voor de

kinderen die nu uit beginnen te vallen op de toetsen. Want als je kunt blokken dan kun je heel goed zien hoe zo'n woord is opgebouwd. En ik denk dat het voor zowel groep 3 als groep 4 heel goed is.

- A: Heb je bij het geven van instructies met de klanken en kleuren van de F&L-methode® en bijvoorbeeld het blokken dan ondersteuning nodig? (vraag 8)
- B: Ik denk wel dat als wij binnen 3/4 zouden besluiten dat we daar meer mee zouden willen doen, dan denk ik dat je gewoon zo'n workshop moet gaan volgen, want dan heb je ook alle achtergronden. Dan kom je echt goed beslagen ten ijs. Mijn angst is dat als wij het gewoon doen dat je dan te weinig bagage hebt om het ook echt goed te doen. Je moet het wel doen zoals het bedoeld is.
- A: Op dit moment heb je dus eigenlijk weinig materialen tot je beschikking. Hoe bied je dan nu de klanken aan bij groep 3?
- B: Ik gebruik de materialen van veilig leren lezen en hang de aangeboden letters op de letterlijk in de aangeboden volgorde op. En we hebben voor het extra oefenen van de klank- tekenkoppeling de flitskaartjes wel in de kleuren van Stichting Taalhulp gemaakt.
- A: Denk je dat kinderen er steun aan hebben als de klanken gegroepeerd worden, zoals je ook op het bord al doet met de flitskaartjes? (vraag 5)
- B: Zoals het hier hangt zie ik kinderen tijdens het schrijven van woordjes af en toe naar het bord spieken en die hebben er steun aan. Kinderen die geen moeite hebben met schrijven en lezen die kijken er niet eens naar, want die kunnen het toch wel.
- A: Is er overleg met Stichting Taalhulp over de doelen die je met het kind wilt behalen en wat je in de klas zou kunnen doen? (vraag 10)
- B: Ik heb wel meegemaakt dat de behandelaar van Taalhulp de kinderen een schriftje meegaf en ik heb ook wel gesprekken gehad met deze mevrouw. Ik geloof dat deze gesprekken nu via de intern begeleider gaan. En wat ik indertijd met de kinderen deed was een stukje verlichting voor de ouders en het kind zodat het thuis niet meer zoveel huiswerk hoefde te maken.
- A: Op welke manier denk je dat je als school verantwoordelijk bent voor kinderen met ernstige lees en spellingsproblemen?
- B: Ik vind het eigenlijk onze verantwoordelijkheid dat kinderen leren lezen en schrijven (spellen). En het is eigenlijk niet goed dat wij kinderen iets niet kunnen bieden wat ouders dan maar buiten school moeten halen. Het is voor ouders erg kostbaar en het kost hen heel veel tijd. Zowel het brengen en het halen als ook het huiswerk. Dyslexie kun je niet oplossen, maar je kunt het kind wel helpen. En wij helpen te weinig. Het wordt heel gemakkelijk uitbesteed en dat vind ik niet goed.
- A: Dus je merkt op dat we als school handelingverlegen zijn en dat we het uit handen geven?
- B: Ja en als dat wat Taalhulp doet zo geweldig is wat kunnen we daar dan op school mee gaan doen? Misschien kunnen we taalzwakke kinderen met de F&L-methode® wel heel goed zelf begeleiden en de echte dyslectici geef je dan een goede voorbereiding met de klanken en kleuren waardoor ze dan als ze uiteindelijk bij Taalhulp terecht komen het veel sneller op zullen pikken. Ik denk dat we als school meer zouden moeten kunnen aanbieden en dan niet voor dyslectici, maar voor alle kinderen waar wat mee is. We moeten eerst zelf de expertise ontwikkelen, uitproberen en daarna uitwisselen met elkaar.
- A: Ik wil het even met je hebben over Taal in Blokjes. Het bestaat uit 6 werkboeken waarbij de klanken allemaal worden aangeboden en de kinderen de koppeling leren maken tussen de klanken en de kleuren. Het is zelfstandig te maken en in te zetten als interventie. Zou je zoiets wel zien zitten om in de klas aan te bieden aan kinderen met lees- of spellingproblemen?
- B: Ja, maar ik denk dan wel dat we een aantal afspraken daarover met elkaar moeten maken. Bijvoorbeeld dat kinderen als ze dit doen dan iets anders kunnen laten vallen als interventie. Want dat vind ik nu een beetje een probleem bij de RT en de handelingsplannen. Want als ik kijk hoeveel moeite deze kinderen vaak hebben met

hun werkhouding dan moeten ze niet overbelast raken met alles wat ze dan maar allemaal moeten. Je moet dan een goed programma maken waarbij je duidelijke keuzes moet maken. We doen nu soms te veel van dit en te veel van dat en we weten dan uiteindelijk ook niet waardoor het kind dan vooruit is gekomen.

A: Hoe zou het er volgens jou in groep 3 en 4 dan uit moeten komen te zien?

B: In groep 3 zou het naast veilig leren lezen er nog wel bij kunnen. In groep 4 zou ik goed willen kijken wat het kind dan tijdelijk even kan laten vallen, want anders wordt het programma te vol.

Maar ik denk nog steeds dat de leerkrachten dan de workshop moeten doen en dat je moet afspreken hoe je het op school aan gaat pakken. En met de kennis die jij als dyslexiespecialist hebt zou je ons dan kunnen begeleiden bij de implementatie. We zouden dan vragen aan je kunnen stellen en onze zorg over kinderen met je kunnen bespreken en samen kunnen kijken hoe we dit kind op school verder zouden kunnen helpen en dan maken we gebruik van elkaars kennis. Misschien kan je een keer naar het kind komen kijken, wat uitproberen, tips geven. Dan wordt het onderwijs ook zoveel leuker.

A: Als we zo'n workshop de school in zouden halen, wie zouden daar dan aan mee zouden moeten doen?

B: Iedereen. In de bovenbouw zijn ook groepen lees- en spellingzwakke kinderen en zij hebben ook dyslecten en die kunnen heel veel houvast en steun hebben aan het werken volgens de F&L-methode®. En hun kennis zakt dan ook minder snel weg als wij daar op dezelfde manier mee doorgaan. Wij hebben kennis nodig om ook passend onderwijs aan dyslectici te geven en moeten die kennis zoeken is methoden waarvan is gebleken dat ze effectief zijn. En ik denk dat we de klanken en kleuren van Taalhulp zouden moeten inzetten, mits we zijn opgeleid dat goed te gebruiken.

Gesprek 3

A: Gebruik je tijdens het geven van lees- en of spellinginstructies wel eens de klanken en kleuren van de F&L-methode® ? (vraag 1)

B: Dat heb ik nog niet gedaan. Maar dat wil niet zeggen dat als ik daar wat meer ervaren ben dat ik daar dan geen gebruik van zou willen maken. Dus zeker als je helemaal aan het begin in de gaten hebt dat een kind daar moeite mee heeft dan lijkt het me heel handig om bijvoorbeeld die kleuren te combineren met de letters die ze aan het leren zijn. Dat je het dan meteen kan automatiseren bij die kinderen.

A: Zou je die instructies dan willen geven aan de hele groep of alleen aan die kinderen die dreigen uit te vallen op lezen en/of spellen? (vraag 3)

B: Nou, mijn eerste ingeving is dat ik het niet voor de hele klas zou willen doen. Ik denk dat ik het vooral zou willen doen met de kinderen waarmee ik bijvoorbeeld ga flitsen en met de anderen niet. In de hele groep zitten ook kinderen en die kunnen allang lezen. Die hoeven dat dan niet te leren.

A: Oké en dit wat je zegt gaat dan over groep 3 en denk je dat kinderen in groep 4 die niet gediagnosticeerd zijn als dyslect, maar waarbij je wel een vermoeden hebt zouden die er wel baat bij kunnen hebben? (vraag 5)

B: Ja, daar heb ik ook wel ervaring mee. Vorig jaar was er ene jongetje in de klas die de blokjes van Taalhulp gebruikte in groep 4 en die had er heel veel baat bij. Zijn spelling is toen heel goed vooruit gegaan. Toch denk ik wel dat als je met hen die kaartjes flitst en je gaat met hen daarna werken met de spelling dat ze het dan sneller leren om die blokjes te gebruiken.

A: Is er over het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L-methode® iets afgesproken op school- of bouwniveau?

B: Nee er ligt niets vast.

A: Je gaf aan dat je om klanken en kleuren te kunnen gebruiken wat meer ervaring zou willen opdoen. Hoe kom je aan die ervaring?

- B: Dan zou ik erin moeten duiken of wat extra begeleiding moeten krijgen. Of extra uitleg wat je er allemaal mee kan. Ik denk dat ik al heel erg gebaat zou zijn bij één tot twee uur uitleg met voorbeelden hoe ik het allemaal zou kunnen gebruiken, want dan kan je het meteen gaan toepassen.
- A: Heb je al een idee hoe je bijvoorbeeld bij het woord bomen het woord zou moeten blokken?
- B: Nee ik weet niet hoe ik dan die lange klank om moet buigen, dat weet ik niet.
- A: Welke materialen heb je tot je beschikking om in te zetten bij het geven van instructies of het begeleiden van kinderen? (vraag 6)
- B: Ik heb blokjes die zijn van een kind uit de klas die bij taalhulp begeleiding krijgt en ik gebruik flitskaartjes in de kleuren van Taalhulp.
- A: Zijn er nog materialen die je mist? (vraag 7)
- B: Dus die blokjes zou ik dan wel in de klas willen. En een soort alfabet waar het helemaal in staat in blokletters, omdat ze daarmee leren lezen en dat je een soort voorbeeld hebt bij de hand dat je dat ook steeds aan de kinderen kunt laten zien. En dat ze een soort kaart op hun tafel krijgen waarop ze dan de klanken en de kleuren kunnen zien. Dat lijkt me dan wel handig.
- A: Ik zie nu alle letters op witte kaarten in de klas hangen gewoon door elkaar. Wil je daar dan mee doorgaan of zou je dat anders willen aanbieden? (vraag 3)
- B: Ik zou het wel soort bij soort willen aanbieden, want het heeft me altijd verbaasd dat het zo door elkaar hangt.
- A: Maar zo wordt het door veilig leren lezen toch geadviseerd?
- B: Ja maar het misschien wel verstandig om alle kinderen meteen de verschillende soorten letters te leren. En ze meteen in een hoofdstukje zet, van daar horen ze bij. En dan kunnen ze daar met spelling meteen profijt van hebben, want dan hebben ze het al een keer gehoord en dan weten ze waar je het over hebt. Nu moeten ze en leren wat is een lange klank en ze moeten de spellingregel erbij leren.
- A: Zou het dan een bezwaar zijn om meteen alle letters in de juiste klankgroep op te hangen in de kleuren van Taalhulp?
- B: Nee, het is misschien wel handig, maar ik denk ook dat het misschien wel onrustig is als je die klanken daar altijd laat hangen met al die kleuren.
- A: Hoe zou je dat kunnen oplossen?
- B: Ja je zou het misschien zo moeten doen dat je ze na een tijdje om kunt draaien. Zodat je de nieuwe letters in de kleur ophangt en dat je de letters die ze dan al kennen omdraait en dat dan de letters zonder kleur tevoorschijn komen.
- A: De vraag is of kinderen zonder leesproblemen of dyslexie er last van zouden hebben als de letters in de juiste groepen en kleuren opgehangen worden.
- B: Nee, dat denk ik niet. Maar dan zou je het eigenlijk in groep 1&2 al moeten doen. Want daar leren ze gewoon Montessori-letters. En dan komen ze in groep 3 en de kinderen zonder leesproblemen hebben daar geen enkel probleem mee, maar de kinderen die er moeite mee hebben die moeten dan echt schakelen en dat kost dan veel tijd, omdat ze daar vooral de schrijffletters leren. Maar ja ze doen ook schatkist en daar krijgen ze natuurlijk wel leesletters aangeboden. Maar zeker kinderen waarvan zij al merken dat ze moeite hebben met het aanleren van de letters voor hen zou het een hulpmiddel kunnen zijn.
- A: Dus je denkt eigenlijk dat ze het bij kleuters al zouden kunnen inzetten als ze merken dat kinderen moeite hebben met het leren van de letters?
- B: Ja en dan ook benoemen van de lange klank en de korte klank. Ik weet nog een kleuterjuf en die had een wandkleed gemaakt met zakken erop en voorop die zakken zaten de letters, maar ook de lange klanken en de twee-tekenklanken en daar gingen plaatjes is met die klank. Dus bijvoorbeeld in de zak met de aa zat een plaatje van een aap.
- A: Zijn er op dit moment kinderen in je klas die begeleid worden door Stichting Taalhulp?
- B: Eentje.
- A: Hoe begeleid je dat kind in de klas? Doe je iets zoals bij Taalhulp? (vraag 9)

- B: Nee, het enige wat ik met hem doe is dat als hij een dictee doet dan gebruikt hij de blokjes. En ik merk dan dat als hij de blokjes niet gebruikt dat hij dan meteen weer fouten gaat maken. Dat is heel erg opvallend.
- A: Denk je dat hij veel steun heeft aan de blokjes bij het maken van een dictee?
- B: Ja en blijkbaar luistert hij dan niet alleen naar de klank, maar is hij met de structuur van die klank bezig en als hij die blokjes niet gebruikt dan doet hij dat niet en slaat hij het gewoon over.
- A: Geeft hij dan de woorden fonetisch weer?
- B: Ja, dan krijg je weer deur met een u (dur) en voor met een o (vor).
- A: Is er overleg met Stichting Taalhulp over de doelen die je met het kind wilt behalen en hetgeen je in de klas zou kunnen doen? (vraag 10)
- B: Daar heb ik persoonlijk geen overleg mee. Ik weet wel dat Stichting Taalhulp de resultaten steeds meegeeft aan de ouders, maar verder zou ik dat niet weten.
- A: Zou je dat wenselijk vinden om meer contact en afstemming te hebben met de externe behandelaar? Denk je dat je dan meer voor het kind zou kunnen betekenen?
- B: Nou als leerkracht in iedere geval wel. Ik weet ook dat er afspraken zijn over het maken van toetsen. Dat je dan als school even niet moet toetsen, maar de resultaten van Taalhulp moet gebruiken. Maar omdat ik geen persoonlijk contact heb is het toch een beetje een ver-van-mijn-bed-show. Ik heb er eigenlijk weinig overzicht over en dat vind ik heel erg jammer, want daardoor ben ik minder betrokken bij het kind.
- A: Dus de verantwoordelijkheid wat hij bij Taalhulp doet ligt echt bij Taalhulp? En je zou die verantwoordelijkheid eigenlijk meer samen willen delen?
- B: Ja, zeker en ik zou er ook wat van willen leren.
- A: Stel je nou voor dat we een schoolmethode aanschaffen van de klanken en kleuren. Je legt daarmee voornamelijk de koppeling van de klanken en de kleuren en er kan vrij zelfstandig mee gewerkt worden. Zou je dat dan in kunnen zetten in deze organisatie?
- B: Ik denk dat hoe meer een kind er mee oefent hoe beter het hem afgaat. Dat denk ik wel. Dus ik denk dat het beter is als hij meer dan één oefenmoment in de week heeft. Aan de andere kant is het ook zo. En de overweging zou eigenlijk voor mij zijn wat het effect ervan is. Want dyslectische kinderen doen eigenlijk overal erg lang over. En als je het dan zou inzetten moet je jezelf afvragen: in plaats van wat komt dat dan? Dus als het effect hiervan heel groot is. En we weten dat het hoort bij de bewezen effectieve methodes waar we wat aan hebben dan ben ik voor, maar dan moeten we er wel even heel goed over nadenken wat we dan bijvoorbeeld niet zouden doen. Je moet dan met je bouw afspreken wat gebruiken we nu precies en niet teveel zodat het kind ook tijd overhoudt om andere dingen te doen.

Gesprek 4

- A: Gebruik je tijdens het geven van lees- en of spellinginstructies wel eens de klanken en kleuren van de F&L-methode® ? (vraag 1)
- B: Ja.
- A: En doe je dat als je gewoon instructies geeft met de reguliere methodes? (vraag 3)
- B: Niet altijd, soms, wanneer ik denk dit is handig om dat er weer even bij te halen.
- A: Kun je een voorbeeld geven? (vraag 4)
- B: Ja vooral in groep 3 bij het aanbieden van de lange klank en de korte klank.
- A: Dus jij benoemt bij het aanbieden van een nieuwe letter: dit is een lange klank en dit is een korte klank, twee- tekenklank, medeklinker ?
- B: Ja.
- A: En staat het zo ook in de handleiding van veilig leren lezen?
- B: Nee, maar ik gebruik daarbij mijn ervaring van vroeger. Het komt heel sterk uit de leessleutel.
- A: Hebben alle kinderen het nodig? (vraag 3)

- B: Ja ik vind het handig dat de kinderen het gaan herkennen en ik benoem zoveel mogelijk meteen met het oog op de spellingregels.
- A: Doe je dat bewust?
- B: Ja ik denk dat ook kinderen in groep 3 heel bewust om moeten leren gaan met spellingregels. Je weet uit ervaring en ze zeggen ook dat kinderen minstens veertig keer geconfronteerd moeten worden met iets wil het beklijven en dan denk ik dan kan je beter zo vroeg mogelijk beginnen, zodat het zich ontwikkelt.
- A: Gebruik je daarbij ook de kleuren? (vraag 4)
- B: Nee die kleuren benoem ik niet. Ik heb wel een plaat hangen met de kleuren van de F&L-methode®, omdat ik vind dat daar het onderscheid zo duidelijk naar voren komt. Maar vorig jaar wel met Thijs toen hij bij Taalhulp zat. Toen gingen we samen blokken.
- A: Is er over het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L-methode® iets afgesproken op school- of bouwniveau? (vraag 2)
- B: We hebben vorig jaar ooit af gesproken om in de toenmalige spellingmethode de woordjes te blokken door te kleuren. We hebben nu een nieuwe spellingmethode Taal in Beeld en Spelling in Beeld en er zijn geen hernieuwde afspraken over gemaakt.
- A: Ervaar je dat kinderen er baat bij hebben als je de klanken onderverdeelt in klanksoorten? (vraag 5)
- B: De kinderen die het sowieso wel snappen dat gaat eigenlijk vanzelf en de kinderen die er moeite mee hebben en de eventuele dyslecten bij hen merk je dat je het gewoon heel veel moet herhalen.
- A: Welke materialen heb je tot je beschikking? (vraag 6)
- B: Weinig alleen een kleurenkaart en flitskaartjes in de juiste kleuren.
- A: Zou je nog materialen kunnen gebruiken om dyslectische kinderen ermee te begeleiden? (vraag 7)
- B: Ik zou de materialen alleen gebruiken als de kinderen bij taalhelp lopen. Ik zou er niet mee starten. Want in principe hebben we daarvoor de schoolmethode.
- A: Denk je dat die methode ook geschikt is voor dyslectische kinderen?
- B: Het ligt aan het soort dyslectisch kind dat je hebt. Ik vind de methode te druk. Ik vind hem te veel afleiden. Als een kind echt dyslectisch is dan is hij meestal ook wat chaotisch en dan vind ik de methode eigenlijk niet echt geschikt die we nu hebben.
- A: Vind je dat aan de klank- tekenkoppeling genoeg tijd wordt besteed of gaat die te snel voor dyslecten?
- B: Ik heb een jongetje die op alles van het protocol leesproblemen en dyslexie uitvalt. Hij gaat nu pas onderzocht worden. Hij kent de klank- tekenkoppeling nu nog niet, althans niet geautomatiseerd.
- A: Zou voor zo'n kind de kleur en klankkoppeling een toegevoegde waarde kunnen hebben?
- B: Dat zou kunnen. Ik heb met dit kind al heel veel geflitst in de kleuren van Taalhulp. Hij krijgt nu RT en extra leesinstructies van mij en hij gaat heel langzaam vooruit, zowel met spellen, lezen als schrijven. Hij blijft in groep 4 zitten, maar er is wel een vermoeden van dyslexie, maar hij is ook erg jong doorgegaan naar groep 3. Misschien was hij toen nog niet schoolrijp.
- A: En gaat dit kind nu onderzocht worden door een externe behandelaar?
- B: Nee, het zou wel moeten, maar ouders hebben daarvoor geen geld. En ze zien het nut er ook niet van in. Ook al duurt het dan langer hij komt er wel.
- A: Heb je voldoende handvatten om hem op school vooruit te helpen?
- B: Hij komt vooruit. Misschien zou het helpen hem met de F&L-methode® te begeleiden, maar ik zou het nooit als methode willen invoeren, wel voor erbij. Voor de kinderen die je ziet stagneren of die langzaam gaan. En het liefst heb ik het ook zo dat die kinderen bij Taalhulp lopen. Want wat zij bereiken dat kun je in de klas nooit bereiken. En ook omdat ze de ouders er zo bij betrekken en ze met de kinderen laten oefenen.
- A: Taalhulp heeft Taal in Blokjes ontwikkeld dat is een schoolmethode die je in kunt zetten als interventiemiddel. Dus ernaast voor lees- en spellingzwakke kinderen. Stel

- dat je dat zou kunnen gaan gebruiken. Heb je dan ondersteuning nodig om deze interventies te gaan bieden? (vraag 8)
- B: Ja ik zou in ieder geval een dagje een opleiding willen en misschien wel meerdere. Ik geloof dat er ook een workshop is die je met je team kunt volgen.
- A: Jij hebt al kinderen gehad die bij Stichting Taalhulp zitten. Hoe heb je deze kinderen begeleid? (vraag 9 + 10)
- B: Ik heb uitgevoerd wat Stichting Taalhulp bedacht had dat ik op school moest doen. Het werk zat toen in een mapje. Het kind moest op school met het kleuren aan de slag. Niet met het blokken. Hij moest toen teksten kleuren en dan lezen en herhaald lezen.
- A: Wat is volgens jou een ideale setting om dyslectische kinderen op school passend onderwijs te geven?
- B: Ik denk een combinatie van RT en begeleiding in de klas. Ik denk dat je om het goed te doen met een dyslect elke dag minstens een half uur moet zitten en eigenlijk heb je daar de tijd niet voor en kun je dat de anderen niet aandoen. Die doe je dan tekort. Ik denk een combi. Gedeeltelijk in de klas, gedeeltelijk RT en dan ook door een externe behandelaar.
- A: Denk je dat het in jouw groep mogelijk is om kinderen met dyslexie een extra interventie te bieden met de schoolmethode Taal in Blokjes.
- B: Ja dat lijkt me goed mogelijk, maar dan moet je daar wel in begeleid worden of er een workshop voor volgen zoals ze die geven. En dan met het hele team, omdat iedereen moet weten wat dyslexie is en hoe je kinderen met dyslexie zou moeten begeleiden. Het zou goed zijn als er een stuk info komt over dyslexie en ik denk dat heel veel leerkrachten niet beseffen in welke mate een kind het kan hebben en wat het bij kinderen teweeg kan brengen. En dat hebben we dan natuurlijk nodig voor allerlei vormen van stoornissen willen we naar passend onderwijs gaan.
- A: Denk je dat de mensen in de kleutergroepen ook al aandacht zouden moeten besteden aan het koppelen van klanken aan klanksoorten?
- B: Ik denk dat mensen in de kleutergroepen opgeleid moeten worden om stoornissen en leesproblemen veel eerder te signaleren en dat ze veel sneller signalen op zouden moeten leren pakken van kinderen met problemen en stoornissen.

Gesprek 5

- A: Gebruik je tijdens het geven van lees- en of spellinginstructies wel eens de klanken en kleuren van de F&L-methode® ? (vraag 1)
- B: Sinds onze nieuwe spellingmethode niet meer.
- A: Niet meer. Die nieuwe taalmethode gebruik je in groep 4?
- B: Ja.
- A: En in groep 3 gebruik je daar tijdens je lees- en of spellinginstructies wel iets van de klanken en kleuren?
- B: Nee.
- A: Je zei net sinds de nieuwe spellingmethode niet meer. Gebruikte je het daarvoor wel?
- B: Daarvoor deed ik het wel, omdat we toen een afspraak hadden om ermee te werken met die kaart met die kleuren. En omdat spelling in beeld weer met andere kleuren in de regels werkt ben ik er eigenlijk mee gestopt.
- A: Is er nu over het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L-methode® iets afgesproken op school- of bouwniveau? (vraag 2)
- B: Nee.
- A: In groep 3 gebruik je het ook niet bij het aanbieden van de nieuwe klanken?
- B: Nee, dat is ook niet in me opgekomen, want we gebruiken Veilig Leren Lezen en die biedt het op die manier niet aan.
- A: Ik zie daar nog de kaart hangen van Stichting Taalhulp. Heb je verder nog materialen die je gebruikt?

- B: Nee bij mijn vierde groepers niet omdat we dus die nieuwe spellingmethode hebben en bij mijn derde groepers niet, omdat ze allemaal goed in lezen zijn. Aan het begin van het jaar heeft één kind een stapeltje flitskaartjes gekregen om extra te oefenen. Op die kaartjes hebben we wel het onderscheid gemaakt zoals de kleuren van taalhelp. En dat zetten we in voor de kinderen die zwak zijn.
- A: Heb je ervaren dat het kind baat heeft gehad bij klank- en kleurindeling van de F&L-methode® ? (vraag 5)
- B: Ja, hij scoort nu constant voldoende. Ouders zeiden ook dat ze het ongelooflijk vonden hoe snel hij toen de letters oppakte. Hij maakte toen opeens een enorme sprong.
- A: Denk je dat het mogelijk is om bij de aanbieding van de klanken bij Veilig Leren Lezen het onderscheid tussen de klanken met behulp van de kleuren en het benoemen van de klankgroepen wel te maken? Dus dat je de klanken aanbiedt en ze groepeerd door middel van kleurgebruik in de lange klanken, korte klanken, twee- tekenklanken en medeklinkers en ze zo ook benoemt??
- B: Ja, want tijdens mijn instructies vertel ik dat al wel, dus zou ik in principe die kleuren er ook meteen bij kunnen gebruiken, want op een gegeven moment moeten ze de overstap gaan maken naar de spelling. In groep 4 gebruiken we namelijk wel die termen en je zou het best weer toe kunnen passen door er bij het bordgebruik die kleur aan te geven. En als je het dan in groep 3 ook meteen aanbiedt dan herkennen kinderen het meteen. Op zich lijkt me dat wel heel goed.
- A: Je zei net dat de kinderen een koppeling moeten maken naar de spelling. Kun je me dat eens uitleggen?
- B: Ik gebruik het nu bij het uitleggen van de spellingsregel van de lange en de korte klank, want dan moet ik die termen van korte en lange klank ook gebruiken om het uit te kunnen leggen.
- A: Taal in blokjes is een methode die bestaat uit zes werkboeken en een handleiding en wat materialen. Kinderen leren daarmee de klank- tekenkoppeling goed leggen door het gebruik van kleuren en klanken en krijgen allerlei auditieve oefeningen en maken de werkboeken door de klanken te kleuren en te werken met de blokjes. Dit zou je kunnen inzetten als een interventiemiddel voor kinderen met lees- en spellingsproblemen in groep 3 en 4 en ook voor mogelijke dyslecten. Heb je behoefte aan zoiets en zou je het zien zitten om zoiets als interventiemiddel te gebruiken in de groep?
- B: Ja, want ik zie er nu twee in groep 3 die zou je kunnen dienen met zo'n interventieprogramma, want die gaan op de spelling nu uitvallen en daar zou ik het dan voor willen inzetten.
- A: Je weet al het een en ander van de F&L-methode. Als je dit interventiemiddel zou willen inzetten heb je dan voldoende bagage, of heb je nog materialen of uitleg nodig hoe je het aan moet pakken? (vraag 7 en vraag 8)
- B: Nou dan zou ik wel graag een set blokjes willen zodat je het ook kunt laten zien.
- A: En bijvoorbeeld bij het woordje water heb je dan een idee hoe je dat moet blokken?
- B: Nee, daar zit ik net naar te kijken, want bij het woordje water daar zeg je een lange klank en dan schrijf je een korte klank en ik heb geen idee hoe ik dat zou moeten blokken. Met een groene of een gele.
- A: Dus je hebt nog niet voldoende bagage?
- B: Nou dan zou ik dus wel een uitleg willen hebben om het goed toe te kunnen passen. Als we dit gaan doen dan zouden we misschien wel de kinderen die nu naar Taalhelp gaan binnenboord kunnen houden. Misschien niet helemaal voor de zware dyslecten, maar met de structuur die je dan aanbiedt zou je de kinderen wel extra kunnen ondersteunen. Nu doe ik dat ook, maar het is steeds erg zoeken naar de juiste weg om het goed te doen.
- A: Er is een workshop van de Stichting Taalhelp. Zou je zoiets dan een idee vinden?
- B: Ja het geeft ook een stukje samenwerking tussen de externe hulpverlening en school. Je krijgt dan een lijn naar elkaar toe, waardoor je beter kunt samenwerken.

- A: Hoe begeleid je kinderen in de klas die bij Stichting Taalhulp onder behandeling zijn? (vraag 9 en 10)
- B: Ik heb nu één kind die onder begeleiding is van Taalhulp. Er is geen overleg. Dat vind ik jammer, dat mis ik, want we blijven als school wel verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het kind. Bij autistische kinderen gebeurt het op deze school wel en bij dyslectische niet. Dat mis ik. We zouden zo ook een heleboel van elkaar kunnen leren. Voor ouders is het belangrijk dat ze weten dat de school de begeleiding serieus neemt. Zou je me kunnen laten zien hoe je dan werkt met die blokken? Met de woorden water en katten?
- A: Ja, hoor. (Ik laat zien hoe je de woorden moet blokken) Bij het woord water. Begin je met een blauw blokje. Dat is de /w/. Dan zeg je /aa/ dat is een geel blokje, een lange klank, dan de /t/, een medeklinker dus een blauw blokje en dan de stomme /e/, dus een oranje blokje en tot slot de /r/ weer een blauwe. Terwijl je blokt verklank je en daarna verdeel je het woord in klankgroepen: /waa/ en /ter/. Hoor je aan het einde van de klankgroep een lange klank? Ja en wordt het gevolgd door maar een (blauwe) medeklinker? Dan mag je een geel blokje eraf halen en de groepen weer aan elkaar maken.
- B: Tjee, ja dat is veel logischer dan zeggen dat je een korte klank schrijft, dat werkt natuurlijk heel verwarrend.
- A: Ja, dat denk ik ook. En bij het woord katten gaat het zo: je verklankt /k/ een blauw blokje. /a/ een korte klank dus een groen blokje. /t/ een blauwe, stomme /e/ een oranje blokje en de /n/ een blauwe. Dan vraag je weer verdeel het in klankgroepen. /ka/ en /ten/. Hoor je een korte klank? Ja dan moeten er daarna twee blauwe blokjes (twee medeklinkers) Die staan er niet dus doe ik er nog een /t/ blauw blokje bij en heb ik /katten/ met twee t's.
- B: Nou die blokjes maken alles wel heel erg visueel. Dat zou ik als kind zelf ook wel zo hebben willen leren. Heel makkelijk wordt het dan, ik denk dat ze het dan veel beter oppikken.
- A: Voor welke groepen denk je dat we de klanken en kleuren van de F&L-methode® zouden kunnen gebruiken?
- B: Daar waar gelezen wordt zou je het kunnen inzetten. Dus meteen in groep 1&2. Zodra de kinderen letters leren en leren lezen. Dan leren ze het meteen en kunnen ze het later goed toepassen bij de spelling.

Gesprek 6

- A: Gebruik je tijdens het geven van lees- en of spellinginstructies wel eens de klanken en kleuren van de F&L-methode® ? (vraag 1)
- B: Ja dat zijn die kleuren? Ja die hebben wij op het bord hangen.
- A: Kun je aangeven wanneer je dat gebruikt? (vraag 2)
- B: Voor groep 4 hanteer ik bij de spellingmethode de termen lange klank, korte klank en dat leer ik ze met de flitskaartjes die we in de kleuren van taalhelp op het bord hebben hangen, onderverdeeld in de verschillende klankgroepen. Maar ik gebruik daarbij gewoon de handleiding die de methode hanteert en bied een extra ondersteuning met deze kaartjes.
- A: Hoe doe je dat in groep 3? (vraag 2)
- B: Dan is het vooral met de dictees dat ik het even terugkoppel naar het overzicht van de klanken en de kleuren.
- A: En als je in groep 3 begint met het aanbieden van de klanken hoe doe je het dan? (vraag 3)
- B: Dan benoem ik de letters meteen als lange klanken en korte klanken en medeklinkers.
- A: Geeft de methode dat ook zo aan?

- B: Nee, maar de ervaring leert dat je dat beter maar meteen kunt vertellen. Dan weten ze het want later moeten ze dat onderscheid ook maken als ze de woorden gaan schrijven.
- A: Hang je de letters dan ook in klankgroepen bij elkaar op de letterlijn?
- B: Nee dat niet ik denk eigenlijk wel dat het goed zou zijn om ze bij elkaar te hangen. Het zou wel kunnen. Ze leren al vrij snel het onderscheid tussen korte en lange klanken en in de tweede kern komen er ook al twee- tekenklanken.
- A: Denk je dat je de kinderen ermee zou helpen?
- B: Ik denk het wel. Zeker als je ze bij elkaar hangt en het steeds op die manier aanbiedt. Het is iets om te overwegen. Ik heb er eigenlijk nooit over nagedacht. Het is helemaal geen gek idee om te doen. Je moet er wel een maniertje voor vinden. Het is voor de kinderen die al flitskaartjes mee naar huis krijgen wel een extra ondersteuning als ze meteen de klankstructuren zien.
- A: Is er over het gebruik van de klanken en kleuren van de F&L-methode® iets afgesproken op school- of bouwniveau? (vraag 2)
- B: Volgens mij hebben we afgesproken om dit te hanteren, want daarom gebruiken wij het ook. Er staat niks over op papier. Ik doe hoe ik zelf denk dat ik het bij de nieuwe spellingmethode toe kan passen. Dat moeten we eigenlijk nog wel bespreken. En ik denk ook dat als je het in groep 3 toe gaat passen dat je dat dan binnen de bouw moet afspreken.
- A: En zijn er dan nog materialen die jij nodig zou hebben? (vraag 6 en 7)
- B: Ik heb al de flitskaartjes en de basiskaart. Ik denk dat het voor de zwakke kinderen wel een idee zou zijn om ook de blokken te kunnen gebruiken. Voor kinderen die er geen moeite mee hebben is het niet nodig.
- A: Heb je kinderen in de klas (gehad) die bij Stichting Taalhulp liepen?
- B: Ja vorig jaar een jongetje.
- A: Hoe heb je hem begeleid? (vraag 9)
- B: Hij had het soms bij zich en we hadden een heen- en weerschriftje waarin we bepaalde dingen overdroegen naar de begeleidster en hij mocht zijn woordjes blokken ermee, maar we hebben er niet heel veel mee gedaan. Hij heeft me toen helemaal uitgelegd hoe hij die woordjes moest blokken. Er was eigenlijk geen doorgaande lijn en er waren ook geen vaste afspraken met Taalhulp over wat wij met hem moesten doen. Het was vooral buiten de school dat hij ermee moest werken. Ze kregen elke dag huiswerk voor hem. En toen hij daar onder behandeling was kreeg hij op school geen RT meer.
- A: Hoe denk jij daarover? (vraag 10)
- B: Het zou eigenlijk beter afgestemd moeten worden zodat het een doorgaande lijn is voor het kind.
- A: Als ze jou zouden vragen er op school ook op die manier mee om te gaan. Heb je daar dan hulp of ondersteuning bij nodig? (vraag 8)
- B: Ik denk sowieso dat het goed zou zijn. Dat blokken dat weet ik wel hoe dat moet, maar misschien zijn er nog wel meer tips en tools die ik niet ken. Het zou eigenlijk uitgelegd moeten worden door iemand van Taalhulp. En dan weet je ook precies wat een kind daar doet. En als je het binnen je onderwijs wilt gaan gebruiken dan is het wel nodig dat iemand daar uitleg over gaat geven. Maar mogen we dat wel gebruiken? Ik dacht dat ze dat niet uit handen gaven.
- A: Ze hebben een schoolversie ontwikkeld die je in kunt zetten als interventiemiddel naast de gewone methode. Ik onderzoek hoe we deze methode op school zouden kunnen inzetten. Dus je mag wel met die schoolversie aan de slag en ze adviseren daarbij ook dat je de workshop: Klanken in kleuren volgt. Denk je dat zoiets in de klas zou kunnen?
- B: Ja, als je daarbij dan de nodige ondersteuning krijgt, het samen goed afstemt met elkaar dan lijkt het me een aanwinst voor mijn onderwijs. Zo'n workshop heb je dan wel nodig want je moet wel even weten hoe je alles toe moet passen. Het moet natuurlijk wel op de manier zoals het bedoeld is.

- A: Is er overleg met Stichting Taalhulp over de doelen die je met het kind wilt behalen en hetgeen je in de klas zou kunnen doen?
- B: Nee dat niet. Ik zou wel graag overleg willen. Het is altijd fijn en je leert er iets van. Je moet afspraken maken en doelen stellen waar je samen aan werkt.
- A: Ervaar je dat de kinderen baat hebben bij de klanken en kleuren van de F&L-methode® ?
- B: Ja, dat jongetje ging echt wel vooruit als hij het consequent toe paste. Hij heeft er veel aan gehad en ging op een gegeven moment ook eindelijk vooruit met lezen.
- A: Ik laat als afsluiter een aantal woorden zien die ik blok.
- B: Ja dat is echt heel goed. Het is wel leuk om er iets mee te gaan doen inderdaad.

Bijlage 7 Vragenlijst interview behandelaar

Inleiding van het gesprek:

Momenteel zijn we aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op de methodes die op onze scholen worden gebruikt in de groepen 3 (en 4) voor het lees- en spellingonderwijs. Ook willen we weten hoe we met “Taal in Blokjes” een goede begeleiding kunnen bieden aan kinderen die uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met (dreigende) leesproblemen.

Met behulp van dit vraaggesprek willen we te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode® en wat het effect van de behandeling is. Tevens willen we weten wat Stichting Taalhulp ons adviseert ten aanzien van de werkwijze van “Taal in Blokjes” op onze scholen.

De resultaten van dit gesprek willen we gebruiken voor onze Master SEN opleiding Dyslexiespecialist.

De vragen:

- 1) Kun je ons de werkwijze van de F&L-methode® uitleggen?
- 2) Met welke materialen wordt gewerkt? Kun je ons dit laten zien?
- 3) Wat wil Stichting Taalhulp bereiken met de F&L-methode® ?
- 4) Als scholen “Taal in Blokjes”, de schoolversie van de F&L-methode® hebben aangeschaft op welke wijze kunnen zij dit dan gebruiken als ondersteuning van het reguliere lees- en spellingonderwijs?
- 5) Op welke wijze kunnen scholen lees- en spellingproblemen bij taalzwakke kinderen en kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem aanpakken met “Taal in Blokjes” (in de klas of in de remedial teaching)?
- 6) Met welk doel heeft de Stichting Taalhulp de schoolversie “Taal in Blokjes” ontwikkeld?
- 7) Wat zouden scholen kunnen bereiken door het inzetten van “Taal in Blokjes”?

Bijlage 8 Uitwerking interview behandelaar

A = de interviewers Erna Beijer en Anjetta Berkelmans- Buiters

B = de ondervraagde behandelaar van Stichting Taalhulp

Momenteel zijn we aan het onderzoeken in hoeverre “Taal in Blokjes” van Stichting Taalhulp een goede aanvulling kan zijn op de methodes die op onze scholen worden gebruikt in de groepen 3 en 4 voor het lees- en spellingonderwijs. Ook willen we weten hoe we met “Taal in Blokjes” een goede begeleiding kunnen bieden aan kinderen die uitvallen op de signaleringsmomenten van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie en worden gezien als risicokinderen met leesproblemen. Met behulp van dit vraaggesprek willen we te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode® en wat het effect van de behandeling is. Ook willen we weten wat Stichting Taalhulp ons adviseert ten aanzien van de werkwijze van “Taal in Blokjes” op onze scholen. De resultaten van dit gesprek willen we gebruiken voor onze Master SEN opleiding Dyslexiespecialist.

A: Kun je ons de werkwijze van de F&L-methode® uitleggen? (vraag 1)

B: Als een kind wordt aangemeld wordt eerst een onderzoek gedaan. Aan de hand hiervan wordt een behandelplan opgesteld.

A: Waaruit bestaat dat onderzoek?

B: We nemen standaard een aantal toetsen af. Zoals het zinnendictee, het pi-dictee, DMT, EMT, de Klepel en AVI. En dit onderzoek herhalen we na 10 lessen.

A: Welk zinnendictee bedoel je?

B: Dit is een eigen ontworpen zinnendictee.

A: Hoe lang behandelen jullie een kind?

B: Ik geef een kind ongeveer 30 behandelingen in een schooljaar. Na 10 lessen ga ik steeds weer opnieuw toetsen. Na het beheersen van alle regels stoppen we de behandeling en gaat het kind op school weer verder. Als het nodig is kan het kind voor een herhaling nog een korte periode terug komen.

A: Worden deze gegevens doorgegeven aan de scholen?

B: Ja hoor we geven de uitslag aan de ouders mee en de ouders krijgen ook een kopie van de school. Het initiatief voor contact met school ligt bij de ouders.

A: Hebben jullie verder nog contact met de scholen over van het kind?

B: Er zijn scholen die geen contact willen, omdat ze vinden dat dit teveel tijd kost of ze vinden het onnodig. En er zijn natuurlijk ook scholen waar het contact wel goed is.

A: Hoe verloopt dat contact dan?

B: Soms werken we dan met een heen en weer schriftje of heb ik telefonisch contact met de leerkracht. Als scholen het willen dan kom ik langs voor een gesprek.

A: Spreken jullie met de scholen af wie het kind toetst, omdat veel toetsen overlappen?

B: Het is de bedoeling dat het kind alleen bij ons getoetst wordt, want anders raakt het kind in de war als de toetsresultaten verschillend zijn. Dit lukt niet altijd, want sommige scholen houden vast aan hun toetsrooster en toetsen dan toch.

A: Moeten de kinderen thuis veel oefenen?

B: Ja, de kinderen moeten thuis 4 liefst 5 keer per week ongeveer 20 minuten per dag oefenen. We noemen dat “taalhulpen”.

A: Wordt dat met de kinderen gepland?

B: Ja, soms doen de ouders dat zelf en soms plan ik het hier met de kinderen in hun eigen agenda's.

- A: Lukt het de kinderen om dit huiswerk te doen?
- B: Vaak wel en ouders hebben een extra motivatie omdat het behoorlijk kostbaar is. We zijn wel bang dat met de vergoede behandeling ouders minder gemotiveerd raken en het oefenen erbij in zal schieten. Het gebeurt ook wel dat het ouders niet lukt om met hun kind te oefenen en dat scholen de kinderen hun huiswerk op school laten maken.
- A: En als dat onderzoek is gedaan hoe gaan jullie dan verder met de F&L-methode®?
- B: Er wordt uitgegaan van de basis, de oudste fout wordt het eerst behandeld. Stroomt een kind op een hoger niveau binnen dan blijven we niet te lang hangen in de klankzuivere periode, maar dan gaan we meteen door met bijvoorbeeld de klankverkleuringen. Er wordt uitgegaan van het auditieve. Eerst luister je wat je hoort en dan bedenk je wat je moet doen. De F&L-methode® bestaat uit een aantal leerfasen. Het begint met de klankzuivere woorden en daarna stappen we over op de bijna klankzuiver woorden. Daarna komen de klankregels erbij en dan de grammaticale regels en de leenwoorden en tot slot oefenen we met de visuele inprenting. Ieder onderdeel wordt gigantisch verfijnd. We gaan pas door als een kind een onderdeel beheerst. Tijdens de behandelperiode wordt niet verder gegaan dan het groepsniveau van de klas.
- A: Hoe ga je vervolgens met het kind aan het werk?
- B: We beginnen met de klank- kleurkoppeling. Kinderen leren dan de lange klanken, de korte klanken, de twee- tekenklanken (ei/ij, au/ou, eu, ui, ie, oe) de drie- tekenklanken (aai/ ooi/ oei), de medeklinkers en de rest klinkers (eeuw/ ieuw/ uw) te koppelen aan een kleur (Carla laat ons een kaart zien waarop deze kleuren staan). Er zijn ook nog buitenlandse klinkers, zoals de c/ q/ x/ y. We gebruiken hierbij meteen de gekleurde blokjes en daarmee leer ik de kinderen het blokken. Het kind moet het woord meteen nazeggen. Niet hakken en plakken, maar meteen blokken. Bij het blokken hoeft het kind niet aan de lettervorm te denken, want kinderen hebben ook moeite met het automatiseren van de lettervorm bij het schrijven. Het aanleren van de kleuren begint altijd zonder regels. De kinderen pakken de klank- kleurkoppeling altijd heel snel op. We leren de kinderen dus over de taal na te denken en de “taalleerder” wordt dan “taaldenker”. We beginnen daarna met woorden met één klankgroep, zoals tak, muis, loop. De kinderen gaan deze woorden in een auditief dictée blokken en we laten ze ook in eenvoudige teksten de klanken in het woord kleuren met stiften. (Carla doet ons het blokken voor en laat ons een tekst zien waarin het kind heeft gekleurd). We bieden de kinderen ook veel pseudowoorden aan, zodat ze vooral gaan letten op de klankstructuur en niet op de betekenis van het woord.
- A: De klankzuivere periode is ons duidelijk. Maar hoe ga je dan verder?
- B: Na de basis komen we in de bijna klankzuivere periode met de stomme klinkers (e/ ig/ ijk) en de klankverkleuringen op –r en –l zoals de eer/ oor/ eur, de eel/ ool/ eul en de klankverkleuringen in woorden als berg en help.
- A: Kun je dit voordoen met de blokken?
- B: Voor de /eer/ pak je twee gele blokjes en een blauw blokje. We leren dit aan door het te visualiseren met een spoeier door de /ee/ te zetten, omdat de /r/ de klank /ee/ verkleurd. Bij de stomme e pakken we een oranje blokje.
- A: Hoe gaat het dan verder met de regels?
- B: Taalhulp schermt de regels af voor extern gebruik. Er mag ook niets gekopieerd worden uit de regelmap, maar ik kan er wel kort wat over vertellen. De regels zijn compact geformuleerd. Ze worden weergegeven door middel van een pictogram met een korte regeltekst. De kinderen leren vervolgens de klankregels van de ch/g, de f/v

en de s/z. En daarna leren ze de grammaticale regels, zoals de woordverlenging bij de d/t en de werkwoordspelling en de slot –n. De moeilijkste regel is de korte klinkerregel. Het kind moet het woord eerst in klankgroepen verdelen. Na een korte klinker schrijf je minstens twee medeklinkers behalve aan het einde van een woord. Hoor je één medeklinker, verdubbel dan die medeklinker. Verdubbel nooit na een stomme klinker, een twee- tekenklank en een lange klinker (Carla doet dit voor met een aantal woorden en laat daarbij zien hoe ze de blokken gebruikt. Op de regelkaart zien we dat er een driehoek door het woord staat). Een andere moeilijke regel is de lange klinkerregel. Daarvan zijn er twee. Komt er na de lange klinker maar één medeklinker gevolgd door een klinker, schrijf dan de lange klinker met één letter (Carla doet ons een paar woorden voor met de blokken. Op de regelkaart zien we hier een cirkel door het woord). De tweede lange klinker regel is: Aan het eind van een woord schrijf je de lange klinker met één letter, behalve de /ee/ die schrijf je met twee. Na de grammaticale regels komt de leenwoordspelling aan bod. Alle woorden die niet volgens de Nederlandse klank- tekenkoppeling worden gelezen worden tot de leenwoorden gerekend. Zoals de /ou/ en de /ch/ in douche en de /au/ en de /ch/ in chauffeur. En uiteindelijk oefenen we nog met de visuele inprenting. Daarvoor geef ik de kinderen een kaartenbakje met daarin de ij/ei, ou/au, de v/f en de s/z aan het begin van een woord. Ze mogen daarin dan woorden verzamelen die met deze klank geschreven wordt.

A: We hebben nu de blokken gezien. Zijn er nog andere materialen? (vraag 2)

B: Ik heb hier nog de springpleinen. Daarmee kan een kind het woord springen (Carla doet dit voor met een kangoeroe en gekleurde rondjes, ze laat de kangoeroe springen van het ene gekleurde rondje naar het andere gekleurde rondje, op de klanken van een woord). Ik heb ook flitskaartjes en regelkaartjes waarmee we oefenen (ze laat het zien). Aan het eind van de les doen we vaak een spelletje, bijvoorbeeld ganzenbord waarbij kinderen zelf woorden moeten bedenken met de items waarop ze komen (Carla laat dit zien. Ze gooit met de dobbelsteen 3 en komt op een vakje met /ng/ en verzint nu drie woorden met /ng/). De kinderen kunnen ook aan het einde van de les even op de computer werken met woordenhaai. Dan heb ik even de tijd om het huiswerk op te schrijven. Er is ook nog een computerprogramma van de F&L-methode®. Hier zit een logboek in per kind waarmee ik onderdelen klaar kan zetten. Het houdt ook de vorderingen bij (Carla laat het zien op een computer die ze van te voren al klaar had gezet).

A: Wat wil Stichting Taalhulp bereiken met de F&L-methode® ? (vraag 3)

B: We willen kinderen met lees- en spellingsproblemen helpen met deze methode. We denken ook dat kinderen met ernstige dyslexie door een externe behandelaar moeten worden begeleid in de zorg. We willen bereiken dat kinderen op basis van succeservaringen leren om te gaan met hun dyslexie en ze toch vooruit te helpen waardoor ze uiteindelijk begrijpende lezers worden.

A: Pakken jullie ook het begrijpend lezen aan?

B: Ja zeker, de kinderen krijgen bij ons teksten met vragen. Ze moeten eerst de tekst lezen en vervolgens de vraag. Deze vraag geven ze een kleur en ze zoeken in de tekst het antwoord op de vraag. Staat het antwoord precies in de tekst dan geven ze dit in de tekst dezelfde kleur. Staat het antwoord er ongeveer dan zetten ze voor de kantlijn een gekleurde streep. De volgende vraag krijgt een andere kleur. We dwingen hiermee de kinderen het antwoord uit de tekst te halen en nauwkeurig te lezen.

A: Wat doe je als het kind moeite heeft met het lezen van de tekst?

- B: De tekst mag ook voorgelezen worden of van een CD geluisterd worden. Tijdens het luisteren moet het kind altijd bijwijken.
- A: Merk je dat kinderen vooruitgaan door de behandeling?
- B: Ik heb ervaren dat het de grootste vooruitgang geeft op het gebied van spelling. Met het lezen ben je veel langer bezig wil je vooruitgang boeken. We letten bij het lezen vooral op het nauwkeurig lezen en niet op het tempo en dit adviseren we de ouders ook. Plezier in lezen vind ik heel belangrijk. De motivatie voor het onderwerp is van belang bij het kiezen van een boekje.
- A: Als scholen “Taal in Blokjes”, de schoolversie van de F&L-methode® hebben aangeschaft op welke wijze kunnen zij dit dan gebruiken als ondersteuning van het reguliere lees- en spellingonderwijs? (vraag 4)
- B: Taal in Blokjes is met name voor groep 3 bedoeld. Je kunt ermee de zwakke leerlingen begeleiden. Intensieve behandeling bij Taalhulp blijft voor deze kinderen wel noodzakelijk. Het is niet ter vervanging van de lees- of spelmethode, maar een aanvulling die je kunt in zetten voor de kinderen die uitvallen. Er zit een duidelijke handleiding bij met oefeningen. En een werkboek om in te werken. De kinderen leren vooral de klank- tekenkoppeling. Leerkrachten moeten wel leren met deze materialen om te gaan. Dit kan met de workshop: Klanken in kleuren.
- A: Op welke wijze kunnen scholen lees- en spellingproblemen bij taalzwakke kinderen en kinderen met een hardnekkig lees- en/of spellingprobleem aanpakken met “Taal in Blokjes” ? (vraag 5)
- B: Dat kan zowel in de klas als in de RT. In de klas raad ik bij de instructies aan de kleuren gelijk aan te bieden bij het aanbod van de klanken van de eigen methode en het duidelijk visualiseren van de klanken door de klank- kleurkoppeling op te hangen. De klanken moeten ook benoemd worden als lange klank, korte klank, twee tekenklank en medeklinker. Dit om meteen een duidelijke structuur aan te geven. Bij de extra interventies in de klas of bij de RT kan dit aangevuld worden met het kleuren en het blokken. Ik raad aan verklankend te schrijven bij de woorden. Door het blokken worden bij het schrijven minder letters weggelaten. Tijdens een dictee kunnen kinderen aan de instructietafel bij de leerkracht zitten, zodat de leerkracht het tempo aan het kind aan kan passen. Je kunt ervoor kiezen om de dictees alleen te laten blokken, zodat er niet gedacht hoeft te worden over de schrijfvorm. Kinderen die de lettervormen beheersen kunnen na het blokken de woorden opschrijven.
- A: Met welk doel heeft de Stichting Taalhulp de schoolversie “Taal in Blokjes” ontwikkeld? (vraag 6)
- B: Veel scholen vroegen om materialen om kinderen op deze wijze op school ook te helpen. Het gaat hierbij dan om de lichtere gevallen van dyslexie. We hopen hiermee natuurlijk ook een grotere naamsbekendheid te krijgen om een breder publiek te kunnen helpen.
- A: Wat zouden scholen kunnen bereiken met “Taal in Blokjes”? (vraag 7)
- B: Scholen kunnen dit materiaal gebruiken bij het geven van interventies op schoolniveau. Hiermee bedoel ik scholen de kinderen met lichte lees- en spellingproblemen zelf kunnen begeleiden. Kinderen met dyslexie moeten door een externe dyslexiebehandelaar behandeld worden en als ze dan op school al gewerkt hebben met Taal in Blokjes dan is dat een goede voorloper op de behandeling bij Taalhulp.

Bijlage 9: Vragenlijst interview kinderen

Inleiding van het gesprek:

Stichting Taalhulp heeft een schoolversie ontwikkeld voor de groep 3&4. Momenteel ben ik aan het onderzoeken in hoeverre deze schoolversie een goede aanvulling kan zijn op leren lezen en spelen in de groep 3&4.

Met behulp van dit vraaggesprek willen we te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode®. Tevens willen we weten wat de kinderen ons adviseren ten aanzien van de werkwijze van Stichting Taalhulp in de groep 3&4 op onze scholen.

De vragen:

- 1) Kun je me uitleggen op welke manier Stichting Taalhulp je heeft leren werken met de kleuren en de klanken?
- 2) Welke materialen heb je daarbij gebruikt?
- 3) Gebruik je deze materialen nu ook in de klas?
- 4) Wat heb je geleerd door op deze manier met de klanken en kleuren te werken?
- 5) Gebruik je dat wat je geleerd hebt bij Taalhulp nog bij het lezen of het spellen? Zo ja, wanneer?
- 6) Kun je een voorbeeld geven?
- 7) Op welke manier denk jij dat we op onze school deze manier van werken zouden kunnen gebruiken bij het leren lezen en spellen in de groep 3&4?
- 8) Wat zouden wij als school kunnen bereiken als we kinderen ook op deze manier in groep 3&4 zouden leren lezen en spellen? ("bereiken" mogelijk toelichten)
- 9) Zouden alle kinderen er wat aan hebben of alleen de kinderen die ernstige problemen hebben met lezen en/of spellen?

.

Bijlage 10: Uitwerking interviews kinderen

A= de interviewer, Anjetta Berkelmans-Buiter

B= het geïnterviewde kind

Gesprek 1

Het interview met een jongen uit groep 3:

A: Zo daar zitten we dan. Ik ga een paar vragen aan je stellen.

B: Wat dan?

A: Ik ga je vragen stellen om te weten te komen hoe je bij Taalhulp hebt gewerkt. En ik wil weten of jij ideeën hebt over wat we dan op school zouden kunnen gaan doen. Taalhulp heeft ook iets gemaakt waar kinderen op school mee zouden kunnen werken. En daar ga ik je een paar vragen over stellen. Goed?

B: Ja, hoor.

A: De eerste vraag is: Kun je me uitleggen op welke manier Stichting Taalhulp je heeft leren werken met de kleuren en de klanken? (vraag 1)

B: Dat heeft ze me geleerd met een kaart.

A: Zo'n kaart? (Ik toon de kaart met de klanken en kleuren van Taalhulp).

B: Ja.

A: Kun je me iets vertellen over die kaart?

B: Bij de groene staan de a, e, i, o en de u. En bij de gele staan de aa en de ee en de oo en de uu. En bij de rode staan de ei en de andere ij, de au en de ou en de ie en de eu en de ui. En bij de witte staan de aai, de ooi en de oei. En de eeuw, ieuw en uw.

A: Goed zeg. Heb je dat allemaal geleerd bij Carla?

B: Ja, en bij de stomme letters heb je de stomme e. Dan zeg je u bij de en ze en e. En de uhh hoe heet het ook alweer, o, ja de stomme i en de stomme ij. Dan krijg je gelukkig en heerluk en dan klinkt de i niet als i maar als u en de ij niet als ij maar als u.

A: Wat goed dat je dat allemaal al weet.

B: Ja en de blauwe dat zijn alle andere letters die ken ik ook.

A: Wil je ze aan me voorlezen?

B: Ja, de b, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v, w, z. En de ng, nk, sch en de schr. Goed hè?

A: Ja, ik vind het knap dat je deze klanken allemaal al kent en zo goed kan voorlezen. Weet jij ook hoe Carla deze groene klanken noemt?

B: Nee, niet meer.

A: Weet je het niet meer?

B: Nee, ik ben het vergeten.

A: Heeft het iets te maken met lang en kort?

B: Ja, het zijn de korte klanken en die gele dat zijn de lange klanken.

A: En die rode?

B: Dat zijn twee- tekenklanken en die blauwe dat zijn de medeklinkers.

A: Zo dus dat heb je allemaal van Carla geleerd. Wat heeft ze je nog meer geleerd?

B: Lezen.

A: Ook lezen?

B: Ja.

A: En wat moet je dan doen als je gaat lezen?

B: Ehm . . . mijn best doen.

A: Ja dat moet je natuurlijk altijd en dat doe jij ook dat merk ik in de klas. Maar moet je dan ook deze kleuren gebruiken? (Ik wijs de klanken aan op de basiskaart).

B: Ja, dan moet ik blokken.

A: Gebruik je daarvoor deze blokjes?

B: Ja.

A: En moet je de woorden ook wel eens kleuren met stiften?

B: Nee, dat heb ik heel lang geleden gedaan, maar nu ben ik al heel ver en nu hoeft het niet meer. Ik moest eerst hele verhalen kleuren, maar nu hoef ik dat niet meer.

A: Oké dus Carla heeft je eerst deze klanken allemaal geleerd?

B: Ja.

A: En toen heeft ze je leren blokken?

B: Ja.

A: En toen heeft ze je verhaaltjes leren kleuren?

B: Ja, maar nu lees ik verhaaltjes zonder te kleuren.

A: Oké ik begrijp het. Nu wil ik je nog wat vragen over dat blokken. Gebruik je die blokjes ook in de klas? (vraag 2 en 3)

B: Ja, bij dictee.

A: En als je dit gebruikt heb je daar dan iets aan?

B: Dat ik het dan beter met het dictee doen en dat dan nooit meer een woord fout is.

A: Oké dus het lukt jou met deze blokken beter de woorden van het dictee goed te schrijven. Je maakt minder fouten.

B: Ja.

A: Gebruik je deze blokken ook bij het lezen?

B: Nee alleen bij het dictee.

A: Kun je voor mij een woordje bedenken en dat dan met de blokken maken? (vraag 6)

B: Ja hoor. Ik kies huisje.

A: Dat is een mooi woord.

B: (Jelmer blokt het woord en benoemt de klanken terwijl hij het aan me laat zien.) h-ui-s-j-u / huisje.

A: Waarom is nou het laatste blokje oranje?

B: Omdat dat de stomme e is.

A: Goed gedaan hoor. Kun je nog een woordje verzinnen?

B: Ja, langpootmug.

A: Wat een mooi lang woord, nou laat maar zien dan.

B: l-a-ng-p-oo-t-m-u-g, lang-poot-mug, langpootmug.

A: Verdeel je ze altijd in groepjes?

B: Ja dat moet.

A: Vind je het fijn dat je de blokjes ook op school mag gebruiken? (vraag 4)

B: Ja.

A: Wat vind je er fijn aan?

B: Dat ik dan minder fouten maak.

A: Stel je eens voor dat we op school de kinderen net zo zouden leren lezen als ze bij Taalhulp doen. Wat zou jij daar dan van vinden? (vraag 7 en 8)

B: Dan ging de school het veel beter doen.

A: Ja?

B: Dan werd het nog veel beter denk ik.

A: Voor welke kinderen is het nodig om zo te leren lezen met de klanken en de kleuren? (vraag 9)

B: Voor alle kinderen.

A: Ja, of alleen voor de kinderen die moeite hebben met leren lezen?

B: Voor alle kinderen.

A: Wat heb jij eraan gehad dat je zo hebt leren lezen?

B: Ik vond het heel handig.

A: Handig?

B: Ja, ik ging het veel beter snappen. Eerst had ik bijna altijd alles fout en nu bijna nooit.

A: Hoe voelt dat voor jou?

B: Wel heel fijn.

A: Lees je graag boekjes?

B: Nee.

A: Zijn er boekjes die je wel leuk vindt om te lezen?

- B: Spannende verhalen en als je er iets van te weten komt. Ik lees nu een spannend boek met mijn moeder over een jack wat gestolen is van een jongetje.
- A: O, dat klinkt wel spannend. Ik ben benieuwd hoe het afloopt.
- B: Ik ook.
- A: Krijg je bij Taalhulp ook huiswerk?
- B: Ja elke dag.
- A: Ook in het weekeind?
- B: Nee, dat weer niet en als ik naar Carla moet ook niet.
- A: Hoe vind je dat huiswerk.
- B: Best wel saai, omdat mijn zusje lekker mag spelen en veel lawaai maakt.
- A: Zou je daar iets op kunnen verzinnen?
- B: Dat heeft mijn vader al gedaan. Mijn zusje moet dan ergens anders gaan spelen en geen lawaai maken.
- A: Dus het is best wel saai, maar helpt het wel?
- B: Ja.
- A: Is het voor jou wel de moeite waar om door te gaan met oefenen?
- B: Ja.
- A: Kun je het wel goed volhouden?
- B: Ja.
- A: Dat vind ik erg knap van jou, want je moet er wel wat voor over hebben.
- B: Ja, maar nu kan ik wel veel beter lezen al.
- A: Heb je van Carla al regels geleerd?
- B: Ja daar beginnen we nu mee. Ik ken de regel van de lange klank. Als de aa, oo en de uu op het eind staan dan mag dat maar met één achteraan en de ee mag wel met twee.
- A: Knap zeg. Doe eens een woordje voor.
- B: Zee met twee. Ja met één.
- A: Hoe lang moet jij nog bij Carla werken?
- B: Tot ik klaar ben ik denk dit hele schooljaar nog.
- A: Nou Jelmer je bent er erg goed door vooruit gegaan dus ik denk dat het helemaal goed komt met het lezen en het schrijven van woorden.
- B: Ik ook en ik lees ook veel meer nu.
- A: Dank je wel voor dit gesprek Jelmer. Ik ga nadenken over wat we op school zouden kunnen gaan doen met Taalhulp.
- B: Mag ik dan wel mijn blokken gebruiken?
- A: Natuurlijk!

Gesprek 2

Het interview met een jongen uit groep 5.

- A: Dag Mees, fijn dat ik even een gesprekje met je mag houden. Zit jij ook bij Taalhulp?
- B: Ja.
- A: En ga jij dan ook naar Carla?
- B: Ja.
- A: Op welke dag ga jij naar Carla toe?
- B: Op dinsdag.
- A: Moet je daarnaast nog huiswerk maken?
- B: Ja.
- A: Hoe vind je dat?
- B: Ik vind het best meevallen.
- A: En hoe vaak moet je dan huiswerk maken?
- B: Vier keer in de week.
- A: En in het weekeind hoeft het niet?
- B: Nee.
- A: Kun je me uitleggen hoe je bij Carla hebt leren werken met de kleuren en de klanken? (vraag 1) hoe ging dat toen je daar voor de eerste keer kwam?

- B: Nou ze ging eerst alles uitleggen. De gele dat zijn de aa, de ee, de oo en de uu. De groene zijn de o, de a, de e, de i en de u. De rode dat zijn de twee-tekenklanken en later zei ze dat de witte de aai, de ooi, de oei en de eeuw, de ieuw en de uw gingen werken.
- A: Oké. Weet je dan ook hoe deze klanken heten? (Ik wijs de groene en de gele aan)
- B: Ja, dat zijn de korte en de lange klinkers. En de blauwe dat zijn de medeklinkers.
- A: En de stomme e heb je dat al besproken?
- B: Ja.
- A: Heeft Carla deze kaart toen met je besproken? (ik toon nu de basiskaart)
- B: Ja.
- A: Heeft ze daarbij nog meer materialen gebruikt? (vraag 2)
- B: Ja, ik heb met blokken gewerkt en met stiften in dezelfde kleuren.
- A: Dat blokken kun je me uitleggen hoe dat gaat?
- B: Op het begin zegt ze kleine woordjes zoals duif en mus. En nu zegt ze al hele lange woorden zoals graafmachine.
- A: Zou je mij met blokken eens het woordje duif kunnen laten zien?
- B: D-ui-f.
- A: Oké. En als je het blokt moet je het daarna dan ook op gaan schrijven?
- B: Nee alleen blokken.
- A: Hoe vind je dat blokken?
- B: Best leuk.
- A: Kun je ook al moeilijkere woorden blokken?
- B: Ja hoor. Ik weet ook al de lange klankregel bij het woordje vogel.
- A: Kun je dat eens voor me blokken?
- B: V-oo-g-e-l. De korte v, dan de oo, maar die moet maar met één, dan de g en de de stomme e en dan de l. Je moet het verdelen in groepen voo-gel. Dan hoor je de lange klank en als je dan maar een medeklinker ziet dan moet er één af van de lange klanken, want dan mag er nooit twee gele komen.
- A: Nou dan ben je al een heel eind als je ook al regels leert. En moet je ook weleens dicteetjes schrijven?
- B: Ja met vijf zinnen.
- A: Moet je die zinnen dan ook blokken?
- B: Nee, maar als ik sommige woorden moeilijk vind dan moet ik ze wel eerst blokken.
- A: Ga je alleen voor het spellen naar Carla of ook voor het lezen?
- B: Ook voor het lezen, want ik heb een boek met een tekst met vragen en dan moet je eerst de tekst lezen en dan lees je de vraag. En de vraag moet je kleuren. Dus eerst staat er de vraag en die moet je dan blauw kleuren. En dan moet je het antwoord ook blauw kleuren. Dat moet je dan in de tekst opzoeken. En dan heb je zeg maar het bewijs dat het dat antwoord is.
- A: Heb je ook weleens verhaaltjes gelezen waarvan je de woorden moest kleuren?
- B: Ja dat heb ik denk ik één keer gedaan.
- A: Oké. En wat doe je nog meer om het lezen te oefenen?
- B: Ik doe allemaal spelletjes. Dan moet ik woorden lezen en dan moet ik zeggen of er een lange klank of een korte klank in zit of een twee- tekenklank of zoiets. Op het laatst staat er is er een regel en dan moet je kiezen welke regel erbij hoort.
- A: Gebruik je hier ook iets van in de klas? (vraag 3)
- B: Nee.
- A: Zou je dat fijn vinden?
- B: Soms wel en soms niet.
- A: En wanneer wel dan?
- B: Als ik bijvoorbeeld zit te twifelen dan zou ik wel graag willen blokken, maar ja dat kan niet.
- A: Mag het niet?
- B: Dat weet ik niet, maar we hebben in de klas geen blokjes dus.
- A: Ja, en hoe zou je ze dan op school kunnen krijgen?

- B: Van thuis meenemen?
- A: Ja dat zou kunnen. Misschien kun je dat aan je juffrouw vragen. Bij mij in de klas gebruikt een jongetje ook de blokken.
- B: Oké dan ga ik het vragen.
- A: Nou dat lijkt me een goed idee. Merk je dat het je helpt, ben je beter geworden in lezen of spellen? (vraag 4)
- B: Ja met spellen ga ik wel vooruit en maak ik minder fouten. Maar als er een nieuwe regel bij komt gaat het nog wel eens fout. Maar dat bespreek ik dan met Carla en dan leert zij me de nieuwe regel en dan moet ik er steeds mee oefenen.
- A: En met lezen?
- B: Ja ook.
- A: Hoe merk je dat?
- B: Nou dat ik steeds sneller lees en steeds moeilijkere woorden kan lezen en vooral dat ik minder woorden fout lees.
- A: Wat heb je nou geleerd van die kleuren en klanken?
- B: Ik ben het allemaal beter gaan snappen doordat ik die kleuren zie.
- A: Denk je dat wij zoiets op school ook zouden moeten doen met kinderen die dyslectisch zijn? (vraag 8)
- B: Ja, ik denk het wel ja.
- A: En waarom denk je dat?
- B: Ik denk dat veel kinderen moeilijk zitten als ze voor het eerst op zo'n groot gebouw komen en dan moeten ze te snel leren en als ze dan mogen blokken denk ik dat het iets beter gaat en ik denk ook dat het leren van alle klanken dan sneller gaat.
- A: Denk je dat we dat dan voor alle kinderen moeten doen of alleen voor de kinderen die er moeite mee hebben. (vraag 9)
- B: Ik denk alleen voor de kinderen die het moeilijk vinden.
- A: Denk je dat het jou geholpen zou hebben? (vraag 8)
- B: Ik denk het wel. Want nu weet ik dat ik dyslexie heb, maar toen ik in groep 3 zat dacht ik hè wat ben ik toch langzaam en waarom zijn zij toch zo snel klaar? En toen snapte ik het helemaal niet en dacht ik dat zij veel slimmer waren. Maar nu lukt het me wel veel beter. En als ik het toen al wist had de juf me meteen die kleuren kunnen leren, zodat ik sneller leerde lezen en vooral goed. Ik moet het meeste goed lezen.
- A: Lees je thuis wel eens boeken?
- B: Ja ik lees heel graag de Donald Duck.
- A: Lees je ook wel eens andere boeken?
- B: Ja, soms en als ik dan een moeilijk woord heb dan lees ik het in stukken. Dat doe ik in de klas ook.
- A: Nou dat lijkt me een goeie aanpak. Bedankt voor het gesprek. Ik ga nadenken hoe wij op school kinderen met dyslexie beter kunnen helpen. Door hierover met jou te praten krijg ik er al een idee van. Ik heb ook met de juffen en Carla van Taalhulp gesproken en ik heb er veel over gelezen. Ik hoop dat ik een goed advies kan geven. Bedankt, ga maar lekker terug naar de klas.
- B: Oké, succes, dag.

Gesprek 3

Het interview met een meisje uit groep 8:

- A: De eerste vraag is: Kun je me uitleggen op welke manier Stichting Taalhulp je heeft leren werken met de kleuren en de klanken? (vraag 1)
- B: Ja, hoor. Ik ging naar een mevrouw en die heette Carla. Ze ging me eerst uitleggen wat ik ging leren. Toen ging ze me uitleggen wat er op die kaart stond en waar die kleuren voor waren en toen kreeg ik zo'n doosje met al die blokken erin en toen ging ze alvast een paar woorden zeggen die ik moest blokken om alvast in te komen hoe het moest. En toen ging ik steeds met die blokken oefenen en op de computer werken met woordenhaai. Elke week kreeg ik een dictee met woorden en zinnen en ik kreeg huiswerk mee naar huis. Thuis moest ik ook blokken. En ik had moeite met

- begrijpend lezen en daar kreeg ik ook elke week een les van. Ik moest elke dag een kwartier huiswerk maken. (beantwoord ook meteen vraag 2)
- A: In welke groep zat je toen je voor het eerst naar Carla ging?
- B: Toen zat ik in groep 6.
- A: En toen heeft ze dus eerst de structuur van de taal uitgelegd en hoe heeft ze je dan de spellingregels uitgelegd?
- B: Elke week kreeg ik een nieuwe regel en ik kreeg daar woorden bij die ik moest blokken. En die regels bewaarde ik in mijn huiswerkmmap. En als ik het dan goed deed dan kreeg ik de volgende week een nieuwe regel en als ik hem nog niet goed wist dan gingen we hem nog extra oefenen.
- A: Gebruik je nog materialen van toen in de klas, zoals de blokken? (vraag 3)
- B: Nee.
- A: Gebruik je dat wat je geleerd hebt nog wel eens in de klas? (vraag 5)
- B: Nou soms kleur ik de blokken in mijn hoofd. En als ik thuis huiswerk heb dan kleur ik de moeilijke woorden wel eens met een stif. Die blokjes die moest ik teruggeven.
- A: Zou je die blokjes nog willen gebruiken?
- B: Nou, nee die heb ik niet meer nodig. Dat is vooral handig als je de klanken moet leren.
- A: En wanneer kleur je de blokjes dan in je hoofd?
- B: Nou bijvoorbeeld bij een dictee. Dan denk ik aan een woord en dan geef ik de woorden letter voor letter een kleur. Als ik het moeilijk vind dan geef ik vooral de moeilijke letters een kleur. Sommige regels weet ik gewoon. In groep 6 wist ik dat niet, maar nu wel. Ik weet niet meer precies hoe alles heet en soms kijk ik dan in mijn map en dan weet ik het weer.
- A: Zou het handig zijn geweest als je dit in groep 3&4 al had geleerd? (vraag 7)
- B: Ik denk het wel, want dan weet die regels beter toe te passen. Ik had er al heel lang moeite mee in groep 3 en 4. Dat had ik ook tegen mijn moeder gezegd en tegen de juf, maar die heeft er niks aan gedaan. En toen op een gegeven moment in groep 6 toen ging ik zo'n dyslexieonderzoek doen en toen bleek daar dus uit dat ik dyslectisch was en toen moest ik naar Carla.
- A: En ging het toen beter?
- B: Ja toen ging het wel steeds beter. Ik merkte dat heel erg, vooral in de dictees, toen ging ik heel goed vooruit. Ik maakte steeds minder woorden fout.
- A: En merk je dat nu ook nog?
- B: Ja het gaat nu ook nog heel goed.
- A: Denk je dat we daar op school ook iets mee zouden moeten doen? (vraag 7)
- B: Ja, bijvoorbeeld met die blokjes dan al die klankgroepen en kleuren leren, zodat ze de taal beter gaan snappen.
- A: Wat zouden wij dan kunnen bereiken? (vraag 8)
- B: Nou bijvoorbeeld dat minder kinderen zouden blijven zitten die moeite hebben met lezen of spellen.
- A: Hoe vond jij de begeleiding van de Stichting Taalhulp?
- B: Nou het was wel heel fijn, want je ziet dat je vooruit gaat en dan voel je jezelf ook een beetje trots zeg maar. Ik voelde me heel lang rot dat het zo slecht ging en toen ging ik eindelijk vooruit en toen dacht ik nu gaat het wel lukken en toen kreeg ik er zelfvertrouwen in.
- A: Zouden alle kinderen er wat aan hebben of alleen de kinderen die ernstige problemen hebben met lezen en/of spellen? (vraag 9)
- B: Misschien alleen voor de kinderen die er moeite mee hebben, maar ik denk dat alle kinderen het wel kunnen gebruiken, want iedereen heeft wel eens een regeltje die hij moeilijk vind om te leren en dat het hun daar dan ook mee helpt.
- A: Vind je dat de school dyslectische kinderen beter zou moeten helpen?
- B: Ja, maar ik vind het ook wat voor de regering van Nederland, want heel veel kinderen zijn dyslectisch en die moeten goed les krijgen zodat zij het ook kunnen leren. Op

school gaat het te snel en dat lukt het deze kinderen niet en die krijgen daar dan echt last van en dan ga je denken dat je het niet kunt of dat je dom bent.

A: Ik ben aan het onderzoeken hoe we het op school aan kunnen gaan pakken. Er is iets gemaakt door Stichting Taalhulp voor school en ik ga kijken hoe we dat kunnen gaan gebruiken, zodat kinderen die dyslectisch zijn goede begeleiding krijgen. Bedankt voor het gesprek.

B: Nou succes, ik hoop dat jullie iets gaan doen voor dyslectische kinderen want die hebben het al heel moeilijk en als ze op school goed geholpen worden dan zou dat heel fijn zijn.

Bijlage 11: Uitwerking telefoongesprek Prof. van Gilseschool

A = de interviewer / B = de intern begeleider

- A: U spreekt met Anjetta Berkelmans. Spreek ik met S.?
S: Ja.
A: Zou ik u iets mogen vragen over de manier waarop jullie Taal in Blokjes hebben ingevoerd op jullie school?
S: Haha. Ik kan niet veel over de inhoud vertellen, wel over het verloop.
A: Over de inhoud weet u niet zoveel?
S: Ik weet niet wat je verwacht.
A: Nou, ik ben een student aan de Fontys hogescholen en doe een Master SEN opleiding en ben aan het onderzoeken in hoeverre TIB een goede aanvulling kan zijn op de methodes die op onze scholen worden gebruikt.
S: Heb je een tijdje geleden niet een mailtje gestuurd.
A: Ja, ik heb een mailtje gestuurd.
S: Mijn collega heeft daar al op geantwoord.
A: Oh, is daar al op geantwoord?
S: Ja, dat dacht ik wel, maar ik wil best antwoord geven, alleen we hebben niet heel veel te vertellen, omdat wij hier van alles hebben gereorganiseerd en het is al weer een tijd geleden dat dit is opgezet en daar waren wij allebei niet bij en een heleboel mensen die hier werken ook niet. Het is heel nuttig gebleken en er zijn ook nog collega's die ermee werken en weten hoe het moet en we hebben de laatste jaren steeds geprobeerd met Stichting Taalhulp contact te leggen om de boel weer op te halen, maar dat is ons niet gelukt. Ze hebben nu wel een schoolversie ontwikkeld en dat ziet er heel mooi uit. Eigenlijk is het een logopediemethode, daar richt het zich voornamelijk op. Ze hebben hier toen de cursus gegeven en daar is nooit echt een handleiding voor gekomen of iets, dus je kunt het niet goed doorgeven
A: Nee, dat is natuurlijk heel lastig
S: Dat is heel lastig, dus wij zijn nu op een punt dat wij er waarschijnlijk van af stappen hoe jammer dat ook is en iets vergelijkbaar iets op het oog hebben, namelijk PiSpello. Dat lijkt er een beetje op.
A: Hoe heet dat?
S: Pi-Spello. Pi net als het Pi dictee en dan Spello.
A: Oke, en dat hebben jullie zelf ontwikkeld?
S: Nee, dat hebben wij niet ontwikkeld, dat is al ontwikkeld en je geeft ook de klanken een kleurtje. Dat zit er ook in en ze hebben ook een website met google dan kom je er vrij snel achter.
A: Okee
S: De kleurtjes komen er ook bij kijken, maar wat ze niet hebben is het blokken en dat is wel jammer, dat daadwerkelijke blokken.
A: Dan zou je eventueel de blokken van Taalhulp kunnen gebruiken
S: Daar denk ik dan ook stiekem aan, maar dat moeten we maar even bekijken, want misschien moeten we het blokken dan maar opgeven. Voor de spelling werd het nog het meeste gedaan. Het inzetten bij de spelling. Dan gaan ze iedere keer een dicteetje blokken, eerst voorblokken, dan zelf blokken en dan opschrijven dat doet heel veel voor het auditieve bewustzijn, dan leer je echt van. De resultaten gaan echt omhoog.
A: Ja
S: Vooral met spelling natuurlijk, maar dan is het echt een heel goed middel. Oh ja, wat ook nog een punt is voor ons om er waarschijnlijk van af te stappen is dat de schoolversie ophoud bij groep 4, dus alles wat erna komt, daar moet je dan weer wat anders voor gaan verzinnen. En Pi-Spello loopt door tot groep 8.

- A: Oké, daar ga ik zeker eens naar kijken, een goede tip. Ik ben voor dit onderzoek dan gericht op groep 3 en 4, voor ons is dat dus precis prima, maar ik krijg nu ook al vragen van leerkrachten uit de bovenbouw hoe gaan wij er dan mee verder. Ik heb ook een gesprek gehad met een behandelaar van stichting Taalhulp. Ze houden dus de echte F&L-methode®, hun regels, hun opbouw, geheim. Ze vinden je moet goed worden opgeleid, wil je wat kunnen doen en niet iedereen kan dat zo maar en het is natuurlijk ook een financiële kwestie. Maar op ons leerkrachten wordt verwacht dat wij alle kinderen passend onderwijs geven. Dus kinderen die taalzwak of dyslectisch blijken te zijn, moeten wij goede hulp geven en dan kiezen wij natuurlijk ook iets dat effectief is gebleken en zo kwamen we bij Stichting Taalhulp terecht. Ik vond namelijk een artikel in: van horen zeggen met als titel: Taal in blokjes en het is natuurlijk best al oud, maar zo kwam ik dus aan jullie adres.
- S: Jullie dachten zei doen het al en ja.... Maar het is niet echt meer zo.
- A: En de manier waarop jullie beschrijven hoe jullie het aanpakken, is nog wel iets waar scholen iets mee kunnen. En die mevrouw van Taalhulp zei jullie kunnen een workshop doen en dan samen kijken hoe gaan we dit aanpakken en hoe kunnen we hier verder mee.
- S: Die hulp krijg je gewoon niet van Stichting Taalhulp, dat gaat heel moeizaam en dat is toch wel heel belangrijk. Wat wij wel gedaan hebben door de hele school is die kleuren, rode klanken, gele klanken en ... Die blokjes liggen door de hele school. Dus het heeft wel zijn sporen achtergelaten en sommige mensen die de scholing hebben meegemaakt die doen die spelletjes nog, die doen er dingen mee. Alleen die kunnen het niet overdragen.
- A: Zou het een idee zijn om dan nog een keer met het hele team een workshop te doen en dingen opnemen, dat je steeds met nieuwe mensen alles kan bekijken?
- S: Er is al iemand geweest, dat was dan een student van Taalhulp maar die kon ons ook niet echt verder helpen. Dus dat was geen goede PR.
- A: Wat jammer hè?
- S: Ja, want het is absoluut heel nuttig om de taal ook visueel te maken en als je dan een goed product hebt wat niet goed werkbaar is omdat het niet overdraagbaar en gebruiksvriendelijk is dan moet je weer op zoek naar iets anders. Dus vandaar dat wij nu onderzoeken of we met Pi-Spello gaan werken. Dus ja, u heeft vast niet veel aan mijn antwoord.
- A: Nou, dat is wel een hele goede tip hoor, voor mijn onderzoek, want ik moet natuurlijk ook nadenken over de gebruiksvriendelijkheid voordat ik iets kan aanbevelen. Hoe leerkrachten ermee moeten en kunnen werken dat moeten ze natuurlijk dan wel leren en toepassen en die kennis moet vast worden gelegd zodat ook volgende leerkrachten ermee kunnen blijven werken. Dus in die zin heeft u mij prima geholpen. Heel hartelijk dank voor u tijd en veel succes met Pi-Spello.
- S: Graag gedaan en succes met het onderzoek.

Bijlage 12 Vragenlijst Professor van Gilseschool

Vragen:

- 1 Op welke wijze werken jullie met TIB in jullie school?
- 2 Hoe wordt de methode ingezet?
 - Klassikaal voor alle kinderen
 - Als individueel interventiemiddel in de klas
 - Als individueel interventiemiddel in de RT?
- 3 Met welke materialen van TIB wordt er gewerkt?
- 4 Hebben jullie eigen materialen ontwikkeld ter ondersteuning van TIB?
- 5 Hoe hebben jullie deze methode ingevoerd?
- 6 Hebben jullie de invoering geëvalueerd? Wat zijn jullie bevindingen?
- 7 Hebben jullie tips of adviezen voor scholen die TIB in willen zetten?

Bijlage 13: Uitwerking filmpje Leraar 24

Hieronder volgt de uitwerking van het filmpje op Leraar24.

RT = Remedial Teacher op de Van Koetsveldschool in Amsterdam

LL = de leerling

TB = Thalita Boumans

S = Spreker in het filmpje

RT: We gaan vandaag een verhaal lezen.

LL: Ja

RT: Maar eerst mag je de klinkers kleuren. Dus de korte klinkers maak je groen. De lange klinkers maak je geel en de twee- tekenklinkers maak je rood.

LL: Ja

RT: De medeklinkers hoef je vandaag niet te kleuren. Oké, ga maar beginnen.

S: Voor kinderen uit het speciaal onderwijs met dyslectische kenmerken is het aanleren van technisch lezen en spellen zeer moeilijk. "Taal in Blokjes" is een methode die hierbij kan helpen. Door het gebruik van kleuren en blokken leren de kinderen een klank aan een teken koppelen en is zien zo de structuur van woorden.

TB: "Taal in Blokjes" is ontwikkeld voor leerlingen op het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs. Het is speciaal ontwikkeld voor gebruik op scholen. "Taal in Blokjes" is een onderdeel van de F&L-methode® dat in 1987 is ontwikkeld vooral voor de behandeling van kinderen met dyslexie. "Taal in Blokjes" is ook geschikt voor het speciaal onderwijs omdat het een multi-sensoriële methode is. Het maakt gebruik van het auditieve en visuele en tactiele kanaal en in het algemeen is bekend dat op hoe meer mogelijke manieren je iets aanbiedt, hoe beter iets geleerd of onthouden kan worden.

S: Op de van Koetsveldschool in Amsterdam gebruikt de remedial teacher Yvonne "Taal in Blokjes" om een leerling te helpen met technisch lezen en spellen.

LL: Nu snap ik echt die verhaaltjes en eerst snapte ik die verhaaltjes niet. Ik lees ze gewoon en bij een zin maakte ik het niet af, omdat ik, omdat het moeilijk was.

RT: Aanvankelijk maakte het bij de klank gekoppeld aan het teken en het teken aan de klank, dus bij het lezen en spellen helpt het categoriseren van kleuren. Waar het ook heel erg bij helpt is bij de structuren woorden omdat kinderen met dyslectische kenmerken vaak auditief wat slechter zijn, maar visueel wel sterker en vaak ook ruimtelijker en met die blokjes bouw je letterlijk woorden, dus het is motorisch bezig zijn, is dat een ondersteuning.

RT: We gaan wat woorden bouwen met de blokjes. Ik zeg een woord en jij hakt het in stukjes. Dus elke keer als je een blokje pakt, zeg je ook welke klank erbij hoort.

LL: Ja

RT: Tot je het hele woord hebt. Ja? Het is een woord uit de tekst die je net hebt gelezen. Oké. Het eerste woord is /kwijt/.

LL: /k/ /ij/

RT: Ik merk aan een aantal dingen dat het aanslaat bij leerlingen. Sowieso zijn ze een leesachterstand hebben die groter is dan de meeste kinderen in het ZML hebben en dyslectische kenmerken hebben, dan is het automatiseren vaak een probleem van de klank- tekenkoppeling. Dus het moet eindeloos herhaald worden. Vaak haken kinderen hier dan af of de leerkracht, omdat je eeuwig geduld moet hebben en door het leuke materiaal kun je het eindeloos herhalen en merk je ook dat kinderen het sneller oppikken. Kinderen die voorheen al heel lang geoefend hadden om die klank- tekenkoppeling voor elkaar te krijgen en waarvan de leerkracht zei: "Ik weet het echt niet meer, wil jij het nu eens proberen", dan kwam het in korte tijd voor elkaar met de blokjes.

LL: /sch/ /u/ /l/ /d/ schuld

TB: Bij "Taal in Blokjes" moet je erop letten dat je vooral heel veel met de klanken blijft werken. Dat naast de werkboekjes is bijvoorbeeld een handleiding een werkblad die

auditieve oefeningen gegeven worden en dat ook met het bouwen van blokken, dat de kinderen ook altijd blijven verklanken en ook met lezen dat er ook de nadruk is op het inkleuren van woorden en op het hardop lezen, in ieder geval regelmatig hardop lezen. Iets anders waarop gelet moet worden, is dat er niet al te veel de nadruk legt op alleen het bouwen van woorden of het spellen of op het lezen, maar het is een geïntegreerde methode, waarbij de werkvormen voor het lezen ook het spellen bevorderen en de werkvormen voor spellen ook het lezen ondersteunen. Dus je moet altijd beide kanten blijven gebruiken. En een mogelijke valkuil is dat er te veel methodes naast elkaar worden gebruikt. Het is heel goed te combineren met andere methodes, maar daarbij moet je wel heel goed de woordstructuren in de gaten houden. Woorden zijn woorden zolang de woordopbouw in de gaten gehouden wordt, kan het heel goed gecombineerd worden met andere methodes, maar je moet wel in de gaten houden dat de didactiek niet heel verschillend is of goed aangepast kan worden en dat de woordniveaus niet door elkaar worden gegooid, zodat het bijvoorbeeld iets te moeilijk is of juist weer te makkelijk.

RT: Je hebt eigenlijk dit gedaan: /sch/ /u/ /t/.

LL : Ja.

RT: Welke ben je dan vergeten?

LL :

RT: Welke letter hoor je na de /u/?

LL : //.

RT: Juist, doe hem er maar tussen.

LL : dus /schuld/

RT: Het maakt heel erg gebruik van de sterke kanten van het kind. Het is heel aantrekkelijk door het bouwen en door de kleurtjes en mijn ervaringen zijn heel erg hoopgevend.

Bijlage 14: Totstandkoming enquête leerkrachten

Doel:

Ik wil weten wat de leerkrachten weten van Stichting Taalhulp en “Taal in Blokjes” en of ze hiervan iets gebruiken binnen de groep.

Wie:

De enquête wordt aangeboden aan alle leerkrachten van de vier groepen 3 en 4. In totaal gaat het om 8 leerkrachten. De enquête is opgesteld door Erna Beijer en Anjetta Berkelmans-Buiter.

Hoe:

Via de mail geef ik een toelichting op het onderzoek en de enquête. Hierin geef ik aan dat ik de enquête persoonlijk kom uitreiken. Bij het uitreiken spreek ik af, dat ik de enquête een week laten weer kom ophalen.

Ik heb bewust gekozen voor gesloten vragen. Dit omdat ik de leerkrachten ook persoonlijk ga benaderen voor een gesprek met hetzelfde doel als deze enquête. Wel is er ruimte vrijgelaten voor eventuele opmerkingen.

Het betrouwbaar en valide maken van de enquête:

Ik heb in de enquête meerdere vragen opgenomen die hetzelfde meten. De vraag wordt iedere keer iets anders geformuleerd, maar kan eigenlijk maar op één manier worden beantwoord. Ik heb de enquête voorgelegd aan de docent van de opleiding, een critical friend en de intern begeleider van de eigen school.

Van de intern begeleider kreeg ik de opmerking dat ze graag zou willen weten of de leerkrachten materiaal missen en of ze de F&L-methode® zouden willen inzetten, of ze er kans toe zien, m.a.w. of er behoefte aan het introduceren bestaat. Deze opmerkingen neem ik mee in de gesprekken die ik met de leerkrachten ga hebben nadat ze de enquête hebben ingevuld.

Ook gaf de intern begeleider aan dat ze mistte dat expliciet onderzoek werd gedaan naar de doelstelling van Stichting Taalhulp. We nemen deze opmerking mee bij het opstellen van de vragen voor de behandelaar van Stichting Taalhulp.

Van de opleidingsdocent kregen we een compliment en ze gaf aan dat de vraag over het blokken wat concreter gesteld zou moeten worden. Deze vraag hebben we aangepast.

Van de critical friend kregen we de vraag waarom we de gesloten vragen afsloten met een ruimte voor het schrijven van opmerkingen. We gaven aan dat leerkrachten een expliciete keuze moeten maken voor ja of nee. Wie daar moeite mee heeft kan zijn keuze bij de opmerkingen toelichten.

Bijlage 15: Totstandkoming interview leerkrachten

Doel:

Ik wil weten wat de leerkrachten weten van Stichting Taalhulp en of ze hiervan iets gebruiken binnen de groep.

Wie:

Het gesprek wordt gehouden met alle leerkrachten van de groepen 3 en 4. Het gaat in dit geval om 7 leerkrachten, aangezien ik geen gesprek met mezelf kan houden. Het gesprek is opgesteld door mijzelf.

Hoe:

Bij de uitreiking van de enquête heb ik met alle leerkrachten een afspraak gemaakt om een gesprek te houden.

Het betrouwbaar en valide maken van het gesprek:

Na het bestuderen van de literatuur, de website van Stichting Taalhulp en een gesprek met een behandelaar van Stichting Taalhulp heb ik de vragen opgesteld. De leerkrachten hebben al een enquête beantwoord waaruit ik al behoorlijk wat informatie heb kunnen aflezen. Zo is het me duidelijk geworden dat de meeste leerkrachten de schoolversie Taal in Blokjes nog niet kennen. Daarover doorvragen heeft dus weinig zin. Het lijkt me vooral zinvol door te vragen over de manier waarop ze de F&L-methode® gebruiken in de klas en welke materialen ze daarbij gebruiken. Ook ben ik nieuwsgierig naar hun wensen en hun mogelijkheden, hoewel dit aanvankelijk niet het doel van de deelvraag was. Toch denk ik dat het me inzicht kan geven in de beginsituatie van de leerkrachten.

Voordat ik de vragen aan de leerkrachten heb gesteld, heb ik de vragen voorgelegd aan een critical friend, de docent van de opleiding en de intern begeleider. Mijn critical friend gaf aan een link te leggen met de uitslag van de enquête. Die tip heb ik verwerkt. De docent van de opleiding vond dat ik het doel van het interview en de vragen goed had doordacht en wees me op een paar spelfouten. Van de intern begeleider kreeg ik bij de enquête als feedback op de vragen van de enquête de opmerking dat ze graag zou willen weten of de leerkrachten materiaal missen en of ze de F&L-methode® zouden willen inzetten, of ze er kans toezien, m.a.w. of er behoefte aan het introduceren bestaat. Ik heb toen aangegeven dat ik deze opmerking mee zou nemen in het opstellen van de vragen voor het gesprek. Ze heeft de vragen van het interview bekeken. Ze was tevreden met de vragen en benieuwd naar de uitkomst.

Ik heb bewust gekozen voor open vragen. Dit omdat ik de leerkrachten de ruimte wil geven mij zo veel mogelijk informatie te geven. De vragen moeten ruimte laten om door te vragen waarbij ik het doel van dit gesprek goed voor ogen moet houden. Ik wil de leerkrachten zo open mogelijk tegemoet treden en hen proberen te begrijpen en ruimte te geven voor hun opvattingen, bedoelingen en gevoelens.

Het verwerken van de gesprekken in deze scriptie gebeurt anoniem. Ik vraag de leerkrachten of ik de gesprekken mag opnemen, zodat ik alles goed uit kan werken. De verslagen koppel ik terug aan de participanten en zal ik ter goedkeuring aan hen voorleggen.

Bijlage 16: Totstandkoming interview kinderen

Doel:

Met behulp van dit vraaggesprek willen we te weten komen hoe kinderen die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp werken met de F&L-methode® en wat volgens deze kinderen het effect van deze methode is op hun prestaties met betrekking tot lezen en spellen. Ook willen we de kinderen vragen of ze aan kunnen geven hoe we deze werkwijze zouden kunnen integreren binnen de schoolsituatie in groep 3&4 en wat we daarmee zouden kunnen bereiken.

Kunnen de kinderen aangeven hoe wij deze werkwijze kunnen integreren binnen de schoolsituatie in groep 3&4 en wat zij denken dat wij daarmee kunnen bereiken.

Wie:

De gesprekken worden gehouden door Erna Beijer en Anjetta Berkelmans-Buiter, studenten van de Master Sen opleiding Dyslexiespecialist met kinderen binnen de eigen praktijksituatie, die begeleiding krijgen bij Stichting Taalhulp.

Hoe:

Binnen de eigen praktijksituatie gaan Erna Beijer en Anjetta Berkelmans-Buiter gesprekken aan met kinderen die begeleiding krijgen of hebben gehad bij Stichting Taalhulp. De afspraken worden gemaakt met de leerkrachten van de kinderen en met goedvinden van de kinderen. Aan de kinderen wordt gevraagd of ze de materialen die ze gebruiken bij Stichting Taalhulp (of hebben gebruikt) mee willen nemen.

Het betrouwbaar en valide maken van de vragen:

Na het bestuderen van de literatuur, de website van Stichting Taalhulp en een gesprek met een behandelaar van Stichting Taalhulp hebben we samen de vragen opgesteld. Voordat we de vragen aan de kinderen hebben gesteld, hebben we de vragen voorgelegd aan de docent van de opleiding. Zij gaf als tip lastige woorden te vermijden of ze tijdens het gesprek goed te verduidelijken. Ik heb twee vragen veranderd. De vierde vraag: Wat heb je hiermee bereikt, heb ik veranderd in: Wat heb je hiervan geleerd? De vijfde vraag: Pas je het geleerde toe bij lezen of spellen, heb ik veranderd in: Gebruik je dat wat je hebt geleerd nog?

Wij nemen mee dat we niet moeten vergeten goed door te vragen, omdat het open vragen zijn. We moeten steeds het doel voor ogen houden bij het stellen van de vragen. Ik ga de kinderen zo open mogelijk spreken en ga proberen hen te begrijpen en recht te doen aan hun opvattingen, bedoelingen en gevoelens. In het verwerken van de gesprekken in onze scriptie gebruiken we geen namen. We vragen aan de kinderen of we de gesprekken mogen opnemen.

Bijlage 17: Totstandkoming interview behandelaar

Doel:

Met behulp van dit vraaggesprek willen we te weten komen hoe Stichting Taalhulp werkt met de F&L-methode® en wat zij daarmee hopen te bereiken. Tevens willen we weten wat Stichting Taalhulp ons adviseert ten aanzien van de werkwijze van “Taal in Blokjes” op onze scholen en wat zij denken dat wij daarmee kunnen bereiken.

Wie:

Het gesprek wordt gehouden door Erna Beijer en Anjetta Berkelmans-Buiter, studenten van de Master Sen opleiding Dyslexiespecialist met Carla Rienstra, een behandelaar van Stichting Taalhulp.

Hoe:

Naar aanleiding van een telefonisch contact is per mail een afspraak tot stand gekomen. Het gesprek wordt gehouden op vrijdagmorgen 9 april. Afgesproken is de vragen voorafgaande aan het gesprek toe te mailen aan Carla Rienstra. Dit is gebeurd en Carla gaf ons de tip alvast op de website te gaan kijken naar de materialen en de werkvormen.

Het betrouwbaar en valide maken van de vragen:

Na het bestuderen van de literatuur en de website van Stichting Taalhulp hebben we samen de vragen opgesteld. Voordat we de vragen naar Carla hebben gemaïld hebben we de enquête voorgelegd aan de docent van de opleiding. Zij gaf aan dat we inhoudelijk goede vragen hadden opgesteld. Dat we niet moesten vergeten goed door te vragen, omdat het open vragen zijn. En dat we steeds het doel voor ogen moesten houden bij het stellen van de vragen.

Aan Carla Rienstra hebben we gevraagd of we haar naam in onze scriptie mogen noemen of dat ze haar antwoorden anoniem verwerkt wil hebben. Ze koos voor het vermelden van haar naam.

Bijlage 18 Workshop voor basisscholen: Klanken in Kleuren

Informatie gevonden op de website van Stichting Taalhulp

Doelen van de workshop:

- * Het leren gebruiken van het visualisatiesysteem 'Klanken in Kleuren'.
- * Inzicht krijgen in de beperkingen en mogelijkheden van dyslectische leerlingen en hier rekening mee houden in het onderwijs.

Inhoud van de workshop:

- * De teamleden leren gebruik te maken van 'Klanken in Kleuren'. Dit is een hulpmiddel bij het leren lezen en spellen, te gebruiken naast elke lees- en spellingmethode en geschikt voor alle leerlingen, dyslectisch of niet.
- * Het visualisatiesysteem 'Klanken in Kleuren' is in 1987 ontwikkeld als onderdeel van de F&L-methode®. Het systeem kan echter ook afzonderlijk worden gebruikt ter ondersteuning van vrijwel elke lees- en spellingmethode.
- * Naast de beperkingen van dyslectische leerlingen komen vooral ook hun mogelijkheden aan de orde. Er wordt kritisch, 'met dyslectische ogen', naar de op school aanwezige oefenstof gekeken, met het oog op eventuele aanpassingen.
- * In de hele workshop ligt de nadruk op de praktische toepassing van het geleerde. Er worden praktijkvoorbeelden gegeven en er is gelegenheid om zelf te oefenen.

Praktische informatie:

- * Deze workshop is bedoeld voor teams van reguliere basisscholen. De workshop wordt op school gegeven aan maximaal 20 teamleden door een docent van Stichting Taalhulp. De workshop vindt plaats op twee dagdelen (3 uur per dagdeel), datum of data in overleg.
- * De totale prijs van de workshop bedraagt € 900,- (excl. reiskosten en readers). Op dit bedrag is geen BTW van toepassing.
- * Verdere inlichtingen en aanmeldingen bij: Heleen de Wit, workshopcoördinator
e-mail: h.dewit@stichtingtaalhulp.nl tel.: 020-77 095 78 (di-wo-do) of 06-15 110 656